

SOCIJALNO ZAKONODAVSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Knjiga prva

PROPISI O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU

Privedio Sulejman Hrle

Sarajevo, decembar 2007. godine

Privredio Sulejman Hrle

**SOCIJALNO ZAKONODAVSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE**

Knjiga prva

**PROPISI O PENZIJSKOM
I INVALIDSKOM OSIGURANJU**

1. ZAKON O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU
2. UREDBA O STICANJU PRAVA NA STAROSNU PENZIJU POD POVOLJNIJIM UVJETIMA PRIPADNIKA BIVŠE VOJSKE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE I DRŽAVNIH SLUŽBENIKA I NAMJEŠTENIKA BIVŠEG FEDERALNOG MINISTARSTVA ODBRANE
3. ZAKON O ORGANIZACIJI PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
4. STATUT FEDERALNOG ZAVODA ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE
5. ZAKON O DOPRINOSIMA

Dodatak

REFORMA PENZIJSKOG SISTEMA

- NACRT STRATEGIJE REFORME PENZIJSKOG SISTEMA
U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE (oktobra 2007. godine) -

Sarajevo, decembar 2007. godine

**SOCIJALNO ZAKONODAVSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE**

Knjiga prva

PROPISI O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU

Priradio Sulejman Hrle

Izdavači
SAVEZ SAMOSTALNIH SINDIKATA BiH
i
FONDACIJA “FRIEDRICH EBERT” – Ured u Sarajevu

Za izdavače:
Edhem Biber
Edhem Mušikić

Priručnik je namjenjen sindikatima, zaposlenicima i penzionerima

Štampa. Kaligraf, Sarajevo

Tiraž: 1.000 primjeraka

S A D R Ž A J

1. ZAKON O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU	11
I – OSNOVNE ODREDBE (čl. 1.- 7.)	11
II - OSIGURANA LICA (čl. 8.- 20.)	13
1. Osiguranici (čl. 8.- 12.)	13
2. Osigurana lica (čl. 13.- 20.)	15
III. STICANJE I OSTVARIVANJE PRAVA IZ PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA (čl. 21.- 81.)	19
1. Invalidnost (čl. 22.- 29.)	20
2. Starosna penzija (čl. 30.- 50.)	23
3. Usklađivanje penzija (član 51.)	33
4. Invalidska penzija (čl. 52. - 59.)	34
5. Porodična penzija (čl. 60. - 71.)	38
6. Zajamčena penzija i najniža penzija (član 72.)	43
6a. Novčana naknada za fizičku onesposobljenost (čl. 72a. – 72d.) .	43
7. Prava invalida II kategorije invalidnosti (čl. 73. - 81.)	45
IV – PENZIJSKI STAŽ (čl. 82. - 95.)	48
1. Staž osiguranja koji se računa sa efektivnim trajanjem (čl. 83.- 88.)	49
2. Staž osiguranja sa uvećanim trajanjem (čl. 89. - 93.)	51
3. Poseban staž (čl. 94. i 95.)	53
V. OSTVARIVANJE, KORIŠTENJE I PRESTANAK PRAVA (čl. 96. - 116.)	54
VI. OSIGURAVANJE SREDSTAVA ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE (čl. 117. - 131.)	61
VII. KAZNENE ODREDBE (čl. 132. - 134.)	68
VIII – PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE (čl. 135. - 157.)	69

2. UREDBA O STICANJU PRAVA NA STAROSNU PENZIJU POD POVOLJNIJIM UVJETIMA PRIPADNIKA BIVŠE VOJSKE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE I DRŽAVNIH SLUŽBENIKA I NAMJEŠTENIKA BIVŠEG FEDERALNOG MINISTARSTVA ODBRANE	83
3. ZAKON O ORGANIZACIJI PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE	93
I - OSNOVNE ODREDBE (čl. 1. i 2.)	93
II - FEDERALNI ZAVOD PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA (čl. 3. – 11.)	93
III - ADMINISTRATIVNA SLUŽBA (čl. 12. – 15.)	97
IV – STATUT (član 16.)	98
V - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE (čl. 17. – 21.)	99
4. STATUT FEDERALNOG ZAVODA ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE	105
I - OPĆE ODREDBE (čl. 1. – 3.)	105
II - NADLEŽNOSTI, PRAVA, OBAVEZE I ODGOVORNOSTI FEDERALNOG ZAVODA (čl. 4. i 5.)	107
III - NADLEŽNOSTI UPRAVNOG ODBORA (čl. 6. i 7.)	108
IV - NADLEŽNOSTI DIREKTORA I ZAMJENIKA DIREKTORA FEDERALNOG ZAVODA (čl. 8. – 10.)	109
V - NADLEŽNOSTI NADZORNOG ODBORA (član 11.)	110
VI - NADLEŽNOSTI SREDIŠNJE SLUŽBE I KANTONALNIH SLUŽBI (čl. 12. – 14.)	110
VII - UVJETI ZA IMENOVANJE DIREKTORA I ZAMJENIKA DIREKTORA SREDIŠNJE SLUŽBE I KANTONALNIH SLUŽBI (član 15.)	112

VIII - RAZLOZI ZA RAZRJEŠENJE DIREKTORA I ZAMJENIKA DIREKTORA SREDIŠNJE SLUŽBE I KANTONALNIH SLUŽBI (član 16.)	112
IX - NADLEŽNOSTI DIREKTORA I ZAMJENIKA DIREKTORA SREDIŠNJE SLUŽBE I KANTONALNIH SLUŽBI (čl. 17. – 22.)	112
X - OSNOVE ORGANIZACIJE SREDIŠNJE SLUŽBE (član 23.)	114
XI - OSNOVE ORGANIZACIJE KANTONALNIH SLUŽBI (čl. 24. i 25.)	115
XII - JAVNOST RADA FEDERALNOG ZAVODA (čl. 26. i 27.)	116
XIII - PROFESIONALNA TAJNA (čl. 28. i 29.)	117
5. ZAKON O DOPRINOSIMA	123
I - OPŠTE ODREDBE (čl. 1. - 3.)	123
II - VRSTE DOPRINOSA (član 4.)	124
III - OBVEZNICI DOPRINOSA (član 5.)	124
IV - OSNOVICA DOPRINOSA (čl. 6. – 9.)	126
V - STOPE DOPRINOSA (član 10.)	130
VI - OBRAČUN I UPLATA DOPRINOSA (čl. 11. – 14c.)	131
VII - KAZNE NE ODREDBE (čl. 15. – 17a.)	133
VIII - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE (čl. 18. – 23.)	135

Dodatak

REFORMA PENZIJSKOG SISTEMA 153

NACRT STRATEGIJE REFORME PENZIJSKOG SISTEMA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE (oktobra 2007. godine) ... 153

Skraćenice i akronimi 153

1. Uvod i opšti kontekst reforme 155

- 1.1. Opšte stanje u ekonomiji BiH i Federacije BiH
u kontekstu reforme 155
- 1.2. Socijalni sistem u Federaciji BiH 159
- 1.3. Projekcija održivosti penzijskog sistema u FBiH 164
- 1.4. Šta je do sada napravljeno u reformi penzijskog sistema? 167
- 1.5. Projekat SITAP 168

2. SWOT analiza 170

- 2.1. Snage 170
- 2.2. Slabosti 171
- 2.3. Šanse 172
- 2.4. Prijetnje 173

3. Ciljevi reforme penzijskog sistema u Federaciji BiH i Bosni i Hercegovini – očekivani rezultati reforme 174

3.1. Opšti ciljevi reforme 174

- A. obezbjeđenje dugoročne održivosti 174
- B. razvoj finansijskog tržišta 175
- C. veće uključ enje osiguranika i obuhvat penzijskim sistemom 175
- D. spriječavanje socijalne ugroženosti u poznijem životnom
dobu i osiguranje dohotka u starosti za sve grupe stanovništva . 175
- E. reforma penzijskog sistema u sklopu obezbjeđenja
preduslova za ulazak u EU 175

3.2. Specifični ciljevi reforme 176

- a) Vraćanje povjerenja u penzijski sistem kod osiguranika i
korisnika. Sistem treba biti posmatran kao stabilno
sredstvo dugoročnog obezbjeđenja 176
- b) Stvaranje snažnog penzijskog fonda koji će zadovoljiti
potrebe klijenata 176

c) Harmonizovano funkcionisanje sistema socijalnog osiguranja ..	176
d) Pobljšanje uslova za razvoj privatnog sektora i poslovnog okruženja, smanjenje troškova rada	177
4. Model penzijskog sistema	177
4.1 Model penzijskog sistema	177
Prvi stub:	177
Drugi stub:	179
Treći stub:	180
4.1. Ostali modeli penzijskog sistema koji su razmatrani	
5. Budžetske i fiskalne posljedice uvođenja novog modela	186
5.1. Procjena uticaja na strukturu rashoda	186
5.2. Finansiranje rashoda – promjene u strukturi prihoda	189

Z A K O N

O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU

(“Službene novine Federacije BiH”, br. 29/98, 49/00, 32/01,
73/05 i 59/06)ⁱ

-neslužbeni prečišćeni tekst-ⁱⁱ

I – OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

(1) Ovim zakonom uređuje se: sticanje, ostvarivanje i prestanak prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, ko se smatra osiguranikom, penzijski staž, osiguravanje sredstava za penzijsko i invalidsko osiguranje i druga pitanja u vezi s penzijskim i invalidskim osiguranje.

(2) Po ovom zakonu obaveznim penzijskim i invalidskim osiguranjem osiguranicima se osiguravaju prava za slučaj invalidnosti, smrti i starosti.

(3) Na dobrovoljno penzijsko i invalidsko osiguranje mogu se osigurati lica koja nisu obavezno osigurana.

Član 2.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja su:

- pravo na starosnu penziju,
- pravo na invalidsku penziju,
- pravo na porodičnu penziju,
- prava osiguranika sa promjenjenom radnom sposobnošću.

Član 3.

(1) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja su neotudjiva, lična i materijalna i ne mogu se prenositi na druga lica.

(2) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ne mogu zastarjeti.

(3) Prava po ovom zakonu ne mogu se oduzeti, smanjiti ili ograničiti, izuzev slučajeva utvrđenih ovim zakonom.

Član 4.

Sredstva za penzijsko i invalidsko osiguranje, u skladu sa ovim zakonom, osiguravaju se iz doprinosa i drugih izvora.

Član 5.

Zatečeni nosioci penzijskog i invalidskog osiguranja na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine na dan stupanja na snagu ovog zakona (u daljem tekstu: nosioci osiguranja) nastaviti će sa radom do donošenja zakona iz člana 153. ovog zakona.

Član 6.

(1) Nosiocem osiguranja iz člana 5. ovog zakona upravlja Upravni odbor.

(2) Upravni odbor ima sedam članova.

(3) Članove Upravnog odbora imenuje Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vlada Federacije) u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 7.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja se ostvaruju po propisima o upravnom postupku, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

II - OSIGURANA LICA

1. Osiguranici

Član 8.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja obaveznim penzijskim i invalidskim osiguranjem osiguravaju i ostvaruju:

1. zaposlenici na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija);

2. „lica u službi u Vojsci Federacije Bosne i Hercegovine koja, u skladu sa zakonom o odbrani Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH”, br. 88/05 i 94/05), postaju lica u službi u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine u činu i položaju na kojem su se zatekli na dan prije nastupanja 1. januara 2006. godine, a najranije 31. decembra 2005. godine, kao i lica koja to svojstvo steknu od 1. januara 2006. godine, prema važećim propisima.”ⁱⁱⁱ

3. zaposlenici organa unutarnjih poslova;

4. zaposlenici u sudskoj policiji i kazneno-popravnim ustanovama;

5. izabrani ili imenovani nosioci javne ili druge društvene funkcije na teritoriji Federacije koji za taj rad primaju plaću, odnosno ostvaruju naknadu plaće za obavljanje te funkcije;

6. zaposlenici koji su u radnom odnosu na teritoriji Federacije koji su upućeni na rad u inozemstvo, ako nisu obavezno osigurani po propisima države u koju su upućeni ili ako međunarodnim ugovorom o socijalnom osiguranju (u daljem tekstu: međunarodni ugovor) nije drugačije određeno;

7. državljani Bosne i Hercegovine-Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: državljani Federacije), koji su zasnovali radni odnos kod organizacije koja obavlja djelatnost u inozemstvu;

8. izabrani ili imenovani nosioci javne ili druge društvene funkcije u organima Bosne i Hercegovine, ako zakonom Bosne i Hercegovine nije drugačije određeno.

Član 9.

Obavezno su osigurani državljani Federacije koji su:

1. na teritoriji Federacije zaposleni kod stranih ili međunarodnih organizacija i ustanova, konzularnih i diplomatskih predstavništava ili su u ličnoj službi stranih državlajna, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno;

2. zaposleni u inozemstvu, ako su bili neposredno pred odlazak u inozemstvo osigurani na teritoriji Federacije, odnosno ako su imali pred odlazak u inozemstvo prebivalište na teritoriji Federacije i nisu obavezno osigurani kod inozemnog nosioca socijalnog osiguranja;

3. zaposleni kod stranog poslodavca u državi u kojoj su obavezno osigurani, ali u kojoj prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ne mogu da ostvaruju ili ih ne mogu koristiti van te države, pod uvjetom da su neposredno pred odlazak u inozemstvo imali prebivalište na teritoriji Federacije i ako su državljani Federacije.

Član 10.

(1) Obavezno su osigurani strani državljani i lica bez državljanstva koji su na teritoriji Federacije:

1. zaposleni kod stranog poslodavca, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije uređeno;

2. zaposleni kod međunarodnih organizacija i ustanova, stranih diplomatskih i konzularnih predstavništava, ako je takvo osiguranje predviđeno međunarodnim ugovorom.

(2) Pod poslodavcem u smislu ovog zakona smatraju se pravna i fizička lica.

Član 11.

Obavezno se osiguravaju na teritoriji Federacije lica:

1. koja obavljaju privrednu ili uslužnu djelatnost, a upisana su u odgovarajući registar;
2. koja, u skladu sa posebnim propisima samostalno u vidu zanimanja obavljaju profesionalnu djelatnost, te vjerski službenici;
3. korisnici prava na odgovarajuće zapošljavanje za vrijeme prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije;
4. vrhunski sportisti, ako nisu osigurani po drugom osnovu.

Član 12.

(1) Obavezno se osiguravaju zemljoradnici i članovi njihovog domaćinstva i druga lica koja se bave poljoprivrednom djelatnošću kao jedinim ili glavnim zanimanjem, koji su navršili 15 godina života (u daljem tekstu: zemljoradnici).

(2) Smatra se da je poljoprivredna djelatnost jedino ili glavno zanimanje u smislu ovog zakona ako zemljoradnik prosječno mjesečno od te djelatnosti ostvaruje prihod najmanje u visini prosječne mjesečne plaće u Federaciji u predhodnoj godini.

(3) Kao domaćinstvo u smislu ovog zakona smatra se zajednica života, privredjivanja i trošenja prihoda ostvarenih radom njihovih članova.

2. Osigurana lica

Član 13.

(1) Lica koja su bila osiguranici po čl. 8., 9. i 10. ovog zakona prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ostvaruju u

slučaju starosti i gubitka radne sposobnosti, po prestanku radnog odnosa:

1. dok primaju novčanu naknadu u vezi sa korištenjem prava na odgovarajuće zapošljavanje, za vrijeme čekanja na zapošljavanje i za vrijeme čekanja na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju;

2. privremeno nezaposlena lica koja su prijavljena nadležnoj ustanovi za zapošljavanje Federacije (u daljem tekstu: ustanova za zapošljavanje), ako je odluka o prestanku njihovog radnog odnosa donesena u slučaju kada je proveden postupak za prestanak preduzeća i drugog pravnog lica, pod uvjetom da su prije prestanka radnog odnosa bila osigurana neprekidno najmanje devet mjeseci ili sa prekidima 12 mjeseci u posljednjih 18 mjeseci. Ovo osiguranje traje najviše jednu godinu u svakom pojedinom slučaju prestanka radnog odnosa, ali najviše tri godine u toku radnog vijeka zaposlenika.

(2) Pod preduzećem i drugim pravnim licem u smislu ovog zakona podrazumjevaju se preduzeća, ustanove, državni organi, banke i druge finansijske organizacije, zadruge i oblici saradnje i zajedničkog poslovanja sa stranim licima.

Član 14.

(1) Penzijskim i invalidskim osiguranjem osiguravaju se prava, utvrđena ovim zakonom, svakom građaninu u slučaju gubitka radne sposobnosti, a u slučaju smrti članovima njegove porodice pravo na porodičnu penziju, ako je gubitak radne sposobnosti, odnosno smrt posljedica povrede na radu, odnosno profesionalne bolesti nastale za vrijeme:

1. rada u drugom preduzeću i u drugom pravnom licu, u smislu propisa o radnim odnosima;

2. obavljanja obaveznog praktičnog rada učenika i studenata u toku sticanja obrazovanja i odgoja;

3. obavljanja poslova bez zasnivanja radnog odnosa (volonterski rad);

4. prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije koju organizira ustanova za zapošljavanje;
5. društveno organiziranog omladinskog radnog angažiranja (oblici zadrugarstva učenika, studenata i nezaposlene omladine);
6. obavljanja javnih radova;
7. učestvovanja na organiziranim sportskim takmičenjima;
8. obavljanja privremenih i povremenih poslova u smislu propisa o radu;
9. stručnog osposobljavanja za rad djece sa teškoćama u razvoju;
10. izdržavanja kazne zatvora.

(2) Odredba stava 1. tačka 2. ovog člana primjenjuje se i na državljane Federacije koji se, saglasno propisima, nalaze u inozemstvu radi učenja, odnosno sticanja prakse, ako su prije odlaska u inozemstvo imali prebivalište na teritoriji Federacije.

(3) Odredba stava 1. tačka 2. ovog člana primjenjuje se i na strane državljane koji se nalaze na učenju, odnosno praksi na teritoriji Federacije, ako država čiji su oni državljani isto tako postupa sa državljanima Federacije, odnosno ako međunarodnim ugovorom nije drugačije uređeno.

Član 15.

Lica koja nisu osigurana po drugom osnovu osigurana su za slučaj gubitka radne sposobnosti i smrti, kao posljedice povrede na radu, odnosno profesionalne bolesti, ako:

1. učestvuju u akcijama spasavanja ili odbrane od elementarnih nepogoda ili nesreća;
2. učestvuju u društveno organiziranim radnim akcijama u Federaciji pri obnovi i izgradnji zemlje;
3. obavljaju poslove vojne ili odgovarajuće civilne zaštite ili ako se obučavaju za vršenje ovih poslova;

4. izvršavaju naloge Vojske Federacije, odnosno ministarstva unutrašnjih poslova, kao i lica rezervnog sastava tih organa;

5. obavljaju javne i druge društvene funkcije ili građanske dužnosti na poziv državnih ili drugih ovlaštenih organa;

6. kao članovi operativnih sastava dobrovoljnih vatrogasnih organizacija vrše poslove gašenja požara i zaštite od drugih nesreća;

7. kao članovi gorske službe spasavanja, odnosno ronionici, kada učestvuju u odklanjanju neposredne opasnosti po život i zdravlje ljudi, odnosno imovine ili kada učestvuju u spasavanju ljudi, odnosno imovine.

Član 16.

Licima iz čl. 14. i 15. ovog zakona osigurava se sticanje i korištenje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, pod uvjetima i na način kojim se osigurava sticanje i korištenje tih prava zaposlenicima, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.

Član 17.

(1) Državljeni Federacije koji nisu obuhvaćeni obaveznim penzijskim i invalidskim osiguranjem mogu sebi i članovima svoje porodice dobrovoljnim osiguranjem osiguravati prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, pod uvjetima i u obimu utvrdjenim ovim zakonom.

(2) Državljeni Federacije zaposleni u državi sa kojom nije zaključen međunarodni ugovor mogu se dobrovoljno osigurati na penzijsko i invalidsko osiguranje, u skladu sa ovim zakonom.

Član 18.

(1) Na dobrovoljno osiguranje može se osigurati lice koje je navršilo 15 godina života i koje ima opću zdravstvenu sposobnost.

(2) Lice koje se nalazi na redovnom školovanju ili odsluženju vojnog roka ne može se osigurati na dobrovoljno osiguranje.

Član 19.

Lica iz čl. 17. ovog zakona i lica kojima je prestalo svojstvo osiguranika ne mogu ostvarivati prava po osnovu promjenjene radne sposobnosti.

Član 20.

Invalidnost, kao osnov za sticanje prava osiguranika u dobrovoljnom osiguranju, postoji kad kod osiguranika uslijed bolesti ili povrede van rada nastupi potpuna nesposobnost za rad i privredjivanje.

III. STICANJE I OSTVARIVANJE PRAVA IZ PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA

Član 21.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja stiču se za slučaj:

- starosti,
- invalidnosti,
- smrti.

1. Invalidnost

Član 22.

(1) Invalidnost, u smislu ovog zakona, postoji kada osiguranik zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prouzrokovanih povredom na radu, profesionalnom bolešću, povredom van rada ili bolešću koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, postane potpuno nesposoban za obavljanje poslova radnog mjesta na koje je bio raspoređen i koje je obavljao prije nastanka invalidnosti.

(2) Kod osiguranika iz stava 1. ovog člana postoji promjenjena radna sposobnost kada može da radi puno radno vrijeme na drugim poslovima koji odgovaraju njegovim tjelesnim i psihofizičkim sposobnostima sa ili bez prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije.

(3) Gubitak radne sposobnosti kod osiguranika iz stava 1. ovog člana, u smislu ovog zakona, postoji kada ne može da obavlja poslove iz stava 2. ovog člana.

Član 23.

(1) Povredom na radu, u smislu ovog zakona, smatra se povreda osiguranika prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizikalnim ili hemijskim djelovanjem, kao i povreda prouzrokovana naglim promjenama položaja tijela, iznenadnim opterećenjem tijela ili drugim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva povreda uzročno vezana za vršenje poslova svog radnog mjesta.

(2) Povredom na radu smatra se i povreda prouzrokovana na način iz stava 1. ovog člana koju osiguranik pretrpi na redovnom putu od stana do mjesta rada ili obratno, na putu preduzetom radi izvršavanja poslova i na putu preduzetom radi stupanja na rad.

(3) Povredom na radu smatra se i bolest osiguranika koja je nastala neposredno i kao isključiva posljedica nekog nesretnog slučaja ili više sile za vrijeme obavljanja poslova svog radnog mjesta ili u vezi s njima.

(4) Povredom na radu smatra se i povreda koju osiguranik pretrpi u obavljanju poslova iz čl. 14. i 15. ovog zakona.

Član 24.

(1) Povredom na radu, u smislu ovog zakona, smatra se i povreda koju osiguranik pretrpi na način iz člana 23. stav 1. ovog zakona:

1. u vezi sa korištenjem prava iz zdravstvene zaštite;
2. u vezi sa korištenjem prava na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju po ovom zakonu;
3. na drugom poslu koji vrši u interesu preduzeća i drugog pravnog lica u kome se nalazi u radnom odnosu;
4. prilikom učestvovanja u organiziranim sportskim takmičenjima koje organiziraju nadležni organi;
5. na putu od mjesta rada do mjesta stanovanja.

(2) Povredom na radu, u smislu ovog zakona, smatra se i povreda zemljoradnika prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizikalnim ili hemijskim djelovanjem, kao i povreda prouzrokovana naglim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva povreda uzročno vezana za obavljanje poslova u poljoprivrednoj djelatnosti.

(3) Povredom na radu, u smislu ovog zakona, smatra se i povreda osiguranika koju je pretrpio prilikom obavljanja poslova u vrijeme koje mu se na osnovu člana 94. ovog zakona priznaje kao poseban staž.

(4) Nosilac osiguranja učestvuje u utvrđivanju povrede na radu u preduzeću i drugom pravnom licu, kod poslodavca i zemljoradnika.

Član 25.

(1) Profesionalna bolest, u smislu ovog zakona, jeste određena bolest prouzrokovana dužim neposrednim uticajem procesa i uvjeta rada na poslovima koje je osiguranik obavljao na svom radnom mjestu.

(2) Profesionalne bolesti i radna mjesta na kojima se te bolesti pojavljuju, kao i uvjeti pod kojima se smatraju profesionalnim bolestima, utvrđuju nosioci osiguranja, po predhodno pribavljenom mišljenju odgovarajućih stručnih i naučnih organizacija, uz saglasnost Federalnog ministarstva za socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice (u daljem tekstu: Ministarstvo).

(3) Propisi iz stava 2. ovog člana donijet će se najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 26.

Invalid rada, u smislu ovog zakona, jeste osiguranik koji po osnovu invalidnosti ostvaruje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Član 27.

Osiguranici kod kojih nastane invalidnost, zavisno od promjenjene radne sposobnosti, razvrstavaju se u dvije kategorije invalidnosti:

- u I kategoriju invalidnosti razvrstavaju se osiguranici kod kojih nastane gubitak radne sposobnosti,
- u II kategoriju invalidnosti razvrstavaju se osiguranici sa promjenjenom radnom sposobnošću.

Član 28.

(1) Svojim radnim mjestom, u smislu ovog zakona, smatra se radno mjesto na kome je osiguranik radio prije nastanka invalidnosti.

(2) Drugim odgovarajućim radnim mjestom, odnosno odgovarajućim zaposlenjem, smatra se radno mjesto koje odgovara tjelesnim i psihofizičkim sposobnostima osiguranika na kome osiguranik sa radnim naporom, koji ne pogoršava njegovo zdravstveno stanje, može da radi puno radno vrijeme, prema promjenjenoj radnoj sposobnosti.

Član 29.

(1) Invalidnost, kao osnov za sticanje prava osiguranika iz člana 11. tač. 1. i 2. ovog zakona, postoji kada kod osiguranika, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju prouzrokovanih povredom na radu, profesionalnom bolešću, povredom van rada ili bolešću, koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije, nastane promjena ili gubitak radne sposobnosti za obavljanje djelatnosti po osnovu koje je osiguran neposredno prije nastanka invalidnosti, odnosno prije prestanka posljednjeg osiguranja, odnosno koji odgovaraju stepenu njegove stručne spreme.

(2) Invalidnost kao osnov za sticanje prava zemljoradnika, u smislu ovog zakona, postoji kad kod osiguranika, na način iz stava 1. ovog člana, nastane gubitak radne sposobnosti za obavljanje poslova u poljoprivrednoj djelatnosti.

(3) Invalidnost kao osnov za sticanje prava lica iz čl. 14. i 15. ovog zakona postoji kad kod lica, na način iz stava 1. ovog člana, nastane promjena ili gubitak radne sposobnosti za poslove za koje je osposobljeno ili je njegovo osposobljavanje bilo u toku neposredno prije nastanka invalidnosti.

2. Starosna penzija

Član 30.

(1) Osiguranik stiče pravo na starosnu penziju kad navrší 65 godina života i najmanje 20 godina penzijskog staža.

(2) Osiguranik stiče pravo na starosnu penziju kada navrší 40 godina penzijskog staža, bez obzira na godine života.

Član 31.

Osiguraniku kome se, u smislu ovog zakona, staž osiguranja računa s uvećanim trajanjem, starosna granica za sticanje prava na penziju smanjuje se srazmjerno stepenu uvećanja staža.

Član 32.

(1) Starosna penzija se utvrđuje od mjesečnog prosjeka plaća koje je osiguranik ostvario u bilo kojih uzastopnih 15 godina osiguranja koje su za osiguranika najpovoljnije, počev od 1. januara 1966. godine, a ako nema tih podataka, uzimaju se podaci od 1. januara 1970. godine (u daljem tekstu: penzijski osnov).

(2) “Penzijski osnov iz stava 1. ovoga člana utvrđuje se na osnovu mjesečnog prosjeka plaća koje je osiguranik ostvario u:

- a) 2005 godini za 17 godina osiguranja;
- b) 2006 godini za 19 godina osiguranja;
- c) 2007 godini za 21 godinu osiguranja;
- d) 2008 godini za 23 godine osiguranja;
- e) 2009 godini za 25 godina osiguranja;
- f) 2010 godini za 27 godina osiguranja;
- g) 2011 godini za 29 godina osiguranja;
- h) 2012 godini za 31 godinu osiguranja;
- i) 2013 godini za 34 godine osiguranja;
- j) 2014 godini za 37 godina osiguranja;
- k) 2015 godini za 40 godina osiguranja.”^{iv}

(3) Kao godina osiguranja iz koje se uzima plaća za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se kalendarska godina u

kojoj je osiguranik ostvario plaću, odnosno naknadu plaće za najmanje šest mjeseci staža osiguranja.

(4) Plaća, odnosno naknada plaće ostvarena u godini u kojoj osiguranik ostvaruje pravo na starosnu penziju ne uzima se za utvrđivanje penzijskog osnova.

(5) Kada se starosna penzija ostvaruje sa stažom osiguranja kraćim **“od broja godina osiguranja utvrđenih u st. 1. i 2. ovoga člana”**, penzijski osnov se utvrđuje na osnovu prosječne plaće ostvarene za vrijeme ukupnog staža osiguranja.

Član 33.

Za utvrđivanje penzijskog osnova iz člana 32. ovog zakona uzimaju se neto plaće (u daljem tekstu: plaće), i novčane naknade koje je osiguranik ostvario, odnosno neto osnovice osiguranja za penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljem tekstu: osnovice osiguranja).

Član 34.

(1) Za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se prosječna mjesečna plaća koju je osiguranik ostvario u punom radnom vremenu.

(2) Plaća koja je ostvarena radom u vremenu dužem ili kraćem od punog radnog vremena preračunava se na prosječan mjesečni iznos koji odgovara plaći za puno radno vrijeme.

(3) Osiguraniku koji je u kalendarskoj godini bio istovremeno u dva ili više radnih odnosa, plaća se računa tako što se uzima ukupna ostvarena plaća i sati provedeni na radu u svim radnim odnosima do punog radnog vremena.

(4) Plaća ostvarena radom u vremenu dužem od punog radnog vremena uzima se za utvrđivanje penzijskog osnova samo ako je takav rad imao karakter rada dužeg od punog radnog vremena u smislu propisa o radu.

Član 35.

Za vrijeme za koje je osiguranik ostvario naknadu plaće prema propisima o zdravstvenom osiguranju, za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se iznos prosječne mjesečne plaće osiguranika, koja se utvrđuje na osnovu plaće ostvarene u kalendarskoj godini koja predhodi godini u kojoj je nastala privremena spriječenost za rad, preračunate koeficijentom za valorizaciju utvrđenim za tu godinu, u skladu sa članom 45. ovog zakona.

Član 36.

(1) U prosječan mjesečni iznos plaće za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se osnov za određivanje naknade, odnosno uzimaju se naknade koje ostvaruje invalid rada sa promjenjenom radnom sposobnošću sa pravom na raspoređivanje odnosno zaposlenje na odgovarajuće radno mjesto, kao i pravom na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju.

(2) Kad se u obračunskom razdoblju za utvrđivanje penzijskog osnova nalaze i periodi u kojima su ostvarene naknade plaće iz člana 75. tač. 1. do 3. ovog zakona, za utvrđivanje penzijskog osnova uzimaju se osnovi od kojih su utvrđene visine ovih naknada. Ovi osnovi preračunavaju se koeficijentom za valorizaciju utvrđenim za godinu iz koje je uzeta plaća za utvrđivanje tih osnova, u skladu sa članom 45. ovog zakona.

(3) Kada se u obračunskom razdoblju za utvrđivanje penzijskog osnova nalaze i periodi u kojima su ostvarene naknade plaća iz člana 75. tačka 4. ovog zakona, za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se iznos tih naknada preračunatih koeficijentom za valorizaciju iz godine u kojoj su te naknade ostvarene. Ako se ove naknade umanjuju za vrijeme privremene spriječenosti za rad, za utvrđivanje penzijskog osnova naknade se uzimaju u punom iznosu.

Član 37.

Za utvrđivanje penzijskog osnova za osiguranike:

1. iz člana 8. i člana 10. stav 1. tačka 1. uzima se plaća ostvarena iz radnog odnosa;
2. iz člana 8. tačka 5. ovog zakona uzima se plaća odnosno naknada za obavljanje te funkcije.

Član 38.

Za utvrđivanje penzijskog osnova za osiguranike:

1. iz člana 8. tač. 6. i 7. ovog zakona uzima se plaća, koju bi za istu vrstu posla ostvario u Federaciji;
2. iz čl. 9. i 10. ovog zakona uzima se osnovica osiguranja koja je služila kao osnov za plaćanje doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje;
3. iz člana 11. stav 1. tač. 1. i 2. ovog zakona uzima se plaća osiguranika, najmanje u visini prosječne plaće u Federaciji na osnovu podataka Federalnog zavoda za statistiku (u daljem tekstu: Zavod);
4. iz člana 11. tačka 3. ovog zakona uzima se osnov od koga je određena naknada koju osiguranik prima za vrijeme prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije radi odgovarajućeg zapošljavanja;
5. iz člana 11. tačka 4. ovog zakona uzimaju se primanja vrhunskih sportista, najmanje u visini prosječne plaće u Federaciji; iz člana 12. ovog zakona uzima se osnovica na koju je zemljoradnik osiguran.

Član 39.

(1) Za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se i plaća ostvarena po osnovu inovacija, racionalizacija i drugih vidova stvaralaštva u radu.

(2) Prilikom utvrđivanja penzijskog osnova uzima se ukupan iznos plaće ostvarene u skladu sa stavom 1. ovog člana, kao da je ostvarena u godini u kojoj je isplaćena.

Član 40.

Osigurancima koji ostvaruju pravo na penziju na osnovu međunarodnih ugovora periodi provedeni u osiguranju kod inozemnog nosioca osiguranja ne uzimaju se za utvrđivanje penzijskog osnova, prema ovom zakonu.

Član 41.

(1) Osigurancima iz člana 13. ovog zakona, za vrijeme čekanja na zaposlenje, za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se osnovica na koju je plaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje.

(2) Za utvrđivanje penzijskog osnova za osiguranike iz čl. 14. i 15. ovog zakona, uzima se prosječna plaća u Federaciji na osnovu podataka Zavoda (u daljem tekstu: prosječna plaća u Federaciji), a ako je to za osiguranika povoljnije, plaća ili osnovica osiguranja na koju je plaćen doprinos prije sticanja svojstva osiguranog lica iz čl. 14. i 15. ovog zakona.

(3) Za osiguranike iz člana 17. ovog zakona za utvrđivanje penzijskog osnova, uzima se osnovica osiguranja na koju je obračunat i uplaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Član 42.

(1) Za osiguranike koji nemaju plaću ostvarenu poslije 1. januara 1966. godine penzijski osnov utvrđuje se u procentu od osnova koji predstavlja prosječna plaća u Federaciji u godini koja predhodi godini ostvarivanja prava i iznosi:

- 160% za osiguranike sa visokom stručnom spremom,
- 122% za osiguranike sa višom stručnom spremom i VK radnike,
- 95% za osiguranike sa srednjom stručnom spremom i KV radnike,
- 70% za osiguranike sa nižom stručnom spremom i PK i NK radnike.

(2) Pod stručnom spremom iz stava 1. ovog člana podrazumjeva se stručna sprema koju je osiguranik imao u momentu prestanka osiguranja.

Član 43.

Za utvrđivanje penzijskog osnova ne uzimaju se slijedeća primanja:

- nagrade po osnovu posebnog priznanja ili bilo kakve jednokratne nagrade, naknade i sl.,

- primanja koja predstavljaju naknadu troškova (dnevnice, terenski dodatak, dodatak za odvojeni život od porodice, naknade za korištenje putničkog automobila i sl.),

- primanja iz sredstava zajedničke potrošnje koja koriste zaposlenici preduzeća i drugog pravnog lica (za godišnji odmor i rekreaciju, za ishranu, prilikom odlaska iz preduzeća i drugog pravnog lica, penzioniranja, jubilarnih proslava za ispunjavanje određenog staža i sl.).

Član 44.

(1) Kao godina osiguranja iz koje se uzima plaća i ostala primanja za utvrđivanje penzijskog osnova računa se svaka kalendarska godina u kojoj je osiguranik ostvario plaću, odnosno naknadu plaće za najmanje šest mjeseci rada u punom radnom odnosu.

(2) Ako osiguranik nije ostvario plaću, odnosno naknadu plaće za potreban broj mjeseci iz stava 1. ovog člana, period za koji se plaća uzima za utvrđivanje penzijskog osnova pomjera se unazad za jednu ili više kalendarskih godina, dok se ne dobije obračunski period koji se uzima za utvrđivanje penzijskog osnova u smislu ovog zakona.

(3) Plaće za svaku godinu uzimaju se u cijelosti za utvrđivanje penzijskog osnova.

Član 45.

(1) Plaće iz ranijih godina valoriziraju se prema kretanju prosjeka plaća svih zaposlenih na teritoriji Federacije. Valorizacija plaća iz ranijih godina, prema kojima se u smislu člana 32. ovog zakona utvrđuje penzija, vrši se prema prosjeku plaća u posljednjoj kalendarskoj godini koja predhodi godini u kojoj osiguranik ostvaruje pravo na penziju, odnosno prema kretanju penzije u godinama u kojima nije izvršeno u potpunosti uskladjivanje penzija prema kretanju plaća svih zaposlenih.

(2) Koeficijente za valorizaciju plaća iz ranijih godina utvrđuju nosioci osiguranja, svake godine jedinstveno za sve plaće na osnovu statističkih podataka o kretanju plaća svih zaposlenih na teritoriji Federacije.

Član 46.

(1) Koeficijenti valorizacije izražavaju se cijelim brojevima, sa tri decimale. Koeficijenti valorizacije za svaku godinu jedinstveni su za sve plaće, bez obzira na njihovu visinu.

(2) Saopćenje o koeficijentu valorizacije objavljuje se u “Službenim novinama Federacije BiH”.

Član 47.

(1) Penzijski osnov utvrđuje se tako što se plaće iz perioda iz kojeg se plaće uzimaju za utvrđivanje penzijskog osnova, valorizirane u skladu sa članom 45. ovog zakona, zbrajaju sa plaćama iz godine za koju je utvrđeno da se uzimaju u nominalnom iznosu i dijele sa ukupnim brojem sati iz perioda iz kojih se plaće uzimaju za utvrđivanje penzijskog osnova u kojem su plaće ostvarene, pa tako dobijeni iznos, koji predstavlja prosječni novčani izraz vrijednosti jednog radnog sata u obračunskom periodu, množi se sa brojem sati prosječnog mjesečnog punog radnog vremena.

(2) Ukupna plaća ostvarena radom u punom, kraćem od punog i dužem od punog radnog vremena u jednoj godini preračunava se radi utvrđivanja penzijskog osnova na iznos koji odgovara plaći za puno radno vrijeme. Kao puno radno vrijeme uzima se broj sati rada sedmično ili u dužem razdoblju, u smislu propisa o radu.

(3) U ukupan broj sati za koje je ostvarena ukupna plaća uzimaju se u obzir i sati za koje je osiguranik primao novčanu naknadu po propisima o radnim odnosima, zdravstvenom i penzijskom i invalidskom osiguranju i drugim propisima po kojima se isplaćuje naknada plaće.

(4) Prosječno mjesečno puno radno vrijeme u periodu iz kojeg se plaće uzimaju za utvrđivanje penzijskog osnova utvrđuje se na taj način da se zbrajaju svi sati mjesečnog punog radnog vremena, utvrđenog propisom ili općim aktom preduzeća ili drugog pravnog lica za poslove koje je osiguranik obavljao i taj zbir podijeli sa brojem mjeseci iz kojih se plaće uzimaju za utvrđivanje penzijskog osnova.

Član 48.

(1) Ako nosilac osiguranja, odnosno osiguranik ne raspolaže podacima o plaći za utvrđivanje penzijskog osnova u skladu sa članom 32. ovog zakona, za godine za koje se ne raspolaže podacima o plaći osiguranika kao plaća uzima se iznos prosječne plaće u Federaciji za te godine uvećan, odnosno umanjen za onoliko koliko je plaća osiguranika bila prosječno veća, odnosno manja od prosječne plaće u Federaciji u godinama za koje se raspolaže podacima o plaći osiguranika.

(2) Smatra se da nosilac osiguranja, odnosno osiguranik ne raspolaže podacima o plaći u smislu stava 1. ovog člana ako ne raspolaže podacima o plaći utvrđenim u članu 32. ovog zakona, osim ako se radi o invalidskoj penziji koja se stiče sa stažom osiguranja manjim od staža osiguranja utvrđenog u članu 32. ovog zakona.

Član 49.

Osiguranicima koji su sami obveznici plaćanja doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za utvrđivanje penzijskog osnova uzimaju se osnovice koje služe za obračunavanje i plaćanje doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Član 50.

(1) “Starosna penzija se utvrđuje u procentu od penzijskog osnova prema dužini penzijskog staža. Za dvadeset godina penzijskog staža ona iznosi 45 % od penzijskog osnova. Za svaku daljnju navršenu godinu, povećava se na slijedeći način:

- a) u 2001 godini za 1,90 %;
- b) u 2002 godini za 1,80 %;
- c) u 2003 godini za 1,70 %;
- d) u 2004 godini za 1,60 %;
- e) u 2005 godini i u slijedećim godinama za 1,50 %.

(2) Od 2005. godine starosna penzija ne može iznositi više od 75% penzijskog osnova.”^{vi}

(3) Starosna penzija u godini u kojoj osiguranik ostvaruje pravo na penziju predhodno se usklađuje od 1. januara, a prema kretanju plaće u decembru predhodne godine u odnosu na cijelu predhodnu godinu. U godinama u kojima nije izvršeno usklađivanje penzije sa punim rastom plaća usklađivanje se vrši procentom koji se dobije kada se prosječna penzija iz decembra predhodne godine stavi u odnos sa prosječnom penzijom iz cijele predhodne godine.

(4) Starosna penzija sa svim dodacima kod određivanja ne može iznositi više od iznosa prosječne plaće isplaćene u decembru predhodne godine, uvećane dva puta, usklađene za procenat porasta penzija u godini u kojoj se određuje starosna penzija.

3. Uskladjivanje penzija

Član 51.

(1) “Uskladjivanje penzija utvrđenih u skladu sa odredbama ovoga zakona vrši se mjesečno, po potrebi, na osnovu sredstava dodijeljenih za isplatu penzija.

(2) Ukoliko penzijska sredstva koja posjeduje nositelj osiguranja (u daljem tekstu: raspoloživa sredstva) nisu jednaka troškovima, što podrazumjeva administrativne troškove i penzije u iznosu utvrđenom u skladu sa ovim zakonom za mjesec za koji se vrši isplata penzija (u daljem tekstu: troškovi), vrši se ponovni obračun penzija tako što se iznos penzija za taj mjesec množi sa dolje utvrđenim koeficijentom.

(3) U slučaju da su raspoloživa sredstva manja od troškova, koeficijent iz stava 2. ovoga člana utvrđuje se tako što se sredstva potrebna za administrativne troškove i sredstva potrebna za isplatu svih penzija do minimalnog iznosa za taj mjesec oduzimaju od raspoloživih sredstava. Iznos potreban za isplatu minimalnog iznosa penzija svim penzionerima utvrđuje se množenjem broja korisnika penzijskog osiguranja sa minimalnom penzijom. Iznos koji se dobije kada se administrativni troškovi i penzije do minimalnog iznosa oduzmu od raspoloživih sredstava za taj mjesec dijeli se iznosom potrebnim da se izvrši isplata svim penzionerima u tom mjesecu, na osnovu penzije u iznosu utvrđenom u skladu sa ovim zakonom, nakon oduzimanja administrativnih troškova i iznosa potrebnog za isplatu minimalnih penzija svim penzionerima.

(4) Kada su raspoloživa sredstva manja od troškova, sve penzije osim minimalne penzije množe se koeficijentom iz stava 3. ovoga člana. Koeficijent se primjenjuje na razliku između svake pojedine penzije u iznosu

utvrđenom u skladu sa ovim zakonom za mjesec za koji se vrši isplata penzija i minimalnog iznosa penzije.

(5) U slučaju da su raspoloživa sredstva veća od troškova, koeficijent iz stava 2. ovog člana utvrđuje se oduzimanjem sredstava potrebnih za administrativne troškove od raspoloživih sredstava. Iznos koji se dobije oduzimanjem administrativnih troškova od raspoloživih sredstava dijeli se sa iznosom potrebnim da se izvrši isplata svim penzionerima u tom mjesecu, na osnovu penzije u iznosu utvrđenom u skladu sa ovim zakonom, nakon oduzimanja administrativnih troškova.

(6) Kada su raspoloživa sredstva veća od troškova, koeficijent se odnosi na sve penzije. Svaka pojedina penzija utvrđena u skladu sa ovim zakonom množi se koeficijentom iz stava 5. ovoga člana.”^{vii}

4. Invalidska penzija

Član 52.

Osiguranik, kod koga je utvrđena I kategorija invalidnosti stiče pravo na invalidsku penziju:

- ako je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću, bez obzira na dužinu penzijskog staža;

- ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uvjetom da je prije nastanka invalidnosti imao navršen penzijski staž koji mu pokriva najmanje jednu trećinu razdoblja od navršenih najmanje 20 godina života do dana nastanka invalidnosti (u daljem tekstu: radni vijek), računajući radni vijek na pune godine.

Član 53.

(1) Osiguranik kod koga je utvrđena I kategorija invalidnosti do navršene 30 godine života stiče pravo na invalidsku penziju ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uvjetom da prije nastanka invalidnosti ima navršen penzijski staž koji mu pokriva najmanje jednu trećinu radnog vijeka, ali najmanje jednu godinu osiguranja.

(2) Osiguraniku iz stava 1. ovog člana koji je bio na redovnom školovanju i takvim školovanjem stekao višu ili visoku stručnu spremu, radni vijek se računa od 22. godine života, ako je stekao višu stručnu spremu, odnosno 25. godina ako je stekao visoku stručnu spremu.

(3) Kada se invalidska penzija određuje od plaće ostvarene u godini u kojoj je nastala invalidnost, penzija se predhodno uskladjuje, počev od dana sticanja prava prema kretanju plaća u posljednjem mjesecu iz perioda iz koga su plaće uzete za utvrđivanje penzijskog osnova u odnosu na cijeli period iz koga su plaće uzete za utvrđivanje penzijskog osnova.

Član 54.

(1) Invalidska penzija se utvrđuje od penzijskog osnova koji se utvrđuje na način predviđen u čl. 32. do 49. ovog zakona.

(2) Kada se invalidska penzija stiče sa stažom osiguranja kraćim **“od broja godina staža osiguranja u skladu sa članom 32. st. 1. i 2. ovog zakona”**, penzijski osnov se utvrđuje na osnovu prosječne plaće ostvarene za vrijeme ukupnog trajanja osiguranja.

(3) Kada se invalidska penzija stiče sa stažom osiguranja kraćim **“od broja godina staža osiguranja u skladu sa članom 32. st. 1. i 2. ovog zakona”^{viii}**, za utvrđivanje penzijskog osnova ne uzima se plaća ostvarena u godini u kojoj se ostvaruje pravo na invalidsku penziju.

(4) Izuzetno od stava 3. ovog člana, plaća ostvarena u godini u kojoj se ostvaruje pravo na invalidsku penziju uzima se za utvrđivanje penzijskog osnova kada se invalidska penzija stiže samo na osnovu staža osiguranja ostvarenog u toj godini.

(5) Kada se invalidska penzija ostvaruje sa stažom osiguranja ostvarenim u godini koja predhodi godini ostvarivanja prava i u godini ostvarivanja prava, za utvrđivanje penzijskog osnova uzima se plaća ostvarena u godini koja predhodi godini u kojoj se ostvaruje pravo, bez obzira na to da li je osiguranik u toj godini ostvario plaću, odnosno naknadu plaće za najmanje šest mjeseci staža osiguranja.

Član 55.

(1) Invalidska penzija u slučaju invalidnosti prouzrokovane povredom na radu ili profesionalnom bolešću **“ne može biti manja od iznosa starosne penzije za 40 godina penzijskog staža.”**^{ix}

(2) Invalidska penzija u slučaju invalidnosti prouzrokovane bolešću ili povredom van rada određuje se od penzijskog osnova zavisno od dužine penzijskog staža i pokrivenosti radnog vijeka penzijskim stažom.

(3) Visina invalidske penzije ne može biti manja od visine starosne penzije za jednak penzijski staž.

Član 56.

(1) **“Invalidska penzija u slučaju invalidnosti prouzrokovane bolešću ili povredom van rada određuje se u procentu u ovisnosti o broju godina penzijskog staža i pokrivenosti radnog vijeka penzijskim stažom i iznosi:**

Navršeni penzijski staž (godina)	Pokrivenost radnog vijeka penzijskim stažom 3/4 i više %	Pokrivenost radnog vijeka penzijskim stažom manje od 3/4
do 20	50	47
21	51,67	48,87
22	53,34	50,74
23	55,01	52,61
24	56,68	54,48
25	58,35	56,35
26	60,02	58,22
27	61,69	60,09
28	63,36	61,96
29	65,03	63,83
30	66,70	65,70
31	68,37	67,57
32	70,04	69,44
33	71,71	71,31
34	73,38	73,18
35 i više	75	75

(2) Invalidska penzija ne može biti veća od 75% od penzijskog osnova.”^x

Član 57.

(1) Kod određivanja visine invalidske penzije iz člana 56. ovog zakona osiguraniku koji je bio na redovnom školovanju i takvim školovanjem stekao višu ili visoku spremu radni vijek računa se od navršene 22, (viša sprema), odnosno 25. (visoka sprema) godine života, pa do nastanka invalidnosti.

(2) Kod određivanja visine invalidske penzije osiguraniku koji je poslije navršene 20. godine života bio na odsluženju odnosno dosluženju vojnog roka to vrijeme ne računa se u radni vijek.

Član 58.

Osiguraniku kod koga je invalidnost prouzrokovana djelomično povredom na radu ili profesionalnom bolešću, a djelomično bolešću ili povredom van rada invalidska penzija

određuje se kao jedna penzija, koja se sastoji od srazmjernog dijela invalidske penzije obračunate za slučaj povrede na radu ili profesionalne bolesti i od srazmjernog dijela invalidske penzije obračunate za slučaj bolesti ili povrede van rada, tako što se predhodno odredi iznos invalidske penzije koja bi pripadala da je ukupna invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću i iznos invalidske penzije koja bi pripadala da je ukupna invalidnost prouzrokovana bolešću ili povredom van rada. Od svakog tako obračunatog iznosa uzima se dio u procentu koji odgovara uticaju pojedinih uzroka invalidnosti na ukupnu invalidnost. Zbir tako dobivenih iznosa čini invalidsku penziju, koja ne može iznositi više “od 75%”^{xi} od penzijskog osnova.

Član 59.

(1) Licima iz čl. 14. i 15. ovog zakona pripada invalidska penzija u visini najniže penzije utvrđene ovim zakonom.

(2) Licima iz stava 1. ovog člana koja su istovremeno osigurana po drugom osnovu kao osnov za određivanje invalidske penzije uzima se plaća, odnosno osnovica za plaćanje doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje prije dobivanja svojstva osiguranog lica iz čl. 14. i 15. ovog zakona, ako je to za njih povoljnije.

5. Porodična penzija

Član 60.

(1) Porodičnu penziju mogu ostvariti članovi porodice:

- bračni drug;
- djeca rođena u braku, van braka, usvojena, pastorčad koju je osiguranik izdržavao, unučad i druga djeca bez roditelja koju je osiguranik izdržavao do svoje smrti.

(2) Porodičnu penziju može ostvariti i bračni drug iz razvedenog braka, ako mu je sudskom odlukom utvrđeno pravo na izdržavanje.

Član 61.

(1) Članovi porodice stiču pravo na porodičnu penziju, ako je umrli osiguranik ispunjavao jedan od uvjeta:

- ispunio uvjete za starosnu penziju;
- po osnovu ostvarenog staža stekao uvjete za invalidsku penziju;
- bio korisnik starosne ili invalidske penzije.

(2) Ako je smrt osiguranika nastala kao posljedica povrede na radu ili profesionalne bolesti, članovi porodice stiču pravo na porodičnu penziju bez obzira na dužinu penzijskog staža osiguranika.

Član 62.

(1) Udovica stiče pravo na porodičnu penziju, ako ispunjava jedan od uvjeta:

1. ako je do smrti bračnog druga navršila 45. godina života;

2. ako je do smrti bračnog druga ili u roku od jedne godine od dana smrti bračnog druga postala potpuno nesposobna za privređivanje;

3. ako je poslije smrti bračnog druga ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju po tom bračnom drugu, a udovica vrši roditeljske dužnosti prema toj djeci. Udovica koja u toku trajanja prava po tom osnovu postane potpuno nesposobna za privredjivanje zadržava pravo na porodičnu penziju, dok postoji takva nesposobnost.

(2) Udovica koja u toku trajanja prava na porodičnu penziju stečenog pod uvjetima iz stava 1. tačka 2. i 3. ovog člana navrši 45. godina života zadržava trajno pravo na porodičnu penziju.

Član 63.

Pravo na porodičnu penziju ima udovica i kad je dijete osiguranika rodjeno 300 dana poslije njegove smrti, s tim što ovo pravo pripada od dana smrti osiguranika.

Član 64.

(1) Udovac stiče pravo na porodičnu penziju, ako ispunjava jedan od uvjeta:

1. ako je do smrti bračnog druga navršio 60 godina života;

2. ako je do smrti bračnog druga ili u roku od jedne godine od dana smrti bračnog druga postao potpuno nesposoban za privredjivanje;

3. ako je poslije smrti bračnog druga ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju po tom bračnom drugu, a udovac vrši roditeljske dužnosti prema toj djeci. Udovac koji u toku trajanja prava na porodičnu penziju po tom osnovu postane potpuno nesposoban za privredjivanje zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji takva nesposobnost.

(2) Udovac koji u toku trajanja prava na porodičnu penziju stečenog pod uvjetima iz stava 1. tačka 2. i 3. ovog člana navršio 60 godina života zadržava trajno pravo na porodičnu penziju.

Član 65.

(1) Dijete stiče pravo na porodičnu penziju i može to pravo koristiti do navršenih 15 godina života.

(2) Dijete starije od 15 godina života zadržava, odnosno stiče pravo na porodičnu penziju ako je na redovnom školovanju. Pravo na porodičnu penziju pripada za vrijeme trajanja redovnog školovanja, a najkasnije do navršenih 25 godina života.

(3) Ako je redovno školovanje prekinuto zbog učešća u odbrani Bosne i Hercegovine, pravo na porodičnu penziju može se steći odnosno koristiti i nakon godina iz stava 2. ovog člana onoliko vremena koliko je dijete zbog učešća u odbrani Bosne i Hercegovine izgubilo na redovnom školovanju.

(4) Ne smatra se redovnim školovanjem ako dijete nastavi školovanje u školi istog ranga koju je već završilo.

Član 66.

(1) Dijete koje postane potpuno nesposobno za samostalan život i rad do navršenih godina života do kojih se djeci osigurava pravo na porodičnu penziju ima pravo na porodičnu penziju za sve vrijeme dok takva nesposobnost traje.

(2) Dijete kod koga nastane potpuna i trajna nesposobnost za samostalan život i rad poslije navršenja godina života do kojih se djeci osigurava pravo na porodičnu penziju, a prije smrti osiguranika, stiče pravo na porodičnu penziju ako ga je osiguranik izdržavao do svoje smrti.

Član 67.

Članovi porodice korisnika starosne ili invalidske penzije stiču pravo na porodičnu penziju pod uvjetima kao i članovi porodice osiguranika.

Član 68.

Članovi porodice stranog državljanina osiguranika, odnosno korisnika starosne ili invalidske penzije koji stalno borave u inozemstvu, mogu steći pravo na porodičnu penziju po ovom zakonu, ako država u kojoj oni stalno borave priznaje to pravo državljanima Federacije, odnosno ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno.

Član 69.

(1) Porodična penzija se određuje od starosne ili invalidske penzije koja bi osiguraniku pripadala u momentu smrti, odnosno od penzije koja je korisniku penzije pripadala u momentu smrti.

(2) Visina porodične penzije određuje se od iznosa penzije iz stava 1. ovog člana, zavisno od broja članova porodice koji imaju pravo na tu penziju i iznosi:

- za jednog člana 70 %,
- za dva člana 80 %,
- za tri člana 90 %,
- za četiri i više članova porodice 100 % od osnova.

Član 70.

(1) Ako pravo na porodičnu penziju imaju razvedeni bračni drug i bračni drug iz novog braka osiguranika, odnosno korisnika penzije, određuje se jedna porodična penzija u visini koja pripada jednom članu porodice. Ta penzija se dijeli na jednake dijelove.

(2) Ako nekom od korisnika porodične penzije prestane pravo na penziju ili mu bude obustavljena isplata porodične penzije, preostalim korisnicima penzije određuje se novi iznos porodične penzije.

(3) Ako neki od korisnika porodične penzije živi odvojeno, porodična penzija djeli se na jednake dijelove svim korisnicima porodične penzije.

Član 71.

Odredbe ovog zakona o uskladjivanju starosne penzije primjenjuju se i na invalidsku i porodičnu penziju.

6. Zajamčena penzija i najniža penzija

Član 72.

(1) Osiguranicima koji su ostvarili penziju u visini od 85% od penzijskog osnova **“ili osiguranicima koji su ostvarili starosnu penziju sa 40 godina penzijskog staža i invalidsku penziju sa 35 godina penzijskog staža”^{xii}** i osiguranicima koji su ostvarili invalidsku penziju po osnovu invalidnosti prouzrokovane povredom na radu ili profesionalnom bolešću osigurava se zajamčena penzija koja ne može biti manja od 80% od prosječne penzije isplaćene u decembru predhodne godine, uskladjene za procenat porasta penzija u godini u kojoj se isplaćuje zajamčena penzija.

(2) Osiguranicima koji nisu obuhvaćeni stavom 1. ovog člana i korisnicima porodične penzije ovih osiguranika osigurava se najniži iznos penzije koji ne može biti manji od 60% od prosječne penzije isplaćene u decembru predhodne godine, uskladjene za procenat porasta penzija u godini u kojoj se isplaćuje najniži iznos penzije.

(3) Odredbe st. 1. i 2. ovog člana ne odnose se na osiguranike koji su ostvarili pravo na srazmjerni dio penzije po međunarodnim ugovorima.

“6a. Novčana naknada za fizičku onesposobljenost

Član 72.a.

1. Fizička onesposobljenost postoji kada je osiguranik pretrpio gubitak, ozbiljnu povredu ili značajnu onesposobljenost organa ili dijelova tijela što pogoršava prirodnu aktivnost organizma i zahtjeva veći napor za zadovoljavanje životnih potreba, bez obzira da li je na taj način prouzrokovana invalidnost ili ne.

2. Pravo na novčanu naknadu zbog fizičke onesposobljenosti stiče osiguranik čija je fizička onesposobljenost u iznosu od najmanje 30% nastala kao rezultat povrede na radu ili bolesti uzrokovane radom.

3. Vrste fizičke onesposobljenosti na osnovu kojih se stiče pravo na novčanu naknadu kao i procenat takve onesposobljenosti utvrđuju se zakonom.

Član 72.b.

1. Osnova za novčanu naknadu za fizičku onesposobljenost je najniži iznos penzije utvrđen u skladu sa članom 72. ovoga zakona.

2. Novčana naknada za fizičku onesposobljenost se utvrđuje prema procentu fizičke onesposobljenosti i izražava se u odgovarajućem procentu od osnova, te iznosi:

Za fizičku onesposobljenost od	Stepen	Novčana naknada izražena kao procenat od osnove
100%	1	60%
90%	2	54%
80%	3	48%
70%	4	42%
60%	5	36%
50%	6	30%
40%	7	24%
30%	8	18%

Član 72.c.

Osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od momenta nastupanja fizičke onesposobljenosti ukoliko je zahtjev za naknadu podnesen u roku od 6 mjeseci od dana nastupanja fizičke onesposobljenosti. Ako je zahtjev podnesen nakon isteka predviđenog perioda, osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od prvog dana u mjesecu

nakon podnošenja zahtjeva kao i retroaktivno za šest mjeseci.

Član 72.d.

Ako je osiguranik za isti slučaj fizičke onesposobljenosti stekao pravo na novčanu naknadu i na osnovu ovog zakona i na osnovu drugih propisa, u tom slučaju može po sopstvenom izboru koristiti bilo koji od ova dva osnova za naknadu.”^{xiii}

7. Prava invalida II kategorije invalidnosti

Član 73.

(1) Osiguranik kod koga je utvrđena II kategorija invalidnosti ima pravo da bude raspoređen na drugo odgovarajuće radno mjesto, odnosno pravo na odgovarajuće zaposlenje, prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju, kao i pravo na odgovarajuće novčane naknade u vezi s korištenjem tih prava.

(2) Prava iz stava 1. ovog člana osiguranik ostvaruje u preduzeću i u drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca.

Član 74.

Osiguranik kod koga je utvrđena II kategorija invalidnosti ima pravo na:

1. raspoređivanje ili zaposlenje na drugom odgovarajućem poslu,
2. prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju do navršene 55 godine života.

Član 75.

Osiguranik kod koga je utvrđena II kategorija invalidnosti ima pravo na naknadu:

1. plaće od dana nastanka invalidnosti do dana rasporedjivanja ili zapošljavanja na drugom odgovarajućem poslu, odnosno do upućivanja na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju;

2. plaće za vrijeme prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije;

3. plaće od dana završene prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije do dana rasporedjivanja odnosno zapošljavanja na drugom odgovarajućem poslu;

4. zbog manje plaće na drugom odgovarajućem poslu.

Član 76.

(1) Osnov za određivanje naknade plaće iz člana 75. tač. 1. do 3. ovog zakona predstavlja plaća odnosno naknada plaće koju je osiguranik ostvario u posljednjoj godini osiguranja koja predhodi godini u kojoj je nastala invalidnost.

(2) Naknada plaće iz stava 1. ovog člana uskladjuje se u toku godine, u skladu sa ovim zakonom.

Član 77.

Naknada plaće iz člana 75. tač. 1. do 3. ovog zakona ne može biti niža od 30% od prosječne plaće svih zaposlenih na teritoriji Federacije u predhodnom tromjesečju na osnovu podataka Zavoda.

Član 78.

(1) Naknada plaće iz člana 75. tačka 4. ovog zakona određuje se u visini razlike između valorizirane prosječne mjesečne plaće koju je osiguranik ostvario u godini osiguranja koja prethodi godini u kojoj je nastala invalidnost i prosječne mjesečne plaće koju on ostvaruje na drugom poslu na koji je nakon toga rasporedjen odnosno zaposlen.

(2) Ako osiguranik u godini osiguranja koja predhodi godini u kojoj je nastala invalidnost, nije ostvario plaću nego

naknadu plaće prema propisima o zdravstvenom osiguranju, naknada se određuje tako da se uzme iznos prosječne mjesečne plaće koji se utvrđuje na osnovu plaće ostvarene u kalendarskoj godini koja prethodi godini u kojoj je nastala privremena spriječenost za rad, preračunata koeficijentom za valorizaciju utvrđenim za tu godinu.

(3) Ako posljednja godina osiguranja iz stava 1. ovog člana nije godina koja neposredno predhodi godini u kojoj je nastala invalidnost, već neka ranija godina, plaće iz te godine dovode se valorizacijom na nivo plaće u godini koja neposredno predhodi godini u kojoj je nastala invalidnost.

Član 79.

(1) Visinu naknade plaće iz člana 75. tač. 1. do 3. ovog zakona utvrđuje preduzeće, drugo pravno lice, odnosno poslodavac, u skladu sa ovim zakonom.

(2) Naknada plaće iz člana 75. tač. 1. do 4. ovog zakona uskladjuje se sa kretanjem prosječne plaće u preduzeću, odnosno drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca u godini u kojoj se naknada plaće ostvaruje.

Član 80.

Licima iz čl. 14. i 15. ovog zakona kao osnov za utvrđivanje naknade iz člana 75. ovog zakona uzima se prosječna plaća u Federaciji u predhodnoj godini prema podacima Zavoda.

Član 81.

Pravo na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju, pravo na rasporedjivanje na drugo odgovarajuće radno mjesto i pravo na naknade iz člana 75. tač. 1. do 4. ovog zakona, osiguranik ostvaruje u preduzeću i drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca kod koga je radio u vrijeme nastanka invalidnosti.

IV – PENZIJSKI STAŽ

Član 82.

(1) Penzijski staž, u smislu ovog zakona, na osnovu koga se stiču i ostvaruju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, obuhvaća:

1. vrijeme provedeno u osiguranju od dana stupanja na snagu ovog zakona koje se računa u staž osiguranja po odredbama čl. 83. do 93. i poseban staž iz člana 94. ovog zakona;

2. vrijeme navršeno do stupanja na snagu ovog zakona koje se računa u penzijski staž po propisima koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

(2) Penzijski staž ostvaren u bivšim republikama Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i u Zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje vojnih osiguranika do 6. marta 1992 godine uzet će se u obzir državljanima Bosne i Hercegovine na teritoriji Federacije za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, a penzija će se odrediti prema stažu ostvarenom u Federaciji, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije uređeno, odnosno na osnovu reciprociteta.

(3) Osiguranik iz stava 2. ovog člana koji samo prema stažu ostvarenom u Federaciji ne ispunjava uvjete za sticanje prava na penziju prilikom određivanja penzije smatrat će se da ispunjava minimalne uvjete utvrđene ovim zakonom i prema tim uvjetima utvrdit će se visina penzije.

(4) Staž osiguranja kod različitih nosilaca penzijskog i invalidskog osiguranja u Federaciji i Republici Srpskoj priznavat će se u skladu sa ugovorom zaključenim između navedenih subjekata.

(5) Pri ostvarivanju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja pripadaju osiguraniku na osnovu penzijskog

staža, u staž osiguranja se uračunava samo vrijeme za koje je uplaćen doprinos.

(6) Lica iz čl. 14. i 15. ovog zakona mogu ostvariti prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja pod uvjetom da su uplaćeni doprinosi prije nastanka osiguranog slučaja.

1. Staž osiguranja koji se računa sa efektivnim trajanjem

Član 83.

U staž osiguranja sa efektivnim trajanjem (u daljem tekstu: staž osiguranja) računa se vrijeme koje je osiguranik iz čl. 8. do 12. ovog zakona proveo poslije navršene 15-te godine života u radnom odnosu odnosno na radu po osnovu koga je bio obavezno osiguran na penzijsko i invalidsko osiguranje i osigurano lice iz člana 13. ovog zakona.

Član 84.

(1) U staž osiguranja računa se vrijeme provedeno u radnom odnosu s punim radnim vremenom.

(2) Pod punim radnim vremenom iz stava 1. ovog člana podrazumjeva se i vrijeme koje zaposlenik provede u radnom odnosu sa skraćenim radnim vremenom koje se, u smislu propisa o radu, smatra punim radnim vremenom.

(3) U staž osiguranja računa se i vrijeme provedeno u radnom odnosu s nepunim radnim vremenom, osim slučajeva iz stava 2. ovog člana, u trajanju koje odgovara ukupnom broju sati takvog rada ostvarenog za pojedine godine, obračunatog na puno radno vrijeme, u skladu sa propisima o radnim odnosima.

(4) Odredbe st. 1. i 2. ovog člana primjenjuju se i kada je radno vrijeme ostvareno u dva ili više radnih odnosa.

Član 85.

U staž osiguranja računa se vrijeme koje je osiguranik proveo:

1. na bolovanju po prestanku radnog odnosa ili drugog rada po osnovu koga je bio osiguran, ako je za to vrijeme primao naknadu plaće;
2. na profesionalnoj rehabilitaciji, na prekvalifikaciji odnosno dokvalifikaciji.

Član 86.

U staž osiguranja, pod uvjetom iz člana 82. stav 5. ovog zakona, računa se vrijeme koje je u toku trajanja radnog odnosa osiguranik proveo:

1. na odsustvu bez naknade plaće najviše do 30 dana u jednoj kalendarskoj godini;
2. za vrijeme udaljenja sa rada (suspenzija) najviše do 30 dana, ako je zbog izrečene disciplinske mjere prestao radni odnos;
3. u pritvoru najviše do 30 dana, osim ako je krivični postupak bio pravosnažnom odlukom obustavljen ili ako je osiguranik bio oslobođen optužbe ili optužba bila odbijena, ali ne zbog nenadležnosti suda;
4. na izdržavanju kazne zatvora najviše do 30 dana.

Član 87.

(1) Osiguraniku sa promjenjenom radnom sposobnošću u staž osiguranja računa se vrijeme čekanja na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju, i vrijeme čekanja na odgovarajuće zaposlenje, dok prima odgovarajuću naknadu.

(2) U staž osiguranja računa se vrijeme osiguranja iz člana 13. ovog zakona.

Član 88.

U staž osiguranja računa se vrijeme za koje je osiguranik bio prijavljen na dobrovoljno osiguranje za koje je vrijeme uplaćen doprinos.

2. Staž osiguranja sa uvećanim trajanjem

Član 89.

Osiguranicima koji rade na naročito teškim i za zdravlje štetnim radnim mjestima na kojima poslije navršenja određenih godina života ne mogu uspješno da obavljaju svoju profesionalnu djelatnost, staž osiguranja računa se sa uvećanim trajanjem. Stepenn uvećanja staža osiguranja zavisi od težine i štetnosti rada odnosno od prirode posla, a stepenn uvećanja staža osiguranja može iznositi najviše 50%.

Član 90.

(1) Kao radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, mogu se utvrditi radna mjesta na kojima se stiču slijedeći uvjeti:

1. da u vezi s obavljanjem poslova na radnom mjestu postoje znatniji štetni uticaji na zdravstveno stanje i radnu sposobnost radnika, i pored toga što su primjenjene sve opće i posebne mjere zaštite na radu, u skladu sa propisima o zaštiti na radu, kao i druge mjere koje mogu uticati na otklanjanje i smanjivanje štetnih uticaja;

2. da se poslovi na radnom mjestu pod teškim i za zdravlje štetnim uvjetima obavljaju neposredno pored izvora štetnih uticaja neprekidno u toku procesa rada;

3. da poslove na radnom mjestu pod okolnostima iz tač. 1. i 2. ovog stava obavlja isti radnik u toku punog radnog vremena, uzimajući kao puno radno vrijeme i radno vrijeme kraće od 42 sata sedmično, određeno za pojedine poslove zbog

posebnih uvjeta rada, u skladu sa propisima i općim aktom preduzeća i drugog pravnog lica.

(2) Kao radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, zato što je vijek vršenja profesionalne djelatnosti ograničen navršenjem određenih godina života, mogu se utvrditi radna mjesta u onim zanimanjima u kojima zbog prirode i težine posla, fiziološke funkcije organizma opadaju u toj mjeri da radniku onemogućavaju dalje uspješno vršenje iste profesionalne djelatnosti.

Član 91.

(1) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa u uvećanom trajanju i stepen uvećanja staža osiguranja utvrđuje Vlada Federacije, na prijedlog:

1. Federalnog ministra odbrane za vojne osiguranike;
2. Federalnog ministra unutrašnjih poslova za zaposlene u Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova;
3. Federalnog ministra pravde za zaposlene u sudskoj policiji i kazneno-popravnim ustanovama.

(2) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa u uvećanom trajanju i stepen uvećanja staža osiguranja za zaposlene u kantonalnom ministarstvu unutrašnjih poslova, utvrđuje vlada kantona na prijedlog kantonalnog ministra unutrašnjih poslova.

Član 92.

(1) Radna mjesta iz člana 90. ovog zakona na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, postupak za njihovo utvrđivanje, stepen uvećanja staža osiguranja na tim radnim mjestima, kao i obim odgovarajućeg snižavanja starosne granice utvrđuje nosilac osiguranja.

(2) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem utvrđuje se po predhodno pribavljenom

mišljenju odgovarajućih stručnih i naučnih organizacija, i uz saglasnost Ministarstva.

(3) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem podliježu reviziji, na način i po postupku po kojima se utvrđuju radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem. Revizija se obavlja najkasnije u roku od pet godina od dana utvrđivanja tih radnih mjesta.

(4) Bliži propisi o utvrđivanju radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa u uvećanom trajanju donijet će nosioci osiguranja, najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 93.

Osigurancima iz člana 84. stav 2. ovog zakona koji rade na radnim mjestima na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem staž osiguranja uvećava se samo za ono vrijeme koje su efektivno proveli na radu.

3. Poseban staž

Član 94.

(1) Licima koja su uzela učešća u pripremama za odbranu Bosne i Hercegovine, odnosno koja su uzela učešća u odbrani Bosne i Hercegovine kao pripadnici Armije Republike Bosne i Hercegovine, odnosno Hrvatskog vijeća obrane i organa unutrašnjih poslova, saglasno propisima koji su se na njih odnosili prije stupanja na snagu ovog zakona, u penzijski staž, kao poseban staž u dvostrukom trajanju, računa se vrijeme koje su proveli u pripremama za odbranu odnosno u odbrani Bosne i Hercegovine u periodu od 30. aprila 1991. godine do 22. decembra 1995. godine.

(2) Vlada Federacije će, na prijedlog federalnog ministra odbrane u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti propis o kriterijima, načinu i postupku priznavanja i izdavanja uvjerenja na osnovu kojih se vrijeme iz stava 1. ovog člana priznaje u penzijski staž kao poseban staž.

Član 95.

Licima iz člana 94. ovog zakona koja su pravosnažnom presudom osuđena zbog krivičnog djela ratnog zločina poseban staž iz člana 94. ovog zakona ne računa se u penzijski staž.

V. OSTVARIVANJE, KORIŠTENJE I PRESTANAK PRAVA

Član 96.

(1) Postupak za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja pokreće se na zahtjev osiguranika.

(2) Postupak za ostvarivanje prava na porodičnu penziju pokreće se na zahtjev člana porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika prava.

(3) Postupak za ostvarivanje prava iz st. 1. i 2. ovog člana pokreće se i na zahtjev lica koje smatra da ispunjava uvjete za ostvarivanje prava.

(4) Postupak za ocjenu radne sposobnosti po osnovu invalidnosti pokreće se na zahtjev osiguranika.

Član 97.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja se osiguravaju u preduzeću, drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca, ostvaruju se u skladu sa ovim zakonom, drugim propisima i općim aktima preduzeća i drugog pravnog lica.

Član 98.

(1) **“Kada je za rješavanje o pravu iz penzijskog i invalidskog osiguranja potrebno utvrditi invalidnost i potpunu nesposobnost za privređivanje, nosilac osiguranja donosi rješenje o pravima po osnovu tih činjenica utvrđenih na osnovu nalaza, ocjene i mišljenja Instituta za medicinsko vještačenje (u daljem tekstu: stručni organ).”**

(2) Nalaz, ocjena i mišljenje stručnog organa obavezno podliježu kontroli, pri čemu se nalaz, ocjena i mišljenja mogu potvrditi, odnosno preinačiti.

(3) **“Pravilima i drugim općim aktima stručnog organa u skladu sa Zakonom i drugim propisima uređuju se osnovna pitanja u vezi postupka i kriterija medicinskog vještačenja, sastav i nadležnost stručnih timova i druga pitanja u vezi postupka medicinskog vještačenja koja se odnose na penzijsko i invalidsko osiguranje, na koje saglasnost daje Ministarstvo.”^{xiv}**

Član 99.

(1) Protiv rješenja nosioca osiguranja donesenog u prvostepenom postupku osiguranik i korisnik penzije, odnosno član porodice osiguranika, odnosno korisnika penzije, može podnijeti žalbu drugostepenom organu nosioca osiguranja.

(2) Na osnovu konačnog rješenja nosilac osiguranja preduzeće i drugo pravno lice, poslodavac, odnosno nosioc osiguranja, osiguraniku osigurava ostvarivanje odgovarajućeg prava.

(3) Preduzeće i drugo pravno lice, odnosno poslodavac dužni su, na osnovu konačnog rješenja nosioca osiguranja o pravu na raspored na drugo odgovarajuće radno mjesto osiguranika rasporediti na radno mjesto, u skladu sa članom 28. stav 2. ovog zakona.

Član 100.

(1) Pravosnažno rješenje o ostvarivanju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja može se izmjeniti novim rješenjem, ako je pravosnažnim rješenjem povrijeđen zakon na štetu korisnika prava.

(2) Pravo po novom rješenju iz stava 1. ovog člana pripada od dana kada su ispunjeni uvjeti za sticanje prava, ali najduže šest mjeseci unazad od dana donošenja tog rješenja.

(3) Rješenjem kojim je priznato pravo na penziju, odnosno novčanu naknadu, izvršno je danom donošenja.

Član 101.

(1) U postupku za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja osigurava se zaštita prava osiguranika i korisnika prava u okviru nosioca osiguranja, u skladu sa ovim zakonom, kao i sudska zaštita.

(2) “Osiguranik, odnosno lica iz člana 60. Zakona, imaju pravo tužbom pred nadležnim sudom pokrenuti postupak protiv poslodavca ukoliko poslodavac ne uplati doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje u skladu sa Zakonom.

(3) Lica osigurana u određenim okolnostima iz čl. 14. i 15. Zakona imaju pravo iz stava 2. ovog člana prema obveznicima obračuna i uplate doprinosa.” xv

Član 102.

U postupku za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja osiguranik ostvaruje u preduzeću i u drugom pravnom licu, odnosno kod poslodavca, u smislu člana 81. ovog zakona, osiguranicima se osigurava zaštita prava, pod uvjetima i na način koji su utvrđeni u preduzeću i u drugom pravnom licu odnosno kod poslodavca, u skladu sa ovim zakonom.

Član 103.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja stiču se i dospjevaju danom ispunjenja uvjeta propisanih ovim zakonom, s tim što se pravo na penziju može ostvariti samo poslije prestanka osiguranja.

Član 104.

(1) Penzija se isplaćuje od dana ispunjenja uvjeta propisanih za sticanje penzije, ako je zahtjev podniet u roku od šest mjeseci od dana ispunjenja uvjeta, a ako je zahtjev podniet po isteku tog roka, od dana podnošenja zahtjeva i za šest mjeseci unazad.

(2) Dospjela novčana primanja proistekla iz ostvarenog prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja zastarjevaju u roku od šest mjeseci, od dana dospelosti.

Član 105.

Pravo na rasporedjivanje na drugo odgovarajuće radno mjesto, odnosno pravo na odgovarajuće zaposlenje, sa ili bez prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije, i pravo na odgovarajuću naknadu plaće u vezi sa korišćenjem ovih prava - pripada od dana nastanka invalidnosti.

Član 106.

(1) Penzija i naknada plaće od dana nastanka invalidnosti do dana rasporedjivanja ili zapošljavanja na drugom odgovarajućem radnom mjestu, odnosno do upućivanja na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju i za vrijeme prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije, određuju se u mjesečnom iznosu i dospjevaju za isplatu unazad posljednjeg dana kalendarskog mjeseca.

(2) Naknada plaće zbog manje plaće na drugom odgovarajućem radnom mjestu određuje se u mjesečnom iznosu

i dospjeva za isplatu zajedno sa plaćom, a isplaćuje je preduzeće i drugo pravno lice odnosno poslodavac.

(3) Korisniku prava na naknadu plaće, odnosno novčanu naknadu, koji se bez opravdanog razloga ne odazove pozivu na pregled radi ponovnog utvrđivanja stanja invalidnosti obustavlja se isplata naknade plaće odnosno novčane naknade za vrijeme od dana odredjenog za pregled do dana odazivanja na poziv za pregled.

(4) Obustavljeni iznos naknade plaće iz stava 1. ovog člana, isplaćuje se naknadno korisniku prava, ako se na ponovnom pregledu utvrdi da nije došlo do promjene utvrdjenog stanja. Ako je došlo do promjene utvrdjenog stanja, koja povlači gubitak prava u skladu sa ovim zakonom, obustavljeni iznos naknade plaće isplaćuje se samo do dana nastale promjene.

Član 107.

(1) Penzija se isplaćuje stranom državljaninu koji se iseli na stalan boravak u inozemstvo, ako sa odnosnom državom postoji medjunarodni ugovor, odnosno sporazum o plaćanju ovih primanja u inozemstvu ili ako ta država priznaje takvo pravo državljanima Federacije.

(2) Penzija se isplaćuje državljaninu Federacije u inozemstvo, ako takva obaveza postoji po medjunarodnom ugovoru. Ako ova obaveza ne postoji po medjunarodnom ugovoru, nosilac osiguranja može odobriti isplatu, ako iz porodičnih i zdravstvenih razloga državljanin Federacije odlazi na stalan boravak u inozemstvo.

Član 108.

(1) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja prestaju smrću korisnika prava, s tim što se penzija isplaćuje za cijeli mjesec u kome je korisnik penzije umro.

(2) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja prestaju ako se naknadno utvrdi da nisu ispunjeni uvjeti za sticanje tih prava.

(3) Prava iz stava 2. ovog člana prestaju prvog dana narednog mjeseca od dana donošenja rješenja o prestanku prava iz st. 1. i 2. ovog člana.

Član 109.

(1) Udovica mladja od 45. godina života, odnosno udovac mladji od 60. godina života, stupanjem u novi brak gubi pravo na porodičnu penziju, osim ako je to pravo stečeno ili je postojalo zbog potpune nesposobnosti za privredjivanje.

(2) Udovici odnosno udovcu koji stupanjem u novi brak izgube pravo na porodičnu penziju, a po bračnom drugu iz novog braka ne steknu pravo na porodičnu penziju, uspostavlja se pravo na raniju porodičnu penziju, ako:

1. danom prestanka novog braka ima još djece iz prvog braka koja imaju pravo na porodičnu penziju;

2. su ispunjeni uvjeti pod kojim udovica odnosno udovac, s obzirom na godine života, imaju pravo na porodičnu penziju.

Član 110.

(1) Ako se dijete koje ima pravo na porodičnu penziju za vrijeme redovnog školovanja nalazi na odsluženju odnosno dosluženju vojnog roka, penzija mu se za to vrijeme ne isplaćuje.

(2) Udovici odnosno udovcu koji su stekli pravo na porodičnu penziju pod uvjetima iz člana 62. stav 1. tačka 3. i člana 64. stav 1. tačka 3. ovog zakona penzija se isplaćuje i za vrijeme dok se dijete nalazi na odsluženju odnosno dosluženju vojnog roka.

Član 111.

Osiguranik sa promjenjenom radnom sposobnošću koji je stekao pravo na odgovarajuće zaposlenje sa ili bez prekvalifikacije odnosno dokvalifikacije gubi pravo na odgovarajuću novčanu naknadu ako bez opravdanog razloga:

1. ne stupi na prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju ili prekine započetu prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju;
2. odbije da radi na odgovarajućem radnom mjestu koje mu je osigurano.

Član 112.

(1) Prava stečena po osnovu invalidnosti traju dok postoji to stanje.

(2) Ako u slučaju iz stava 1. ovog člana nastupe promjene uslijed kojih se utvrđeno pravo gubi ili mjenja, odnosno stiče neko drugo pravo, pravo se gubi ili mjenja od dana nastale promjene, koju utvrđuje stručni organ iz člana 98. ovog zakona.

(3) Rješenje o pravu iz stava 2. ovog člana donosi nosilac osiguranja.

Član 113.

Ako osiguranik, odnosno korisnik penzije ispuni uvjete za sticanje prava na dvije ili više penzija po ovom zakonu, može koristiti samo jednu penziju, po vlastitom izboru.

Član 114.

(1) Korisniku penzije koji je penziju ostvario prije navršenja 40 godina penzijskog staža, odnosno 65 godina života i korisniku invalidske penzije koji zasnuje radni odnos ili započne da obavlja djelatnost iz člana 11. tač. 1. i 2. ovog zakona penzija se ne isplaćuje za to vrijeme, a najduže do navršenja 40 godina penzijskog staža, odnosno 65 godina života.

(2) Korisniku porodične penzije koji zasnuje radni odnos ili započne da obavlja djelatnost iz člana 11. tač. 1. i 2. ovog zakona penzija se ne isplaćuje.

(3) Osiguraniku iz stava 1. ovog člana, na njegov zahtjev, penzija će se ponovo odrediti prema novonavršenom penzijskom stažu i ponovnim određivanjem penzijskog osnova uzimajući u obzir i nove plaće, odnosno osnovice osiguranja, a penzija će se odrediti pod uvjetima utvrdjenim ovim zakonom.

Član 115.

U slučaju izdržavanja kazne dugotrajnog zatvora zbog krivičnog djela protiv ustavnog poretka Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine, čovječnosti i međunarodnog prava, članovima porodice osuđenog lica vrši se isplata penzije do visine porodične penzije koja im pripada u skladu sa ovim zakonom.

Član 116.

Prava stečena po ovom zakonu prestaju kada u toku korištenja prava prestanu da postoje uvjeti za sticanje i ostvarivanje prava, u slučajevima i pod uvjetima koji su utvrdjeni ovim zakonom.

VI. OSIGURAVANJE SREDSTAVA ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE

Član 117.

(1) Sredstva potrebna za ostvarivanje prava i obaveza iz penzijskog i invalidskog osiguranja osiguravaju se iz doprinosa, prihoda po osnovu dobrovoljnog osiguranja, prihoda koje svojom djelatnošću ostvari nosilac osiguranja i drugih prihoda.

(2) Najmanji iznos sredstava potrebnih za rad nosioca osiguranja utvrdit će Vlada Federacije.

Član 118.

Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje su:

1. doprinos iz plaće i drugih primanja osiguranika;
2. doprinos na isplaćenu plaću na teret poslodavca;
3. dodatni doprinos za staž osiguranja koji se računa sa uvećanim trajanjem.

(2) Stope doprinosa iz stava 1. ovog člana utvrđuju se proporcionalno za sve osiguranike za isti obim prava.

(3) Stope doprinosa iz stava 1. ovog člana utvrđuju nosioci osiguranja u istoj visini. Na stope doprinosa saglasnost daje Vlada Federacije.

Član 119.

(1) Obveznici doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje iz člana 118. stav 1. tačka 1. su osiguranici iz člana 8. do 12., člana 13. stav 1. tačka 1., člana 14. stav 1. tačka 4. i člana 17. ovog zakona.

(2) Obveznici doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje iz člana 118. stav 1. tačka 2. ovog zakona su poslodavci na čiji teret je isplaćena plaća odnosno naknada plaće.

(3) Obveznici doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje iz člana 118. stav 1. tačka 3. ovog zakona su poslodavci za zaposlenike koji rade na radnim mjestima na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem.

(4) Obveznik doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje iz člana 118. stav 1. tač. 1. i 2. ovog zakona za osiguranike koji primaju naknadu plaće za vrijeme spriječenosti za rad po propisima o zdravstvenom osiguranju je nadležna organizacija zdravstvenog osiguranja.

(5) Obveznik doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje iz člana 118. stav 1. tač. 1. i 2. ovog zakona za osiguranike iz člana 13. stav 1. tačka 2. ovog zakona je organizacija za zapošljavanje.

Član 120.

(1) Osnovica za obračun doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje je:

1. za osiguranike iz člana 8. stav 1. tačka 1. ovog zakona, bruto plaća zaposlenika, odnosno osnov od kojeg se određuje novčana naknada za vrijeme sprječenosti za rad po propisima o zdravstvenom osiguranju;

2. za osiguranike iz člana 8. tač. 5. i 8. ovog zakona, bruto plaća, odnosno naknada za obavljanje te funkcije;

3. za osiguranike iz člana 8. tač. 6. i 7. ovog zakona, bruto plaća koju bi za istu vrstu posla ostvario u Federaciji;

4. za osiguranike iz čl. 9. i 10. ovog zakona je najmanje prosječna bruto plaća u Federaciji, a najviše tri prosječne bruto plaće u Federaciji, prema posljednjem poznatom podatku Zavoda;

5. za osiguranike iz člana 11. tač. 1. i 2. ovog zakona, bruto plaća osiguranika, a ne može biti niža od prosječne mjesečne bruto plaće u Federaciji, prema posljednjem poznatom podatku Zavoda;

6. za osiguranike iz člana 11. tačka 3. ovog zakona, bruto osnov od koga je određena novčana naknada;

7. za osiguranike iz člana 11. tačka 4. ovog zakona, bruto primanja osiguranika, a ne mogu biti niža od prosječne bruto plaće u Federaciji, prema posljednjem poznatom podatku Zavoda;

8. za osiguranike iz člana 12. ovog zakona najmanje prosječna bruto plaća u Federaciji, a najviše tri prosječne bruto plaće u Federaciji, prema posljednjem poznatom podatku Zavoda;

9. za osiguranike iz čl. 14. i 15. ovog zakona, doprinos u fiksnom iznosu koji utvrđuje nosilac osiguranja;

10. za osiguranike iz člana 17. ovog zakona, najmanje prosječna bruto plaća u Federaciji, prema posljednjem poznatom podatku Zavoda.

(2) Najnižu osnovicu za obračun doprinosa utvrđuju nosioci osiguranaj, uz saglasnost Vlade Federacije.

Član 121.

(1) Za osiguranike iz člana 8., člana 10. stav 1. tačka 1., člana 11. tač. 3. i 4., člana 13. i člana 14. stav 1. tač. 1. i 8. ovog zakona obračun, obustavu i uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje vrši isplatilac plaće, odnosno novčane naknade.

(2) Osiguranici iz člana 9., člana 10. stav 1. tač. 2. i 3., člana 11. tačka 1., člana 12. i člana 17. ovog zakona su obveznici uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za sebe.

Član 122.

Obveznici obračuna i uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica osigurana u određenim okolnostima su :

1. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 2. ovog zakona - obrazovno-odgojne ustanove;

2. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 3. ovog zakona – poslodavci kod kojih rade;

3. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 5. ovog zakona – omladinske zadruge;

4. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 6. ovog zakona – investitori radova;

5. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 7. ovog zakona – organizatori sportskih takmičenja;

6. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 9. ovog zakona – preduzeća i druga pravna lica kod kojih se nalaze na stručnom obrazovanju;

7. za lica iz člana 14. stav 1. tačka 10 ovog zakona – kazneno-popravne ustanove;

8. za lica iz člana 15. ovog zakona – preduzeća i druga pravna lica koja ih pozivaju.

Član 123.

(1) Obveznici uplate doprinosa iz člana 121. stav 1. obračun, obustavu i uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje vrše mjesečno, odnosno prilikom svake isplate plaće i drugih primanja.

(2) Obveznici uplate doprinosa iz člana 121. stav 2. i člana 122. ovog zakona dužni su uplatiti doprinos do 15-og u mjesecu za protekli mjesec.

(3) Na iznose doprinosa koji nisu plaćeni u rokovima iz st. 1. i 2. ovog člana plaća se kamata prema važećim propisima o zateznoj kamati u Federaciji.

(4) Ustanova preko koje obveznici uplate doprinosa iz st. 1. i 2. ovog člana obavljaju platni promet neće dozvoliti isplatu plaće i drugih primanja prije nego, uz redovne plaće i primanja, ne budu uplaćeni doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje, u skladu sa ovim zakonom.

Član 124.

(1) Ukoliko u trenutku utvrdjenja zaostale obaveze ne postoji pravno lice koje je bilo obveznik obračuna i uplate doprinosa u trenutku nastanka obaveze uplate doprinosa, utvrdjenu zaostalu obavezu izmirit će pravni sljednik ili osnivač obveznika obračuna i uplate doprinosa, odnosno pravnog sljednika, ili vlasnik obveznika, odnosno pravnog sljednika.

(2) “Ukoliko ne postoje lica iz stava 1. ovog člana, utvrđene zaostale obaveze može izmiriti i sam osiguranik ili kupac imovine obveznika uplate doprinosa, kao i općinski organ uprave određen odgovarajućim aktom općine, odnosno kantonalni organ uprave određen odgovarajućim aktom kantona.”^{xvi}

Član 125.

(1) Nosilac osiguranja izdvaja sredstva u stalnu rezervu dok ne dostigne iznos od 10% planiranih prihoda za tekuću godinu.

(2) Sredstva rezerve iz stava 1. ovog člana koriste se za održavanje likvidnosti nosioca osiguranja.

Član 126.

(1) Sredstva za penzijsko i invalidsko osiguranje vojnih osiguranika vode se na podračunu nosioca osiguranja i penzije vojnih osiguranika se isplaćuju sa tog računa.

(2) Matičnu evidenciju vojnih osiguranika nosilac osiguranja vodi odvojeno od ostalih osiguranika.

Član 127.

Poslove obračuna i naplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje osiguranika iz člana 11. Tač. 1. I 2. Ovog zakona, zemljoradnika i drugih osiguranika koji su sami obveznici uplate doprinosa vrši nosilac osiguranja.

Član 128.

(1) U cilju kontrole pravilnosti obračuna i uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, nosilac osiguranja obavlja poslove finansijskog nadzora i poslove ekonomsko-finansijske revizije uplate doprinosa kod obveznika uplate doprinosa i vrši uvid u evidencije naplate i rasporeda uplaćenih doprinosa kod **“organizacija nadležnih za platni promet”**.^{xvii}

(2) Nosioc osiguranja i obveznik uplate doprinosa mogu u toku upravnog postupka, kojim se utvrđuje visina i iznos uplate doprinosa zaključiti poravnanje, potpuno ili u pojedinim spornim tačkama, o čemu sačinjavaju zapisnik.

(3) Nosioc osiguranja može smanjiti dug po osnovu kamata i pristati na obračun i uplatu duga u dužem roku, ali ne dužem od šest mjeseci.

(4) Zapisnik o zaključenom poravnanju iz stava 2. ovog člana ima snagu rješenja donijetog u upravnom postupku.

Član 129.

(1) Utvrđena dugovanja za koja nije sačinjen zapisnik o poravnanju iz člana 128. stav 4. realizuju se tako što se obvezniku uplate doprinosa rješenjem nalaže obaveza da uplati doprinos i rok u kome se ta obaveza treba izvršiti.

(2) Žalba na rješenje kojim se nalaže uplata doprinosa ne odlaže izvršenje rješenja i rješenje je izvršna isprava u postupku izvršenja radi naplate novčanih potraživanja.

Član 130.

(1) Finansijski plan i godišnji obračun nosioca osiguranja se donose u skladu sa propisima o budžetima Federacije.

(2) Nosioc osiguranja donosi opći akt o postupku i načinu donošenja finansijskog plana i godišnjeg obračuna iz stava 1. ovog člana.

Član 131.

Finansijski plan i godišnji obračun nosioca osiguranja objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".

VII. KAZNE NE ODREDBE

Član 132.

(1) Novčanom kaznom od 500,00 do 5000,00 KM kaznit će se za prekršaj preduzeće, odnosno drugo pravno lice, odnosno poslodavac ako:

1. osiguraniku, protivno odredbama ovog zakona, uskrati ili ograniči prava koja mu pripadaju;

2. omogućiti korištenje prava licu kome ne pripada pravo po ovom zakonu ili mu ne pripada u tom obimu;

3. uskrati davanje podataka koje je obavezan da da ili da netačne podatke i obavještenja o osiguraniku;

4. ne podnese prijavu o osiguranju ili je podnese nakon propisanog roka ili podnese prijavu s netačnim podacima.

(2) Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u preduzeću, odnosno u drugom pravnom licu, odnosno poslodavac, novčanom kaznom od 50,00 do 500,00 KM.

(3) Ako lice koje je obavezno da samo za sebe podnese prijavu o osiguranju tu prijavu ne podnese ili je podnese nakon propisanog roka, kaznit će se novčanom kaznom od 50,00 do 500,00 KM.

Član 133.

(1) Novčanom kaznom od 500,00 do 5000,00 KM kaznit će se za prekršaj preduzeće, odnosno drugo pravno lice, odnosno poslodavac ako:

1. ne uplaćuje doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje u skladu sa ovim zakonom;

2. dozvoli isplatu plaće bez uplaćenih doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje.

(2) Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u preduzeću, odnosno u drugom pravnom licu,

odnosno poslodavac novčanom kaznom od 500,00 do 2000,00 KM.

Član 134.

Do puštanja u opticaj KM novčane kazne utvrđene ovim zakonom mogu se plaćati u DEM ili u protuvrjednosti valuta koje se koriste u platnom prometu Federacije po srednjem kursu koji objavljuje nadležna finansijska institucija na dan plaćanja.

VIII – PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 135.

Lica koja nemaju svojstvo osiguranikapo ovom zakonu, ali su to svojstvo imala po propisima koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu ovog zakona, kao i članovi njihovih porodica i članovi porodica korisnika prava po ranijim propisima, mogu ostvariti prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, pod uvjetima utvrđenim ovim zakonom.

Član 136.

(1) Korisnicima penzija koji su penziju ostvarili pod uvjetima utvrđenim po propisima iz penzijskog i invalidskog osiguranja do dana stupanja na snagu ovog zakona penzija se isplaćuje pod tim uvjetima, izuzev u slučajevima utvrđenim ovim zakonom.

(2) Pravo na zaštitni dodatak uz penziju, pravo na porodičnu penziju za vrijeme redovnog školovanja, pravo rada sa skraćenim radnim vremenom i pravo na naknadu plaće po tom osnovu, pravo na novčanu naknadu za tjelesno oštećenje, pravo na novčanu naknadu za pomoć i njegu, pravo na profesionalnu rehabilitaciju – ostvarena po propisima iz penzijskog i invalidskog osiguranja koji su se primjenjivali do

dana stupanja na snagu ovog zakona – prestaju šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 137.

(1) Izuzetno od odredbe člana 30 ovog zakona pravo na starosnu penziju stiče osiguranik kada navrši:

1. u 1998 godini 60 godina života;
2. u 1999 godini 61 godinu života;
3. u 2000 godini 62 godine života;
4. u 2001 godini 63 godine života;
5. u 2002 godini 64 godine života.

(2) Osiguranik može steći pravo na starosnu penziju i prije navršenih godina života propisanih u stavu 1. ovog člana, odnosno u članu 30 ovog zakona, kad navrši 55 godina života i 30 godina penzijskog staža (žena), odnosno 60 godina života i 35 godina penzijskog staža (muškarac), ali najduže do 31 decembra “2008”^{xviii} godine.

(3) Osiguraniku iz stava 2. ovog člana iznos penzije određen prema dužini penzijskog staža umanjuje se za 0,5% (žena), odnosno 1% (muškarac) za svaku godinu ranijeg odlaska u penziju prije navršenih 65 godina života.

(4) Osiguraniku iz stava 3. ovog člana, kada navrši godine života iz stava 1. ovog člana odnosno iz člana 30 ovog zakona, ne prestaje umanjenje penzije u skladu sa stavom 3. ovog člana.

Član 138.

U periodu od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona visinu zajamčene, najniže i najviše penzije iz člana 72. ovog zakona određuje nosilac osiguranja uz saglasnost Federalnog ministarstva.

Član 139.

Vojnim osiguranicima pripadnicima bivše JNA državljanima Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: vojni osiguranici bivše JNA)-korisnicima penzije koji imaju prebivalište na teritoriji Federacije, penzija se isplaćuje u visini 50% iznosa penzije određene u skladu sa propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu ovog zakona (u daljem tekstu: propisi vojnih osiguranika).

Član 140.

(1) Ako penzija vojnog osiguranika pripadnika bivše JNA određena u skladu sa propisima vojnih osiguranika iznosi manje od zajamčene penzije utvrđjene u članu 72. ovog zakona, penzija će se isplatiti u visini određenoj u skladu sa propisima vojnih osiguranika.

(2) Ako penzija određena u skladu sa propisima vojnih osiguranika iznosi više od zajamčene penzije utvrđjene ovim zakonom, a primjenom stava 1. člana 139. ovog zakona iznosi manje od zajamčene penzije, penzija se isplaćuje u visini zajamčene penzije utvrđjene ovim zakonom.

Član 141.

Ako nosilac osiguranja, odnosno osiguranik ne raspolaže podacima o plaći za utvrđivanje penzijskog osnova vojnih osiguranika pripadnika bivše JNA, penzija se određuje na osnovu prosječne penzije korisnika penzije koji imaju isti čin kao osiguranik čija se penzija određuje.

Član 142.

Kada se ne raspolaže podacima o penzijskom stažu registriranom u matičnoj evidenciji, penzijski staž utvrdit će se na osnovu slijedeće dokumentacije:

radne knjižice,
pravosnažnog rješenja o penzijskom stažu,
rješenja o prijemu u radni odnos,
rješenja o rasporedu na radno mjesto i prestanku radnog
odnosa,
obavještenja o plaći i stažu osiguranja,
prijepisa ličnog kartona o zdravstvenom osiguranju,
drugih odgovarajućih dokumenata.

Član 143.

Postupak za ostvarivanje prava pokrenut po zahtjevu prije stupanja na snagu ovog zakona, okončat će se po odredbama ovog zakona ako je to za osiguranika povoljnije.

Član 144.

Za utvrđivanje koeficijenta za valorizaciju plaća iz člana 45. stav 2. ovog zakona do 31. decembra 1991 godine uzima se prosječna plaća u Republici Bosni i Hercegovini, na osnovu podataka Zavoda.

Član 145.

(1) Nositelj osiguranja je dužan, u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, privremena rješenja o ostvarivanju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja zamjeniti trajnim rješenjima.

(2) Rješenja iz stava 1. ovog člana donose se po službenoj dužnosti ili na zahtjev korisnika prava.

(3) Ukoliko se ne raspolože podacima potrebnim za donošenje trajnih rješenja, rok iz stava 1. ovog člana počinje teći od dana pribavljanja potrebnih podataka.

(4) Prava iz stava 1. ovog člana pripadaju od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 146.

(1) Državljeni Bosne i Hercegovine-korisnici prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja nastavljaju koristiti stečena prava kod nosioca prava na teritoriji Federacije.

(2) Korisnicima penzija koji su penziju ostvarili u republikama bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, a koji su državljani Federacije i imaju prebivalište na teritoriji Federacije, ukoliko im se penzija ne isplaćuje kod nosioca osiguranja kod koga je ostvareno pravo na penziju, do zaključivanja ugovora o socijalnom osiguranju sa odnosnim državama, isplaćivat će se akontacija penzije.

Član 147.

(1) Korisnicima penzije kojima penzija nije isplaćivana prema rješenju kojim im je priznato pravo na penziju nosilac osiguranja je dužan, u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, započeti isplatu stvarnih iznosa penzije prema rješenju kojim im je priznato pravo na penziju, ukoliko raspolaže potrebnim podacima za takvu isplatu. U suprotnom, navedeni rok teče od dana dostupnosti podataka potrebnih za takvu isplatu.

(2) Penzija iz stava 1. ovog člana pripada od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 148.

Osiguranje sredstava za isplatu razlike između primanja koja su korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja isplaćena u periodu od 1 aprila 1992 godine do dana stupanja na snagu ovog zakona i primanja koja su im pripadala po propisima iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja su se primjenjivala do dana stupanja na snagu ovog zakona – uredit će se posebnim propisom, koji će se donijeti u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 149.

Osiguranje sredstava za izmirenje duga po osnovu neplaćenih doprinosa obveznika iz člana 8. tač. 2.,3. i 4. ovog zakona, uredit će se posebnim propisom, u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 150.

(1) Plaće ostvarene u periodu od 1. januara 1992. godine do 31. decembra 1995. godine ne uzimaju se prilikom utvrđivanja penzijskog osnova.

(2) Ako osiguranik ima samo plaće ostvarene u periodu iz stava 1. ovog člana, penzijski osnov se utvrđuje u skladu sa članom 42. ovog zakona.

Član 151.

(1) Do donošenja propisa o matičnoj evidenciji osiguranika i korisnika penzija primjenjuju se propisi o matičnoj evidenciji o osiguranicima i uživaocima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu ovog zakona.

(2) Vlada Federacije će, u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti propis o korištenju podataka matične evidencije o osiguranicima i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja i visini naknade za korištenje tih podataka.

Član 152.

Obrasce propisane propisima o matičnoj evidenciji o osiguranicima i uživaocima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja štampa i distribuira nosilac osiguranja.

Član 153.

(1) Organizacija penzijskog i invalidskog osiguranja cjelovito će se urediti federalnim zakonom, saglasno načinu

ostvarivanja nadležnosti federalne i kantonalne vlasti u oblasti socijalne politike, utvrđenih članom III 3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

(2) Zakon iz stava 1. ovog člana donijet će se najkasnije do 31. maja 1999. godine.

Član 154.

(1) Radi ostvarivanja zajedničkih potreba i interesa osiguranika i korisnika prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, Vlada Federacije će osnovati Agenciju za penzijsko i invalidsko osiguranje.

(2) Agencija iz stava 1. ovog člana ima sedam članova, koje imenuje Vlada Federacije.

(3) Agencija će početi sa radom najkasnije u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 155.

(1) Agencija neće razmatrati sljedeća pitanja: uvjete u pogledu godina života za sticanje prava na starosnu penziju, prijevremeno penzionisanje, uskladjivanje penzija, broj godina penzijskog osiguranja na osnovu koga se utvrđuje penzijski osnov i odnos između najvećih i najmanjih penzija.

(2) Agencija će prestati sa radom kada obavi poslove utvrđene ovim zakonom, a najkasnije do 31. maja 1999. godine.

Član 156.

(1) Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju se primjenjivati na teritoriji Federacije propisi o penzijskom i invalidskom osiguranju koji su se primjenjivali na teritoriji Federacije do dana stupanja na snagu ovog zakona, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.

(2) Do donošenja propisa iz člana 25. stav 3., člana 92. stav 3. i člana 98. stav 3. primjenjuju se propisi koji su se

primjenjivali do dana stupanja na snagu ovog zakona, ako nisu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 157.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenim novinama Federacije BiH”.

NAPOMENE UZ PREČIŠĆENI TEKST ZAKONA O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU

ⁱ Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju usvojio je Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma od 8. jula 1998. godine i na sjednici Doma naroda od 26. maja 1998. godine, a objavljen je u “Službenim novinama Federacije BiH”, broj 29/98. Ovaj zakon mjenjan je četiri puta, čije su izmjene objavljene u “Službenim novinama Federacije BiH”, br. 49/00, 32/01, 73/05 i 59/06.

ⁱⁱ Prečišćeni tekst Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju obuhvaća:

- Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju, objavljen u “Službenim novinama Federacije BiH”, broj 29/98,
- Odluku o izmjenama i dopunama Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju federacije Bosne i Hercegovine, koju je donio Visoki predstavnik, objavljena u “Službenim novinama Federacije BiH”, broj 49/00,
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine, objavljen u “Službenim novinama Federacije BiH”, broj 32/01,
- Zakon o izmjeni Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, objavljen u “Službenim novinama Federacije BiH”, broj 73/05,
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, objavljen u “Službenim novinama Federacije BiH”, broj 59/06.

Napomena: Prečišćeni tekst Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, koji sam pripremio u ovoj knjizi, nema službeni karakter, ali može korisno poslužiti za internu upotrebu. Inače, prečišćene tekstove zakona, koje usvaja Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednicama Predstavničkog doma i na sjednicama Doma naroda, utvrđuju Zakonodavno-pravna komisija Predstavničkog doma Parlamenta

Federacije i Zakonodavno-pravna komisija Doma naroda Parlamenta Federacije, na osnovu ovlaštenja, utvrđenog posebnim odredbama poslovnika o radu ovih domova, odnosno zakonom o izmjenama zakona, čiji se prečišćeni tekst utvrđuje. Prečišćeni tekst zakona, koga su utvrdile ove komisije, ima službeni karakter i objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH". Inače, u zakonodavnoj praksi izgrađena su određena opća pravna pravila o prečišćenom tekstu zakona i drugih pravnih propisa, a naročito:

1) Ako je zakon ili drugi pravni propis mijenjan više puta radi čega njegova upotreba postaje nepregledna, priprema se njegov prečišćeni tekst. Prečišćeni tekst ima službeni karakter ako ga je utvrdio nadležni organ na osnovu ovlaštenja, koje može biti opće ili posebno za svaki pravni propis. Ovakav prečišćeni tekst objavljuje se u službenom glasilu. Npr. na osnovu člana 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu, Odbor za zakonodavstvo Hrvatskog sabora 21. septembra 2004. utvrdio je prečišćeni tekst Zakona o radu, koji je objavljen u "Narodnim novinama", službenom glasilu Hrvatske.

2) Članovi prečišćenog teksta mogu, što znači ne moraju, dobiti novu numeraciju (označiti članove novim brojevima). U skladu s tim općim pravilom, u prečišćenom tekstu Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, ako bi ga utvrđivale ovlašćene komisije, mogle bi označiti članove novim brojevima, npr. dodani novi članovi: "Član 72.a., 72.b., 72.c. i 72.d." označili bi se sa novim brojevima: "Član 73.", "Član 74.", "Član 75." i "Član 76.", a naredni članovi, takođe, dobijaju novu numeraciju. S obzirom da ovaj prečišćeni tekst nisu utvrdile ovlašćene komisije, članovi prečišćenog teksta nisu dobili novu numeraciju.

3) U prečišćenom tekstu mogu se ispravljati greške, učinjene omaškom u izvornom pravnom propisu ili njegovim izmjenama i dopunama.

4) Iz prečišćenog teksta mogu se izostaviti bespredmetni propisi, ali to treba biti vidljivo.

5) Ako je ustavni sud neku odredbu poništio, u prečišćenom tekstu, takođe, mora biti vidljivo.

6) Ako je u izvornom pravnom propisu označen sadržaj, mora se on navesti i u njegovom prečišćenom tekstu. Sadržaj se može označiti i kad ga u izvornom pravnom propisu nije bilo. (Vidi bliže: Mihajlo i Đuro Vuković, Znanost o izradi pravnih propisa, Nomotehnika, "Informator", Zagreb, 1997., str. 124)

iii U članu 8. u stavu 1. tačka 2. izmijenjena je članom 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Službene novine Federacije BiH”, broj 59/06).

iv U članu 32., nakon stava 1., dodan je novi stav 2., koji glasi kao u prečišćenom tekstu. Ova izmjena izvršena je članom 1. stav 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01).

Napomena: Ova izmjena u istovjetnom tekstu predhodno je izvršena članom 1. stav 1. Odluke o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine, koju je donio Visoki predstavnik (“Službene novine Federacije BiH”, broj 49/00).

v U članu 32. ranijem stavu 4. koji je postao član 5. riječi: “od 15 godina” zamjenjene su riječima: “od broja godina osiguranja utvrđenih u st. 1. i 2. ovog člana”. Raniji st. 2., 3. i 4. postali su st. 3., 4. i 5. Ove izmjene izvršene su članom 1. st. 2. i 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01).

Napomena: Ove izmjene u istovjetnom tekstu predhodno su izvršene članom 1. st. 2. i 3.. Odluke o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine, koju je donio Visoki predstavnik (“Službene novine Federacije BiH”, broj 49/00).

vi U članu 50. stav 1. mijenjan je, koji glasi kao u prečišćenom tekstu, a iza stava 1. dodan je novi stav 2., koji glasi kao u prečišćenom tekstu. Ove izmjene izvršene su članom 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01).

Napomena: Ove izmjene u istovjetnom tekstu predhodno su izvršene članom 2. Odluke o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine, koju je donio Visoki predstavnik (“Službene novine Federacije BiH”, broj 49/00).

vii U članu 51., st. 1., 2. i 3. izmijenjeni su, koji glase kao u prečišćenom tekstu, a nakon stava 3. dodani su novi st. 4., 5. i 6., koji glase kao u prečišćenom tekstu. Ove izmjene izvršene su članom 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju

Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01).

Napomena: Ove izmjene u istovjetnom tekstu predhodno su izvršene članom 3. Odluke o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine, koju je donio Visoki predstavnik (“Službene novine Federacije BiH”, broj 49/00).

^{viii} U članu 54. stav 2. riječi: “od 15 godina” zamjenjene su riječima: “od broja godina staža osiguranja u skladu sa članom 32. st. 1. i 2. ovog zakona”. Isto tako, u stavu 3. riječi: “od 15 godina” zamjenjene riječima: “od broja godina staža osiguranja u skladu sa članom 32. st. 1. i 2. ovog zakona”. Ove izmjene izvršene su članom 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01).

Napomena: Ove izmjene u istovjetnom tekstu predhodno su izvršene članom 4. Odluke o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine, koju je donio Visoki predstavnik (“Službene novine Federacije BiH”, broj 49/00).

^{ix} U članu 55. stav 1. riječi: “određuje se u visini od 85% od penzijske osnove” zamjenjene su riječima: “ne može biti manja od iznosa starosne penzije za 40 godina penzijskog staža”. Ova izmjena izvršena je članom 5. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01).

Napomena: Ova izmjena u istovjetnom tekstu predhodno je izvršena članom 5. Odluke o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine, koju je donio Visoki predstavnik (“Službene novine Federacije BiH”, broj 49/00).

^x Član 56. izmjenjen je i dopunjen, koji glasi kao u prečišćenom tekstu. Ova izmjena izvršena je članom 6. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01).

Napomena: Ova izmjena u istovjetnom tekstu predhodno je izvršena članom 6. Odluke o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine, koju je donio Visoki predstavnik (“Službene novine Federacije BiH”, broj 49/00).

^{xi} U članu 58. riječi: “od 85%” zamjenjene su riječima: “od 75%”. Ova izmjena izvršena je članom 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01).

Napomena: Ova izmjena u istovjetnom tekstu predhodno je izvršena članom 7. Odluke o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine, koju je donio Visoki predstavnik (“Službene novine Federacije BiH”, broj 49/00).

^{xii} U članu 72. stav 1. poslije riječi “ostvarili” riječ “starosnu” je brisana, a poslije riječi “osnova” dodane su nove riječi koje glase: “ili osiguranicima koji su ostvarili starosnu penziju sa 40 godina penzijskog staža i invalidsku penziju sa 35 godina penzijskog staža”. Ova izmjena izvršena je članom 8. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01).

Napomena: Ova izmjena u istovjetnom tekstu predhodno je izvršena članom 8. Odluke o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine, koju je donio Visoki predstavnik (“Službene novine Federacije BiH”, broj 49/00).

^{xiii} Poslije člana 72. dodan je novi podnaslov 6.a. -Novčana naknada za fizičku onesposobljenost- kao i novi čl. 72.a., 72.b., 72.c. i 72.d., koji glase kao u prečišćenom tekstu. Ove izmjene izvršene su članom 9. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01).

Napomena: Ove izmjene u istovjetnom tekstu predhodno su izvršene članom 9. Odluke o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine, koju je donio Visoki predstavnik (“Službene novine Federacije BiH”, broj 49/00).

^{xiv} U članu 98. st. 1. i 3. izmjenjeni su članom 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Službene novine Federacije BiH”, broj 59/06).

^{xv} U članu 101. iza stava 1. dodani su novi st. 2. i 3. članom 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Službene novine Federacije BiH”, broj 59/06).

^{xvi} U članu 124. stav 2. izmjenjen je članom 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Službene novine Federacije BiH”, broj 59/06).

^{xvii} U članu 128. stav 1. riječi: “Zavod za platni promet Federacije BiH” zamjenjene su riječima: “organizacija nadležnih za platni promet”. Ova izmjena izvršena je članom 10. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01).

Napomena: Ova izmjena u istovjetnom tekstu predhodno je izvršena članom 10. Odluke o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine, koju je donio Visoki predstavnik (“Službene novine Federacije BiH”, broj 49/00).

^{xviii} U članu 137. stav 2. broj “2005” zamjenjen je brojem “2008” članom 1. Zakona o izmjeni Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Službene novine Federacije BiH”, broj 73/05). Prema članu 2. ovog zakona, ovaj zakon stupio je na snagu 29.12.2005., a primjenjuje se od 1.1.2006. godine.

Na osnovu člana 19. stav 1. Zakona o Vladi Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 1/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 i 8/06), Vlada Federacije Bosne i Hercegovine donosi

UREDBU

O STICANJU PRAVA NA STAROSNU PENZIJU POD POVOLJNIJIM UVJETIMA PRIPADNIKA BIVŠE VOJSKE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE I DRŽAVNIH SLUŽBENIKA I NAMJEŠTENIKA BIVŠEG FEDERALNOG MINISTARSTVA ODBRANE

("Službene novine Federacije BiH", br. 75/06 i 58/07)
- Neslužbeni prečišćeni tekst -ⁱ

Član 1.

(1)"Ovom Uredbom privremeno se uređuju uvjeti, način i postupak za ostvarivanje prava na starosnu penziju pod povoljnijim uvjetima za otpuštene pripadnike bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine (Hrvatskog vijeća obrane i Armije Republike Bosne i Hercegovine), pripadnike bivše Vojske Federacije kojima nije produžen ugovor o službi u Oružanim snagama BiH i službenike i namještenike bivšeg Federalnog ministarstva odbrane koji nisu raspoređeni na poslove i zadatke u Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine.

(2)Lica odnosno osiguranici iz stava 1. ovog člana stiču pravo na starosnu penziju pod povoljnijim uvjetima, ako kumulativno ispunjavaju uvjete iz člana 3. ove Uredbe i sljedeće uvjete:

- ako su pripadnici bivše Vojske Federacije BiH, ako su otpušteni odnosno nije im produžen profesionalni ugovor zbog racionalizacije i smanjenja brojnog stanja (prema propisima koji su važili u vrijeme kada su

otpušteni) u periodu od dana 27.08.1996. godine (stupanja na snagu Zakona o odbrani Federacije BiH - "Službene novine Federacije BiH", broj 15/96) do dana stupanja na snagu ove Uredbe;

- ako su službenici i namještenici bivšeg Federalnog ministarstva odbrane, a zbog prekobrojnosti nisu raspoređeni na nove poslove i zadatke u Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine;

- ako su dobitnici ratnih priznanja i odlikovanja iz člana 5. stav 3. (I grupe) Zakona o posebnim pravima dobitnika ratnih priznanja i odlikovanja i članova njihovih porodica ("Službene novine Federacije BiH", br. 70/05 i 61/06), generali, brigadiri i vojne starješine koji su u ratu obavljali dužnost i to komandanta u jedinicama ranga bataljona istog ili višeg ranga, načelnika štaba i zamjenika komandanta u jedinicama ranga brigade istog ili višeg ranga i ako su navedene dužnosti obavljali najmanje 12 mjeseci (neovisno da li je to bilo u kontinuitetu), bez vremenskog ograničenja iz alineje 1. stav 2. ovog člana;

- ratni vojni invalidi iz bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine, ako su na dan stupanja na snagu ove Uredbe imali status profesionalnog vojnog lica ili civilnog lica na službi u Oružanim snagama BiH ili status službenika i namještenika u Ministarstvu odbrane Bosne i Hercegovine;

- invalidi II kategorije ograničeno radno sposobni iz bivše Vojske Federacije BiH, kojima je navedena invalidnost utvrđena od strane nadležnog organa u Federaciji BiH do dana stupanja na snagu ove Uredbe, i ako su na dan stupanja na snagu ove Uredbe imali status profesionalnog vojnog ili civilnog lica u Oružanim snagama BiH".ii

Član 2.

(1) "Lica iz člana 1. ove Uredbe pravo na starosnu penziju ostvaruju ako ispunjavaju propisane uvjete na dan stupanja na snagu ove Uredbe".

(2) Lica odnosno osiguranici iz člana 1. ove Uredbe pravo na starosnu penziju ostvaruju na lični zahtjev korisnika prava".ⁱⁱⁱ

Član 3.

(1) "Lica odnosno osiguranici iz člana 1. stav 2. alineje 1. i 2. stiču pravo na starosnu penziju ako su u godini u kojoj su otpušteni, odnosno nisu raspoređeni napunili, odnosno pune 40 godina života, i ako u trenutku otpuštanja ili prestanka radnog odnosa imaju najmanje 20 godina penzijskog staža, od čega tri godine (muškarci) odnosno dvije godine (žene) efektivnog staža u toku rata koji se računa kao poseban staž u dvostrukom trajanju.

(2) Lica odnosno osiguranici iz člana 1. stav 2. alineja 3. i 4. stiču pravo na starosnu penziju, bez obzira na godine ostvarenog penzijskog staža i godina života".

(3) Lica odnosno osiguranici iz člana 1. stav 2. alineja 5. stiču pravo na starosnu penziju, ako imaju tri godine (muškarci) dvije godine (žene) efektivnog staža u toku rata koji se računa kao poseban staž u dvostrukom trajanju, bez obzira na godine ostvarenog penzijskog staža i godina života".^{iv}

Član 4.

(1) Starosna penzija utvrđuje se u postotku od penzijskog osnova prema dužini penzijskog staža, te do 20 godina penzijskog staža iznosi 55% od penzijskog osnova, a za svaku daljnju navršenu godinu penzijskog staža uvećava se za 2%, s tim da ne može iznositi više od 75% penzijskog osnova.

(2) Penzijski osnov čini prosjek plaće koju je lice iz člana 1. ove Uredbe ostvarilo u posljednjih pet godina radnog staža.

Član 5.

Sredstva za isplatu penzije po ovoj Uredbi osigurati će se u Budžetu Federacije Bosne i Hercegovine i refundirati će se Federalnom zavodu penzijskog i invalidskog osiguranja, sve dok korisnik penzije ne ispuní uvjete za starosnu penziju u skladu sa Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05 i 59/06), nakon čega će se refundirati samo razlika između iznosa penzije ostvarene po ovoj Uredbi i penzije utvrđene u skladu sa navedenim zakonom.

Član 6.

(1) Penzijski staž ostvaren u bivšim republikama Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i u Zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje vojnih osiguranika do 6. marta 1992. godine uzet će se u obzir vojnim osiguranicima za utvrđivanje i ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja po ovoj Uredbi.

(2) Dokaz o penzijskom stažu iz stava 1. ovog člana izdaje Ministarstvo odbrane.

Član 7.

(1) Prava utvrđena ovom Uredbom mogu se ostvariti kod Federalnog zavoda penzijskog i invalidskog osiguranja u postupku i na način propisan Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju, najkasnije do "30.09.2007" godine. ^v

(2) Lica, koja su ostvarila pravo na penziju po ranijim propisima, ne mogu koristiti pravo po ovoj Uredbi.

Član 8.

"Prava po ovoj Uredbi mogu ostvariti:

- otpušteni pripadnici bivše Vojske Federacije BiH koji su dobili donacije (oprema, sredstva za rad, novac i sl.) i/ili otpremnine u ukupnoj vrijednosti 6.000,00 KM, i ako su otpušteni iz razloga racionalizacije i smanjenja brojnog stanja u bivšoj Vojski Federacije BiH,

- aktivni pripadnici bivše Vojske Federacije BiH kojima nije produžen profesionalni ugovor, ako im je isplaćena otpremnina 6.000,00 KM,

- državni službenici i namještenici bivšeg Federalnog ministarstva odbrane ako im je zbog prekobrojnosti isplaćena otpremnina 6.000,00 KM".^{vi}

Član 9.

Ova Uredba stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".^{vii}

NAPOMENE UZ PREČIŠĆENI TEKST

UREDBE O STICANJU PRAVA NA STAROSNU PENZIJU POD POVOLJNIJIM UVJETIMA PRIPADNIKA BIVŠE VOJSKE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE I DRŽAVNIH SLUŽBENIKA I NAMJEŠTENIKA BIVŠEG FEDERALNOG MINISTARSTVA ODBRANE

ⁱ Prečišćeni tekst ove uredbe obuhvaća:

- Uredbu o sticanju prava na starosnu penziju pod povoljnijim uvjetima pripadnika bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine i državnih službenika i namještenika bivšeg Federalnog ministarstva odbrane, koju je donijela Vlada Federacije BiH 16. novembra 2006. godine ("Službene novine Federacije BiH", broj 75/06),

- Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o sticanju prava na starosnu penziju pod povoljnijim uvjetima pripadnika bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine i državnih službenika i namještenika bivšeg Federalnog ministarstva odbrane, koju je donijela Vlada Federacije BiH 22. augusta 2007. godine ("Službene novine Federacije BiH", broj 58/07).

NAPOMENA: Prečišćeni tekst ove uredbe, koji sam pripremio i objavio u ovoj knjizi, nema službeni karakter, ali može korisno poslužiti za internu upotrebu.

Tekst odredbi ove uredbe, koji nije mjenjan, pisan je običnim slovima, a tekst odredbi koji je mjenjan pisan je boldiranim slovima i stavljen je u znake navoda.

ⁱⁱ U Uredbi o sticanju prava na starosnu penziju pod povoljnijim uvjetima pripadnika bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine i državnih službenika i namještenika bivšeg Federalnog ministarstva odbrane ("Službene novine Federacije BiH", broj 75/06) član 1. mijenjan je članom 1. Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o sticanju prava na starosnu penziju pod povoljnijim uvjetima pripadnika bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine i državnih službenika i namještenika bivšeg Federalnog ministarstva odbrane ("Službene novine Federacije BiH", broj 58/07). Izmjenjeni član 1. glasi kao u prečišćenom tekstu.

NAPOMENA: Član 1., prije izmjene, glasio je:

“Član 1.

Ovom Uredbom privremeno se uređuju uvjeti, način i postupak za ostvarivanje prava na starosnu penziju pod povoljnijim uvjetima pripadnika bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine i državnih službenika i namještenika bivšeg Federalnog ministarstva odbrane koji su:

- u godini prestanka profesionalne vojne službe (PVS) imali 40 godina života i 20 godina penzijskog staža,

- aktivni pripadnici Oružanih snaga Bosne i Hercegovine i ostali dobitnici ratnih priznanja ili odlikovanja propisani članom 5. stav 3. (I. grupa) Zakona o posebnim pravima dobitnika ratnih priznanja i odlikovanja i članova njihovih porodica ("Službene novine Federacije BiH", br. 70/05 i 61/06) - bez ograničenja godina staža i starosti,

- generali, brigadiri i ratni zapovjednici koji su zapovijedali jednicama ranga bataljona ili višeg ranga, najmanje 12 (dvanaest) mjeseci,

- aktivni pripadnici Oružanih snaga Bosne i Hercegovine i državni službenici i namještenici Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine - ratni vojni invalidi,

- aktivni pripadnici Oružanih snaga Bosne i Hercegovine - koji su od strane nadležnog organa svrstani u II. kategoriju ograničeno-radnosposobnih i

- aktivni pripadnici Oružanih snaga Bosne i Hercegovine - ženskog spola, koji se zbog racionalizacije i smanjenja brojnog stanja otpuštaju iz vojne službe ili državne službe u procesu reforme odbrane Bosne i Hercegovine do njenog okončanja.”

ⁱⁱⁱ Član 2. izmjenjen je članom 2. Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o sticanju prava na starosnu penziju pod povoljnijim uvjetima pripadnika bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine i državnih službenika i namještenika bivšeg Federalnog ministarstva odbrane ("Službene novine Federacije BiH", broj 58/07). Izmjenjeni član 2. glasi kao u prečišćenom tekstu.

NAPOMENA: Član 2., prije izmjena, glasio je:

“Član 2.

Lica iz člana 1. ove Uredbe koja to svojstvo imaju na dan stupanja na snagu ove Uredbe, mogu ostvariti pravo na starosnu penziju pod uvjetima i

na način propisan ovom Uredbom. Prava iz člana 1. ove Uredbe ostvaruju se na osnovu ličnog zahtjeva korisnika prava.”

^{iv} Član 3. izmjenjen je članom 3. Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o sticanju prava na starosnu penziju pod povoljnijim uvjetima pripadnika bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine i državnih službenika i namještenika bivšeg Federalnog ministarstva odbrane ("Službene novine Federacije BiH", broj 58/07). Izmjenjeni član 3. glasi kao u prečišćenom tekstu.

NAPOMENA: Član 3., prije izmjena, glasio je:

“Član 3.

(1) Lica iz člana 1. alineja 5. i 6. ove Uredbe stiču pravo na starosnu penziju ako imaju najmanje 40 godina života i 20 godina penzijskog staža, od čega tri godine posebnog staža u dvostrukom trajanju, zaključno sa 31.12.2006. godine.

(2) Lica iz člana 1. alineja 2., 3. i 4. ove Uredbe stiču pravo na starosnu penziju, bez obzira na godine staža i godine života i na lični zahtjev.

^v U članu 7. u stavu 1. datum "31.03.2007." zamjenjen je datumom "30.09.2007". Ova izmjena izvršena je članom 4. Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o sticanju prava na starosnu penziju pod povoljnijim uvjetima pripadnika bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine i državnih službenika i namještenika bivšeg Federalnog ministarstva odbrane ("Službene novine Federacije BiH", broj 58/07). Izmjenjeni član 7. glasi kao u prečišćenom tekstu.

^{vi} Član 8. izmjenjen je članom 5. Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o sticanju prava na starosnu penziju pod povoljnijim uvjetima pripadnika bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine i državnih službenika i namještenika bivšeg Federalnog ministarstva odbrane ("Službene novine Federacije BiH", broj 58/07). Izmjenjeni član 8. glasi kao u prečišćenom tekstu.

NAPOMENA: Član 8., prije izmjena, glasio je:

“Član 8.

Prava po ovoj Uredbi ne mogu ostvariti lica koja su samovoljno napustila bivšu Vojsku Federacije Bosne i Hercegovine ili su dobila

otpremninu ili su koristila druge pogodnosti iz programa prilikom odlaska iz bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine (otpremnine, materijalna sredstva za rad), osim lica koja su dobila donaciju ili otpremninu u vrijednosti manjoj od 6.000,00 KM, a u godini otpusta ispunjavali su uvjete iz člana 1. alineja 1. ove Uredbe.”

vii U članu 9. iza riječi "BiH" zarez se zamjenjuje tačkom, a ostali dio teksta briše se. Ova izmjena izvršena je članom 6. Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o sticanju prava na starosnu penziju pod povoljnijim uvjetima pripadnika bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine i državnih službenika i namještenika bivšeg Federalnog ministarstva odbrane ("Službene novine Federacije BiH", broj 58/07). Izmjenjeni član 9. glasi kao u prečišćenom tekstu.

NAPOMENA: Član 9., prije izmjena, glasio je:

“Član 9.

Ova Uredba stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH", a primjenjivat će se nakon utvrđivanja ukupnog broja korisnika, definisanja izvora sredstava i iznosa sredstava.”

ZAKON
O ORGANIZACIJI PENZIJSKOG I INVALIDSKOG
OSIGURANJA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
(“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01)

I - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja ureduju se: organi upravljanja i njihove nadležnosti, rukovođenje penzijskim i invalidskim osiguranjem, osnove organizacije jedinstvene administrativne službe i druga pitanja značajna za organizaciju penzijskog i invalidskog osiguranja.

Član 2.

(1) Za poslove penzijskog i invalidskog osiguranja osniva se Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljem tekstu: Federalni zavod).

(2) Obavljanje pravnih, ekonomskih, administrativnih i drugih poslova Federalnog zavoda organizuje se u Središnjoj administrativnoj službi penzijskog i invalidskog osiguranja (u daljem tekstu: Središnja služba) i kantonalnim administrativnim službama penzijskog i invalidskog osiguranja (u daljem tekstu: kantonalna služba).

II - FEDERALNI ZAVOD PENZIJSKOG
I INVALIDSKOG OSIGURANJA

Član 3.

(1) Federalni zavod je javna ustanova koja će djelovati u skladu sa propisima koji regulišu rad ustanova, ako ovim zakonom nije drugačije uređeno.

(2) Federalni zavod je pravna osoba s pravima, obavezama i odgovornošću utvrđenim ovim zakonom, drugim zakonima i Statutom Federalnog zavoda (u daljem tekstu: Statut).

(3) Sjedište Federalnog zavoda je u Mostaru.

(4) Federalni zavod ima jedan žiro-račun.

(5) Rad Federalnog zavoda je javan.

Član 4.

Federalni zavod obavlja slijedeće poslove:

a) obavlja sve poslove iz penzijskog i invalidskog osiguranja u skladu sa ovim zakonom, Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Službene novine Federacije BiH“, broj 29/98), drugim zakonima i svojim Statutom,

b) prikuplja doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje i isplaćuje penzije,

c) provodi postupak za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja,

d) posluje sredstvima i imovinom Federalnog zavoda,

e) obavlja druge poslove u skladu sa zakonom, Statutom i drugim općim aktima.¹

Član 5.

(1) Federalnim zavodom upravlja Upravni odbor.

(2) Upravni odbor se sastoji od jedanaest članova koje imenuje Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vlada Federacije). Od toga, deset članova se imenuje na prijedlog vlada kantona, a jedan član na prijedlog Udruženja penzionera u Federaciji Bosne i Hercegovine.

(3) Za predsjedavajućeg i članove Upravnog odbora imenuju se osobe koje imaju univerzitetsku diplomu i značajno radno iskustvo u oblasti javnih finansija, posebno u oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja.

(4) Upravni odbor se imenuje na period od dvije godine. Predsjedavajućem i članovima Upravnog odbora se mandat može obnoviti.

Član 6.

Upravni odbor vrši sljedeće poslove:

- a) donosi Statut i druge opće akte Federalnog zavoda;ⁱⁱ
- b) donosi finansijski plan, usvaja godišnji obračun i izvještaj o radu Federalnog zavoda;
- c) utvrđuje stope doprinosa u okviru ovlaštenja iz Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, u pogledu penzijskog i invalidskog osiguranja uz saglasnost Vlade Federacije;
- d) utvrđuje osnovice za obračun i uplatu doprinosa koje nisu propisane Zakonom o doprinosima (“Službene novine Federacije BiH“, broj 35/98) i Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Službene novine Federacije BiH“, broj 29/98);
- e) imenuje i razrješava direktora i zamjenika direktora Središnje i kantonalnih službi;
- f) imenuje komisije i druga radna tijela Upravnog odbora;
- g) uređuje organizaciju Središnje i kantonalnih službi, sistematizaciju poslova i broj izvršilaca poslova u tim službama;
- h) stara se o blagovremenom priticanju sredstava za penzijsko i invalidsko osiguranje;
- i) ima odgovornost da održi fiskalni balans i ne dozvoli stvaranje obaveza prema korisnicima bilo novčanih ili u vidu vrijednosnih papira koje ne može pokriti iz prihoda;
- j) zaključuje po potrebi ugovore sa nosiocima penzijskog i invalidskog osiguranja Republike Srpske;
- k) vrši i druge poslove u skladu sa Zakonom, Statutom i drugim općim aktima Federalnog zavoda.ⁱⁱⁱ

Član 7.

(1) Upravni odbor donosi odluke dvotrećinskom većinom glasova imenovanih članova Upravnog odbora;

(2) Statutom se uređuje o kojim pitanjima Upravni odbor donosi odluke konsenzusom.^{iv}

Član 8.

(1) Organ kontrole Federalnog zavoda je Nadzorni odbor.

(2) Nadzorni odbor se sastoji od predsjedavajućeg i dva člana.

(3) Predsjedavajućeg i članove Nadzornog odbora imenuje Vlada Federacije.

(4) Za predsjedavajućeg i članove Nadzornog odbora imenuju se osobe koje imaju univerzitetsku diplomu i značajno radno iskustvo u oblasti javnih finansija, naročito u oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja.

(5) Nadzorni odbor se imenuje na period od dvije godine, s tim što se predsjedavajućem Odbora i članovima Odbora mandat može obnoviti.

Član 9.

Nadzorni odbor vrši slijedeće poslove:

a) analizira izvještaj o radu Federalnog zavoda;

b) u obavljanju nadzora, Nadzorni odbor vrši uvid u godišnji izvještaj poslovanja i godišnji finansijski obračun Federalnog zavoda;

c) izvještava Parlament Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Parlament Federacije) o rezultatima nadzora.

Član 10.

(1) Federalnim zavodom rukovodi direktor.

(2) Direktor predstavlja i zastupa Federalni zavod.

Član 11.

(1) Direktor Federalnog zavoda imenuje se na period od četiri godine, na osnovu javnog konkursa. Konkurs mora biti objavljen u najmanje dva dnevna lista koja pokrivaju cijelo područje Federacije i u "Službenim novinama Federacije BiH".

(2) Za direktora Federalnog zavoda imenuje se osoba koja ima univerzitetsku diplomu i značajno radno iskustvo u oblasti javnih finansija, naročito u oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja.

(3) Za direktora ne može biti imenovan nosilac javne funkcije, ni izabrani stranački dužnosnik.

(4) Direktora imenuje i razrješava Vlada Federacije.

(5) Direktor Federalnog zavoda ima zamjenika koji se pod istim uvjetima i na isti način imenuje i razrješava kao i direktor.

III - ADMINISTRATIVNA SLUŽBA

Član 12.

(1) U Središnjoj službi obavljaju se slijedeći poslovi:

a) koordinacija i praćenje primjene zakona, općih akata i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju;

b) izrada prijedloga Statuta i općih akata;

c) prikupljanje i raspoređivanje sredstava za penzijsko i invalidsko osiguranje;

d) rješavanje u drugom stepenu pitanja u vezi sa pravima i obavezama iz penzijskog i invalidskog osiguranja;

e) rješavanje u drugom stepenu pitanja u vezi sa pravima i obavezama iz penzijskog i invalidskog osiguranja primjenom međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju;

f) obavlja i druge poslove u skladu sa Zakonom, Statutom i općim aktima Federalnog zavoda.^v

(2) Sjedište Središnje službe je u sjedištu Federalnog zavoda.

Član 13.

- (1) U kantonalnoj službi obavljaju se slijedeći poslovi:
- a) rješavanje u prvom stepenu pitanja u vezi sa pravima i obavezama iz penzijskog i invalidskog osiguranja;
 - b) rješavanje u prvom stepenu pitanja u vezi sa pravima i obavezama iz penzijskog i invalidskog osiguranja primjenom međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju;
 - c) obavljanje i drugih poslova u skladu sa Statutom i općim aktima Federalnog zavoda.^{vi}
- (2) Sjedište kantonalne službe je u sjedištu kantona.

Član 14.

- (1) Upravni odbor u uskoj saradnji sa Središnjom službom i uz konsultacije sa kantonalnim službama će odlučiti da li će se udružiti dvije ili više kantonalnih službi u jednu službu.
- (2) Uvjeti za udruživanje dvije ili više kantonalnih službi u jednu službu propisuju se Statutom, a zasnivat će se na principima smanjenja broja zaposlenika i povećanja efikasnosti u obavljanju administrativnih poslova.^{vii}

Član 15.

Administrativna služba sredstva za svoj rad osigurava iz prihoda Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja. Na visinu tih sredstava saglasnost daje Vlada Federacije.

IV - STATUT

Član 16.

- (1) Statut i druge opće akte priprema Federalni zavod.
- (2) Statutom se uređuje:
- a) djelokrug rada, ovlašćenja i odgovornosti direktora i zamjenika direktora Federalnog zavoda, i direktora i zamjenika direktora Središnje službe i kantonalnih službi;

b) uvjeti za imenovanje direktora i zamjenika direktora Središnje službe i kantonalnih službi, pitanja po kojima direktori i zamjenici direktora moraju imati usaglašene stavove;

c) javnost rada Federalnog zavoda;

d) osnove organizacije Središnje službe, kantonalnih službi i njihovih nadležnosti;

e) druga pitanja od značaja za provođenje penzijskog i invalidskog osiguranja i za rad Federalnog zavoda.

(3) Saglasnost na Statut Federalnog zavoda daje Parlament Federacije.

(4) Statut i opća akta Federalnog zavoda objavljuju se "Službenim novinama Federacije BiH".

V - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 17.

(1) Federalni zavod će se formirati reorganizacijom Društvenog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Bosne i Hercegovine i Zavoda penzijskog i invalidskog osiguranja Mostar (u daljem tekstu: zatečeni nosioci osiguranja).

(2) Federalni zavod će početi sa radom u roku od pet mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, a najkasnije 30. aprila 2001. godine.

(3) Zatečeni nosioci osiguranja nastavljaju s radom do početka rada Federalnog zavoda. Federalno ministarstvo socijalne politike, raseljenih osoba i izbjeglica i Agencija za penzijsko i invalidsko osiguranje osnovana na osnovu člana 154. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju i zatečeni nosioci osiguranja će pripremiti privremene opće akte i provesti postupak za početak rada Federalnog zavoda.

(4) Vlada Federacije će u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona donijeti program finansijske konsolidacije zatečenih nosilaca osiguranja u kojem će naročito

utvrditi uvjete izjednačavanja dinamike isplate penzija i isplate penzija u stvarnim iznosima koji pripadaju korisnicima penzija u skladu sa Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju.

Član 18.

(1) Imovinu zatečenih nosilaca osiguranja koju čine stvari, prava, novac i ostala pokretna i nepokretna imovina sa kojom su raspolagali zatečeni nosioci osiguranja preuzima Federalni zavod.

(2) Zaposlenike zatečenih nosilaca osiguranja preuzima Federalni zavod.

(3) Primopredaja službenih akata između zatečenih nosilaca osiguranja i Federalnog zavoda izvršit će se u skladu sa Odlukom o postupku primopredaje službenih akata između ukinutih i novoosnovanih organa uprave i Federalnih ustanova (“Službene novine Federacije BiH“, broj 20/98).

Član 19.

Privremenog direktora Federalnog zavoda i njegovog zamjenika, do imenovanja direktora i zamjenika direktora iz člana 1. ovog zakona imenuje Vlada Federacije.

Član 20.

Agencija za penzijsko i invalidsko osiguranje će prestati sa radom nakon završetka poslova iz člana 18. ovog zakona.

Član 21.

Ovaj zakon će se odmah objaviti u “Službenim novinama Federacije BiH“ i stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenim novinama Federacije BiH“.

NAPOMENE UZ ZAKON O ORGANIZACIJI PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

ⁱ U skladu sa članom 4., tačka e) ovog zakona, članom 4. Statuta Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje (Službene novine Federacije BiH”, broj 38/03) utvrđeno je da: “Federalni zavod organizuje i provodi penzijsko i invalidsko osiguranje. Federalni zavod ima javne ovlasti u rješavanju o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja. Članom 5. ovog statuta utvrđeno je: “Federalni zavod, pored poslova utvrđenih Zakonom, obavlja slijedeće poslove:

- osigurava zakonitost u ostvarivanju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja i pruža stručnu pomoć osiguranicima i korisnicima prava,
- odlučuje u prvom i drugom stepenu upravnog postupka u ostvarivanju prava i obaveza iz penzijskog i invalidskog osiguranja,
- osigurava provođenje penzijskog i invalidskog osiguranja primjenom međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju,
- provodi postupak u ocjenjivanju radne sposobnosti u penzijskom i invalidskom osiguranju,
- vodi odgovarajuće evidencije o osiguranicima i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, te provodi statistička istraživanja,
- vodi informacijski sistem koji osigurava obavljanje aktivnosti Federalnog zavoda,
- prikuplja sredstva za penzijsko i invalidsko osiguranje iz drugih izvora, bez zaduživanja Federalnog zavoda, upravlja i posluje tim sredstvima,
- donosi opća akta za provođenje penzijskog i invalidskog osiguranja,
- vrši programiranje i planiranje razvoja sistema penzijskog i invalidskog osiguranja i Federalnog zavoda,
- obavlja i druge poslove u provođenju penzijskog i invalidskog osiguranja.

Federalni zavod osigurava pružanje svojih usluga osiguranicima i korisnicima prava u Federaciji Bosne i Hercegovine, putem svojih organizacionih jedinica.”

ⁱⁱ U skladu sa članom 6., tačka a) ovog zakona, Upravni odbor Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje, na sjednici održanoj dana 7. decembra 2001. godine, 28. januara 2002. godine i 14.

maja 2002. godine donio je Statut Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje, koji je objavljen u “Službenim novinama Federacije BiH”, broj 38/03. Ovaj statut, radi svog značaja, objavljen je i u ovoj knjizi.

ⁱⁱⁱ U skladu sa članom 6., tačka k) ovog zakona, Statutom Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje (Službene novine Federacije BiH”, broj 38/03), u poglavlju III, pod nazivom “NADLEŽNOSTI UPRAVNOG ODBORA”, članom 6., utvrđeno je da Upravni odbor, pored poslova utvrđenih Zakonom, vrši slijedeće poslove:

“- odlučuje o poslovanju imovinom Federalnog zavoda,

- daje upute, smjernice i preporuke, te mišljenja o pojedinim pitanjima direktoru i zamjeniku direktora Federalnog zavoda, direktoru i zamjeniku direktora Središnje službe i direktorima i zamjenicima direktora kantonalnih službi,

- prati stanje o izvršenim kontrolama obračuna i uplate doprinosa,

- saraduje sa međunarodnim i drugim organizacijama,

- donosi poslovnik o svom radu i odlučuje o drugim pitanjima iz svoje nadležnosti.”

^{iv} U skladu sa članom 7. stav 2. ovog zakona, članom 7. Statuta Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje (Službene novine Federacije BiH”, broj 38/03), utvrđeno je da “Upravni odbor konsenzusom donosi odluke iz člana 6. tač. a) i j) i člana 14. Zakona.” Znači, u skladu sa tom odredbom, Upravni odbor konsenzusom donosi slijedeće odluke:

- donosi Statut Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje (član 6. tač. a),

- zaključuje po potrebi ugovore sa nosiocima penzijskog i invalidskog osiguranja Republike Srpske (član 6. tač. j),

- u uskoj saradnji sa Središnjom službom i uz konsultacije sa kantonalnim službama, Upravni odbor konsenzusom će odlučiti da li će se udružiti dvije ili više kantonalnih službi u jednu službu (član 14. stav 1.). S obzirom da se uvjeti za udruživanje dvije ili više kantonalnih službi u jednu službu propisuju Statutom, koji se donosi konsenzusom, samim tim i ovi uvjeti propisuju se konsenzusom (član 14. stav 2.).

^v U skladu sa članom 12. tačka f) ovog zakona, članom 12. Statuta Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje (Službene novine Federacije BiH”, broj 38/03) utvrđeno je: “Središnja služba, pored poslova utvrđenih Zakonom, obavlja slijedeće poslove:

- priprema prijedloge općih akata iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja,
- odlučuje u drugom stepenu upravnog postupka u ostvarivanju prava i obaveza iz penzijskog i invalidskog osiguranja,
- obavlja poslove u vezi sa upravnim sporovima,
- obavlja pravne poslove u vezi sa imovinom Federalnog zavoda,
- osigurava rad tijela Federalnog zavoda i informisanje javnosti,
- pruža pravnu pomoć u primjeni međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju i učestvuje u pregovorima sa organima za vezu sa inozemnim nosiocem osiguranja,
- obavlja i druge poslove stavljene u nadležnost općim aktom Federalnog zavoda.”

^{vi} U skladu sa članom 13. stav 1. tačka c) ovog zakona, članom 13. Statuta Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje (Službene novine Federacije BiH”, broj 38/03) utvrđeno je da kantonalna služba, pored poslova utvrđenih Zakonom, obavlja slijedeće poslove:

- “- odlučuje u prvom stepenu upravnog postupka u ostvarivanju prava i obaveza iz penzijskog i invalidskog osiguranja,
- kontrolu podataka o plaći i stažu osiguranja, te obračuna i uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje obveznika uplate doprinosa,
- pružanje stručne pomoći prilikom ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja,
- i druge poslove utvrđene općim aktom Federalnog zavoda.”

^{vii} U skladu sa članom 14. stav 2. ovog zakona, članom 14. Statuta Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje (Službene novine Federacije BiH”, broj 38/03) utvrđeno je: “Dvije ili više kantonalnih službi mogu se udružiti u jednu službu u skladu sa članom 14. Zakona, pod slijedećim uvjetima:

- da se udruživanjem postiže veća efikasnost u obavljanju poslova iz njihove nadležnosti,
- da se troškovi poslovanja znatno smanjuju,
- da se udruživanjem ne narušavaju prava osiguranika na stručnu pomoć pri ostvarivanju njihovih prava.”

Na osnovu člana 6. tačka a) Zakona o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 32/01), Upravni odbor Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje, na sjednici održanoj dana 7. decembra 2001. godine, 28. januara 2002. godine i 14. maja 2002. godine, donosi

**STATUT
FEDERALNOG ZAVODA
ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE**
(“Službene novine Federacije BiH”, broj 38/03)

I - OPĆE ODREDBE

Član 1.

Ovim statutom uređuju se, pored pitanja utvrđenih Zakonom o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Zakon), pitanja od značaja za rad Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljem tekstu: Federalni zavod), a naročito pečat i štambilj Federalnog zavoda, prava, obaveze, odgovornosti i nadležnosti Federalnog zavoda, nadležnosti Upravnog odbora, odluke koje Upravni odbor donosi konsenzusom, nadležnosti Nadzornog odbora, nadležnosti Središnje administrativne službe (u daljem tekstu: Središnja služba) i kantonalnih administrativnih službi (u daljem tekstu: kantonalna služba), uvjeti za udruživanje dvije ili više kantonalnih službi u jednu službu, uvjeti za imenovanje direktora i zamjenika direktora Središnje službe i kantonalnih službi, djelokrug rada, ovlašćenja i odgovornosti direktora i zamjenika direktora Federalnog zavoda, direktora i zamjenika direktora Središnje službe, te direktora i zamjenika direktora kantonalnih službi, osnove organizacije Središnje službe i

kantonálnih službi, javnost rada Federalnog zavoda, profesionalna tajna i druga pitanja od značaja za rad Federalnog zavoda.

Član 2.

(1) Federalni zavod obavlja svoju djelatnost i sudjeluje u pravnom prometu pod nazivom:

Federalni zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje.

Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje.

(2) Naziv Federalnog zavoda mora biti istaknut na zgradi u kojoj je sjedište, odnosno u kojoj obavlja svoju djelatnost.

(3) Sjedište Federalnog zavoda je u Mostaru, ulica Dubrovačka b.b.

Član 3.

(1) Federalni zavod ima pečat i štambilj.

(2) Pečat Federalnog zavoda je okruglog oblika promjera 40 mm, u kojem je latinicom upisan slijedeći tekst:

BOSNA I HERCEGOVINA

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

FEDERALNI ZAVOD ZA MIROVINSKO

I INVALIDSKO OSIGURANJE - MOSTAR

FEDERALNI ZAVOD ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO
OSIGURANJE - MOSTAR

(3) Štambilj Federalnog zavoda je pravougaonog oblika, u kojem je latinicom upisan slijedeći tekst:

FEDERALNI ZAVOD ZA MIROVINSKO I

INVALIDSKO OSIGURANJE - MOSTAR

FEDERALNI ZAVOD ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO
OSIGURANJE - MOSTAR

(4) Broj pečata i štambilja, način njihove upotrebe i čuvanja utvrđuje se općim aktom Federalnog zavoda.

II - NADLEŽNOSTI, PRAVA, OBAVEZE I ODGOVORNOSTI FEDERALNOG ZAVODA

Član 4.

(1) Federalni zavod organizuje i provodi penzijsko i invalidsko osiguranje.

(2) Federalni zavod ima javne ovlasti u rješavanju o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Član 5.

(1) Federalni zavod, pored poslova utvrđenih Zakonomi, obavlja slijedeće poslove:

- osigurava zakonitost u ostvarivanju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja i pruža stručnu pomoć osiguranicima i korisnicima prava,

- odlučuje u prvom i drugom stepenu upravnog postupka u ostvarivanju prava i obaveza iz penzijskog i invalidskog osiguranja,

- osigurava provođenje penzijskog i invalidskog osiguranja primjenom međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju,

- provodi postupak u ocjenjivanju radne sposobnosti u penzijskom i invalidskom osiguranju,

- vodi odgovarajuće evidencije o osiguranicima i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, te provodi statistička istraživanja,

- vodi informacijski sistem koji osigurava obavljanje aktivnosti Federalnog zavoda,

- prikuplja sredstva za penzijsko i invalidsko osiguranje iz drugih izvora, bez zaduživanja Federalnog zavoda, upravlja i posluje tim sredstvima,

- donosi opća akta za provođenje penzijskog i invalidskog osiguranja,

- vrši programiranje i planiranje razvoja sistema penzijskog i invalidskog osiguranja i Federalnog zavoda,
- obavlja i druge poslove u provođenju penzijskog i invalidskog osiguranja.

(2) Federalni zavod osigurava pružanje svojih usluga osiguranicima i korisnicima prava u Federaciji Bosne i Hercegovine, putem svojih organizacionih jedinica.

III - NADLEŽNOSTI UPRAVNOG ODBORA

Član 6.

Upravni odbor, pored poslova utvrđenih Zakonomⁱⁱ, vrši slijedeće poslove:

- odlučuje o poslovanju imovinom Federalnog zavoda,
- daje upute, smjernice i preporuke, te mišljenja o pojedinim pitanjima direktoru i zamjeniku direktora Federalnog zavoda, direktoru i zamjeniku direktora Središnje službe i direktorima i zamjenicima direktora kantonalnih službi,
- prati stanje o izvršenim kontrolama obračuna i uplate doprinosa,
- saraduje sa međunarodnim i drugim organizacijama,
- donosi poslovnik o svom radu i odlučuje o drugim pitanjima iz svoje nadležnosti.

Član 7.

Upravni odbor konsenzusom donosi odluke iz člana 6. tač. a) i j) i člana 14. Zakona.ⁱⁱⁱ

IV - NADLEŽNOSTI DIREKTORA I ZAMJENIKA DIREKTORA FEDERALNOG ZAVODA

Član 8.

(1) Direktor Federalnog zavoda rukovodi Federalnim zavodom, odgovoran je za njegov rad i zakonitost rada Federalnog zavoda u cjelini.

(2) Direktor Federalnog zavoda obavlja slijedeće poslove:

- predlaže Upravnom odboru pitanja za razmatranje i donošenje odluka iz djelokruga rada Upravnog odbora,
- brine o namjenskom trošenju sredstava Federalnog zavoda, poslovanju Federalnog zavoda, te osigurava provođenje propisa u Federalnom zavodu,
- zaključuje ugovore u ime Federalnog zavoda u granicama ovlašćenja,
- izvještava Upravni odbor o radu Federalnog zavoda,
- osigurava rad Upravnog odbora i Nadzornog odbora, te provođenje njihovih odluka i njihovih nalaza,
- brine o javnosti rada Federalnog zavoda i informisanju,
- obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom i ovim statutom.

(3) Direktor Federalnog zavoda može, u ime i za račun Federalnog zavoda, zaključivati pravne poslove do vrijednosti od 10.000 KM, a preko tog iznosa uz saglasnost Upravnog odbora.

(4) O utrošenim sredstvima iz stava 3. ovog člana direktor Federalnog zavoda podnosi izvještaj Upravnom odboru.

Član 9.

(1) Zamjenik direktora Federalnog zavoda pomaže direktoru Federalnog zavoda u obavljanju njegovih poslova, zamjenjuje direktora Federalnog zavoda u njegovoj odsutnosti i

obavlja poslove iz člana 8. ovog statuta koje mu povjeri direktor Federalnog zavoda.

(2) Direktor Federalnog zavoda i zamjenik direktora Federalnog zavoda moraju imati usaglašene stavove kod predlaganja Finansijskog plana Federalnog zavoda.

(3) U slučaju neusaglašenih stavova iz stava 2. ovog člana, odluku donosi Upravni odbor.

Član 10.

Direktor Federalnog zavoda i zamjenik direktora Federalnog zavoda ne mogu biti iz istog konstitutivnog naroda.

V - NADLEŽNOSTI NADZORNOG ODBORA

Član 11.

Nadzorni odbor, pored poslova utvrđenih Zakonom^{iv}, naročito vodi računa o dosljednoj primjeni i poštivanju propisa iz penzijskog i invalidskog osiguranja, posebno propisa koji se odnose na izvršavanje obaveza prema penzijskom i invalidskom osiguranju i o namjenskom trošenju finansijskih sredstava Federalnog zavoda.

VI - NADLEŽNOSTI SREDIŠNJE SLUŽBE I KANTONALNIH SLUŽBI

Član 12.

Središnja služba, pored poslova utvrđenih Zakonom^v, obavlja slijedeće poslove:

- priprema prijedloge općih akata iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja,
- odlučuje u drugom stepenu upravnog postupka u ostvarivanju prava i obaveza iz penzijskog i invalidskog osiguranja,

- obavlja poslove u vezi sa upravnim sporovima,
- obavlja pravne poslove u vezi sa imovinom Federalnog zavoda,
- osigurava rad tijela Federalnog zavoda i informisanje javnosti,
- pruža pravnu pomoć u primjeni međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju i učestvuje u pregovorima sa organima za vezu sa inozemnim nosiocem osiguranja,
- obavlja i druge poslove stavljene u nadležnost općim aktom Federalnog zavoda.

Član 13.

Kantonalna služba, pored poslova utvrđenih Zakonom^{vi}, obavlja slijedeće poslove:

- odlučuje u prvom stepenu upravnog postupka u ostvarivanju prava i obaveza iz penzijskog i invalidskog osiguranja,
- kontrolu podataka o plaći i stažu osiguranja, te obračuna i uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje obveznika uplate doprinosa,
- pružanje stručne pomoći prilikom ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja,
- i druge poslove utvrđene općim aktom Federalnog zavoda.

Član 14.

Dvije ili više kantonalnih službi mogu se udružiti u jednu službu u skladu sa članom 14. Zakona^{vii}, pod slijedećim uvjetima:

- da se udruživanjem postiže veća efikasnost u obavljanju poslova iz njihove nadležnosti,
- da se troškovi poslovanja znatno smanjuju,
- da se udruživanjem ne narušavaju prava osiguranika na stručnu pomoć pri ostvarivanju njihovih prava.

VII - UVJETI ZA IMENOVANJE DIREKTORA I ZAMJENIKA DIREKTORA SREDIŠNJE SLUŽBE I KANTONALNIH SLUŽBI

Član 15.

Direktor Središnje službe, zamjenik direktora Središnje službe, direktor kantonalne službe i zamjenik direktora kantonalne službe imenuju se pod uvjetima i za razdoblje iz člana 11. st. 1., 2. i 3. Zakona.

VIII - RAZLOZI ZA RAZRJEŠENJE DIREKTORA I ZAMJENIKA DIREKTORA SREDIŠNJE SLUŽBE I KANTONALNIH SLUŽBI

Član 16.

Direktor Središnje službe, zamjenik direktora Središnje službe, direktor kantonalne službe i zamjenik direktora kantonalne službe mogu biti razriješeni prije isteka vremena na koje su imenovani:

- ako sami zatraže razrješenje u skladu sa ugovorom o radu,
- ako nastanu razlozi koji, po propisima kojima se uređuje radni odnos, dovode do prestanka ugovora o radu,
- ako ne postupaju po propisima, ovom statutu i drugim općim aktima Federalnog zavoda,
- ako zanemaruju i nesavjesno obavljaju svoje dužnosti.

IX - NADLEŽNOSTI DIREKTORA I ZAMJENIKA DIREKTORA SREDIŠNJE SLUŽBE I KANTONALNIH SLUŽBI

Član 17.

(1) Središnjom službom rukovodi direktor Središnje službe.

(2) Direktor Središnje službe nadležan je za organizovanje poslova Središnje službe.

(3) Direktor Središnje službe obavlja slijedeće poslove:

- predlaže direktoru Federalnog zavoda program rada, Finansijski plan Federalnog zavoda, donošenje općih akata, uputstava i drugih akata Federalnog zavoda,

- prati prikupljanje sredstava doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje,

- stara se o zakonitom radu na rješavanju o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

(4) Direktor Središnje službe zaključuje ugovor o radu sa zaposlenicima u Središnjoj službi i odlučuje o pravima i obavezama zaposlenika u Središnjoj službi, te obavlja i druge poslove iz nadležnosti Središnje službe.

Član 18.

Zamjenik direktora Središnje službe zamjenjuje direktora Središnje službe u njegovoj odsutnosti i obavlja poslove iz člana 17. ovog statuta, koje mu povjeri direktor Središnje službe.

Član 19.

(1) Direktor Središnje službe i zamjenik direktora Središnje službe moraju imati usaglašene stavove za zaključivanje ugovora o radu sa zaposlenicima u Središnjoj službi.

(2) Direktor Središnje službe i zamjenik direktora Središnje službe za svoj rad odgovorni su Upravnom odboru i direktoru Federalnog zavoda.

Član 20.

(1) Direktor kantonalne službe organizuje poslove iz djelokruga rada kantonalne službe.

(2) Direktor kantonalne službe obavlja slijedeće poslove:

- stara se o zakonitom radu na rješavanju o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja u prvom stepenu,

- stara se o pravovremenoj kontroli podataka o plaći i stažu osiguranja, te obračunu i uplati doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje obveznika uplate doprinosa.

(3) Direktor kantonalne službe zaključuje ugovore o radu sa zaposlenicima u kantonalnoj službi i odlučuje o pravima i obavezama zaposlenika u kantonalnoj službi, te obavlja i druge poslove iz nadležnosti kantonalne službe.

Član 21.

Zamjenik direktora kantonalne službe zamjenjuje direktora kantonalne službe i u njegovoj odsutnosti obavlja poslove iz člana 20. ovog statuta, koje mu povjeri direktor kantonalne službe.

Član 22.

(1) Direktor kantonalne službe i zamjenik direktora kantonalne službe moraju imati usaglašene stavove za zaključivanje ugovora o radu sa zaposlenicima u kantonalnoj službi.

(2) Direktor kantonalne službe i zamjenik direktora kantonalne službe za svoj rad odgovorni su Upravnom odboru i direktoru Federalnog zavoda.

X - OSNOVE ORGANIZACIJE SREDIŠNJE SLUŽBE

Član 23.

U Središnjoj službi u okviru sektora, odjeljenja i odsjeka, organizuju se poslovi:

- administrativno-tehnički poslovi Upravnog odbora i Nadzornog odbora, administrativno- tehnički poslovi za direktora i zamjenika direktora Federalnog zavoda, te

informisanje javnosti, organizuju se u kabinetu direktora i zamjenika direktora Federalnog zavoda,

- interna revizija obavlja se u posebnoj organizacionoj jedinici, koja je odgovorna Nadzornom odboru,

- sistema penzijskog i invalidskog osiguranja i normativno-pravne djelatnosti, plana i analize i finansijskog poslovanja, rješavanja u drugom stepenu na osnovu domaćih propisa i uz primjenu međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, instruktaže u rješavanju o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja, matične evidencije, likvidacije penzija i naknada i transfera penzija, instruktaže u vezi sa kontrolom uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, informacijskog sistema, ocjenjivanja radne sposobnosti, imovinsko-pravni poslovi, normativno- pravni poslovi u vezi sa ostvarivanjem prava, obaveza i odgovornosti zaposlenika i drugi poslovi utvrđeni općim aktom Federalnog zavoda.

XI - OSNOVE ORGANIZACIJE KANTONALNIH SLUŽBI

Član 24.

(1) U kantonalnim službama u okviru sektora, odjeljenja i odsjeka organizuju se poslovi:

- rješavanja o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja u prvom stepenu na osnovu domaćih propisa i uz primjenu međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, likvidacije penzija i naknada, kontrole obračuna i uplate doprinosa, računovodstveni i knjigovodstveni poslovi, poslovi matične evidencije,

- prijema na osiguranje, prijema i kompletiranja zahtjeva za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, prijema i kontrole prijave matične evidencije, pružanja pravne pomoći osiguranicima i korisnicima prava iz penzijskog i

invalidskog osiguranja, kadrovski, pravni i opći poslovi i drugi poslovi utvrđeni općim aktom Federalnog zavoda.

(2) U okviru kantonalne službe za svaku općinu koju pokriva kanton, izuzev za općine u gradu u kome je sjedište kantonalne službe, organizuju se poslovnice penzijskog i invalidskog osiguranja.

Član 25.

(1) Općim aktima Federalnog zavoda uređuje se organizacija, sistematizacija i broj zaposlenika u Središnjoj službi i kantonalnim službama.

(2) Upravni odbor, na prijedlog direktora Federalnog zavoda i zamjenika direktora Federalnog zavoda, može utvrditi organizacione jedinice ili dijelove organizacionih jedinica Središnje službe koje mogu imati sjedište izvan sjedišta Središnje službe.

XII - JAVNOST RADA FEDERALNOG ZAVODA

Član 26.

(1) Rad Federalnog zavoda je javan.

(2) Javnost rada Federalnog zavoda osigurava se:

- objavljivanjem općih akata kojima se utvrđuju prava i obaveze osiguranika i korisnika prava u "Službenim novinama Federacije BiH",

- obavještavanjem putem sredstava javnog informisanja o radu Federalnog zavoda u vezi sa provođenjem penzijskog i invalidskog osiguranja,

- izdavanjem glasila u kome se objavljuju opći akti Federalnog zavoda,

- redovnim mjesečnim obavještavanjem o prihodima i rashodima Federalnog zavoda, uključujući redovno mjesečno obavještavanje nadležnih organa u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Član 27.

Obavještenja o radu i poslovanju Federalnog zavoda daju direktor i zamjenik direktora Federalnog zavoda, direktor i zamjenik direktora Središnje službe, direktori i zamjenici direktora kantonalnih službi i druga ovlašćena lica u skladu sa općim aktom Federalnog zavoda.

XIII - PROFESIONALNA TAJNA

Član 28.

(1) Profesionalnom tajnom smatraju se podaci o ličnom ili porodičnom životu osiguranika i korisnika prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja i drugih lica koje saznaju zaposlenici Federalnog zavoda u obavljanju svojih poslova ili koje saznaju članovi Upravnog odbora i Nadzornog odbora, a čije bi neovlašćeno saopćavanje moglo štetiti interesu lica na koju se podatak odnosi.

(2) Profesionalnom tajnom smatraju se i podaci o fizičkim licima pohranjeni u informacijskom sistemu Federalnog zavoda i drugi podaci utvrđeni općim aktom Federalnog zavoda.

Član 29.

(1) Korištenje povjerljivih podataka obavlja se na principima pouzdanosti i povjerljivosti.

(2) Povjerljivi podaci koriste se isključivo za namjenu za koju su prikupljeni, osim ukoliko je lice na koju se odnosi povjerljivi podatak dalo svoj pristanak da se podaci koriste za neke druge svrhe.

(3) Razmjena povjerljivih podataka između Središnje službe i kantonalnih službi ne podliježe principima ograničavanja povjerljivosti, u onoj mjeri u kojoj je razmjena povjerljivih podataka neophodna za efikasan rad Federalnog zavoda.

(4) Kantonalne službe obavezne su da dostave potpune podatke Središnjoj službi, uključujući i one koji su povjerljivi.

(5) Mjere organizacione, pravne, administrativne i tehničke prirode koje su neophodne da se zaštiti povjerljivost podataka od neovlašćenog korištenja, poduzimaju se od strane direktora Federalnog zavoda i lica koje direktor ovlasti, pod uvjetima i na način utvrđenim općim aktom Federalnog zavoda.

(6) Lica koja imaju pristup povjerljivim podacima u obavljanju svojih poslova moraju se pridržavati odredbi člana 27. i ovog člana Statuta i nakon što prestanu obavljati te poslove.

Član 30.

Ovaj statut, nakon davanja saglasnosti Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj UO-I-2-1/02
14. maja 2002. godine
Mostar
Predsjedavajući
Upravnog odbora
Ismet Rizamulić, s. r.

NAPOMENE UZ STATUT FEDERALNOG ZAVODA ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE

ⁱ Članom 4. Zakona o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije BiH (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01) utvrđeno je da Federalni zavod obavlja slijedeće poslove:

“a) obavlja sve poslove iz penzijskog i invalidskog osiguranja u skladu sa ovim zakonom, Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Službene novine Federacije BiH“, broj 29/98), drugim zakonima i svojim Statutom,

b) prikuplja doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje i isplaćuje penzije,

c) provodi postupak za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja,

d) posluje sredstvima i imovinom Federalnog zavoda,

e) obavlja druge poslove u skladu sa zakonom, Statutom i drugim općim aktima.”

Znači, Federalni zavod obavlja poslove utvrđene članom 4. ovog zakona i poslove utvrđene članom 5. ovog statuta.

ⁱⁱ Članom 6. Zakona o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije BiH (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01) utvrđeno je da Upravni odbor vrši sljedeće poslove:

“a) donosi Statut i druge opće akte Federalnog zavoda;

b) donosi finansijski plan, usvaja godišnji obračun i izvještaj o radu Federalnog zavoda;

c) utvrđuje stope doprinosa u okviru ovlaštenja iz Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, u pogledu penzijskog i invalidskog osiguranja uz saglasnost Vlade Federacije;

d) utvrđuje osnovice za obračun i uplatu doprinosa koje nisu propisane Zakonom o doprinosima (“Službene novine Federacije BiH“, broj 35/98) i Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju (“Službene novine Federacije BiH“, broj 29/98);

e) imenuje i razrješava direktora i zamjenika direktora Središnje i kantonalnih službi;

f) imenuje komisije i druga radna tijela Upravnog odbora;

g) uređuje organizaciju Središnje i kantonalnih službi, sistematizaciju poslova i broj izvršilaca poslova u tim službama;

h) stara se o blagovremenom pritanju sredstava za penzijsko i invalidsko osiguranje;

i) ima odgovornost da održi fiskalni balans i ne dozvoli stvaranje obaveza prema korisnicima bilo novčanih ili u vidu vrijednosnih papira koje ne može pokriti iz prihoda;

j) zaključuje po potrebi ugovore sa nosiocima penzijskog i invalidskog osiguranja Republike Srpske;

k) vrši i druge poslove u skladu sa Zakonom, Statutom i drugim općim aktima Federalnog zavoda.”

Znači, Upravni odbor vrši poslove utvrđene članom 6. ovog zakona i poslove utvrđene članom 6. ovog statuta.

iii Članom 7. ovog statuta utvrđeno je da Upravni odbor konsenzusom donosi odluke iz člana 6. tač. a) i j) i člana 14. Zakona. Članom 6. tačka a) Zakona o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije BiH (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01) utvrđeno je da Upravni odbor “donosi Statut i druge opće akte Federalnog zavoda”, a članom 6. tačka j) ovog zakona utvrđeno je da Upravni odbor “zaključuje po potrebi ugovore sa nosiocima penzijskog i invalidskog osiguranja Republike Srpske”. Članom 14. stav 1. ovog zakona utvrđeno je da “Upravni odbor u uskoj saradnji sa Središnjom službom i uz konsultacije sa kantonalnim službama će odlučiti da li će se udružiti dvije ili više kantonalnih službi u jednu službu”, a članom 14. stav 2. istog zakona utvrđeno je da “Uvjeti za udruživanje dvije ili više kantonalnih službi u jednu službu propisuju se Statutom, a zasnivat će se na principima smanjenja broja zaposlenika i povećanja efikasnosti u obavljanju administrativnih poslova.” Znači, u skladu sa članom 7. ovog statuta, Upravni odbor konsenzusom donosi odluke iz navedenih odredbi ovog zakona.

iv Članom 9. Zakona o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije BiH (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01) utvrđeno je da Nadzorni odbor vrši slijedeće poslove:

“a) analizira izvještaj o radu Federalnog zavoda;

b) u obavljanju nadzora, Nadzorni odbor vrši uvid u godišnji izvještaj poslovanja i godišnji finansijski obračun Federalnog zavoda;

c) izvještava Parlament Federacije Bosne i Hercegovine o rezultatima nadzora.”

v Članom 12. Zakona o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije BiH (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01) utvrđeno je da se u Središnjoj službi obavljaju slijedeći poslovi:

“a) koordinacija i praćenje primjene zakona, općih akata i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju;
b) izrada prijedloga Statuta i općih akata;
c) prikupljanje i raspoređivanje sredstava za penzijsko i invalidsko osiguranje;
d) rješavanje u drugom stepenu pitanja u vezi sa pravima i obavezama iz penzijskog i invalidskog osiguranja;
e) rješavanje u drugom stepenu pitanja u vezi sa pravima i obavezama iz penzijskog i invalidskog osiguranja primjenom međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju;
f) obavlja i druge poslove u skladu sa Zakonom, Statutom i općim aktima Federalnog zavoda.”

Znači, Nadzorni odbor vrši poslove utvrđene članom 9. ovog zakona i poslove utvrđene članom 11. ovog statuta.

^{vi} Članom 13. Zakona o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije BiH (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01) utvrđeno je da se u kantonalnoj službi obavljaju slijedeći poslovi:

“a) rješavanje u prvom stepenu pitanja u vezi sa pravima i obavezama iz penzijskog i invalidskog osiguranja;
b) rješavanje u prvom stepenu pitanja u vezi sa pravima i obavezama iz penzijskog i invalidskog osiguranja primjenom međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju;
c) obavljanje i drugih poslova u skladu sa Statutom i općim aktima Federalnog zavoda.”

Znači, u kantonalnoj službi obavljaju se poslovi utvrđeni članom 13. ovog zakona i poslovi utvrđeni članom 13. ovog statuta.

^{vii} Članom 14. ovog statuta utvrđeno je da se dvije ili više kantonalnih službi mogu udružiti u jednu službu u skladu sa članom 14. Zakona, pod uvjetima propisanim ovim članom.

Član 14. Zakona o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije BiH (“Službene novine Federacije BiH”, broj 32/01) glasi:

“Upravni odbor u uskoj saradnji sa Središnjom službom i uz konsultacije sa kantonalnim službama će odlučiti da li će se udružiti dvije ili više kantonalnih službi u jednu službu.

Uvjeti za udruživanje dvije ili više kantonalnih službi u jednu službu propisuju se Statutom, a zasnivat će se na principima smanjenja broja zaposlenika i povećanja efikasnosti u obavljanju administrativnih poslova.”

ZAKON O DOPRINOSIMA

(“Službene novine Federacije BiH”,
br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02 i 17/06)i
-neslužbeni prečišćeni tekst-ii

I - OPŠTE ODREDBE

Član 1.

(1) Ovim zakonom uređuje se sistem obaveznih doprinosa, kao osnovnih instrumenata za finansiranje obaveznog: penzijskog i invalidskog osiguranja, zdravstvenog osiguranja i osiguranja od nezaposlenosti (u daljem tekstu: doprinosi), kao i gornja granica stopa doprinosa na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija).

“(2) Kantoni i nosioci osiguranja ne mogu svojim propisima uvoditi druge vrste i utvrđivati nove stope doprinosa.”ⁱⁱⁱ

(3) Stope doprinosa utvrđuju nadležni organi, s tim da visina stopa ne može biti veća od visine stopa propisanih ovim zakonom.

Član 2.

(1) Doprinosi i drugi izvori sredstava koji nisu obuhvaćeni ovim zakonom, za finansiranje prava iznad obaveznog nivoa iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja, zdravstvenog osiguranja i osiguranja od nezaposlenosti, utvrđuju se u skladu sa federalnim zakonima iz tih oblasti i propisima donesenim na osnovu tih zakona.

(2) Za provođenje socijalne politike i formiranja službi socijalne zaštite, u okviru sistema, instrumenata i nadležnosti utvrđenih ovim zakonom i propisima iz stava 1. ovog člana, nadležni su **“kantoni”^{iv}** i zakonom određeni organi nosilaca osiguranja.

Član 3.

Doprinosi su prihod nosilaca osiguranja.

II - VRSTE DOPRINOSA

Član 4.

Doprinosi se obračunavaju i plaćaju:

1. iz ličnih primanja i drugih prihoda osiguranika;
2. na isplaćena lična primanja na teret poslodavca;
3. iz drugih izvora, koje obezbjeđuju obveznici obračunavanja i uplate doprinosa u skladu sa propisima iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja, zdravstvenog osiguranja i osiguranja od nezaposlenosti.

III - OBVEZNICI DOPRINOSA

Član 5.

(1) Obveznik doprinosa iz člana 4. tačka 1. ovog zakona je fizičko lice - rezident Federacije:

- koje je na teritoriji Federacije u radnom odnosu kod pravnog ili fizičkog lica - rezidenta Federacije;

- koje je izabrano ili imenovano na javnu ili drugu dužnost i za obavljanje te dužnosti ostvaruje plaću ili drugu naknadu koja se tretira kao plaća;

- koje je na teritoriji Federacije zaposleno kod pravnog ili fizičkog lica - nerezidenta Federacije, međunarodne organizacije i ustanove ili stranog diplomatskog i konzularnog predstavništva, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno;

- koje je od strane pravnog ili fizičkog lica – rezidenta Federacije, kod kojeg je u radnom odnosu, upućeno na rad ili stručno usavršavanje u inostranstvo, ako nije obavezno osigurano po propisima države u koju je upućeno ili ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno;

- koje je zaposleno u inostranstvu kod inostranog poslodavca, ako nije obavezno osigurano kod inostranog nosioca socijalnog osiguranja;
- koje samostalno obavlja privrednu, profesionalnu ili drugu djelatnost kao osnovno zanimanje;
- koje ostvaruje prihod od autorskih prava, a koje nije obavezno osigurano po drugom osnovu;
- koje se bavi zemljoradnjom kao jedinim ili glavnim zanimanjem;
- vrhunski sportisti, ako nisu obavezno osigurani po drugom osnovu;
- druga fizička lica - rezidenti Federacije, u skladu sa propisima iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja, zdravstvenog osiguranja i osiguranja od nezaposlenosti.

(2) Obveznik doprinosa iz člana 4. tačka 1. ovog zakona je i fizičko lice - nerezident Federacije koje je na teritoriji Federacije:

- u radnom odnosu kod pravnog ili fizičkog lica – rezidenta Federacije;
- zaposleno kod pravnog ili fizičkog lica - nerezidenta Federacije, ako međunarodnim ugovorom **“evidentiranim kod Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine”^v** nije drugačije određeno;
- zaposleno kod međunarodne organizacije i ustanove ili stranog diplomatskog i konzularnog predstavništva, ako međunarodnim ugovorom **“evidentiranim kod Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine”** nije drugačije predviđeno.

(3) Obveznik doprinosa iz člana 4. tačka 2. ovog zakona je:

- pravno ili fizičko lice - rezident Federacije, koje zapošljava **“zaposlenike”**, za **“zaposlenike”^{vi}** u radnom odnosu i s njima izjednačene osiguranike;

- fizičko lice - rezident Federacije koja samostalno obavlja privrednu, profesionalnu ili drugu djelatnost kao osnovno zanimanje.

(4) Obveznici doprinosa iz člana 4. tačka 3. ovog zakona su:

zavodi, fondovi, organi uprave i druga pravna ili fizička lica određena propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju, zdravstvenom osiguranju i osiguranju od nezaposlenosti.

(5) Rezidentom Federacije u smislu ovog zakona smatra se fizičko lice koje na teritoriji Federacije ima prebivalište ili boravište.

(6) Status rezidenta ima i fizičko lice koje je kao šef diplomatskog ili konzularnog predstavništva ili kao diplomatski ili konzularni službenik zaposleno u domaćem diplomatskom ili konzularnom predstavništvu u inostranstvu, ako se na ta primanja ne plaća doprinos u zemlji u kojoj je zaposleno.

(7) Status rezidenta ima i fizičko lice koje je upućeno u inostranstvo radi obavljanja poslova za Federaciju, za fizičko ili pravno lice - rezidenta Federacije ili za međunarodnu organizaciju.

IV - OSNOVICA DOPRINOSA

Član 6.

Osnovicu doprinosa iz člana 4. tačka 1. ovog zakona čini:

1. bruto plaća **“zaposlenika”**, rukovodnog **“zaposlenika”**^{vii} i pripravnika;
2. bruto plaća ili druga naknada funkcionera, koja zamjenjuje plaću;
3. naknada plaće za prekid rada koji nije prouzrokovao **“zaposlenik”**;

4. naknada plaće za vrijeme praznika za koje se po zakonu ne radi;

5. naknada plaće za vrijeme odsustva sa posla **“zaposlenika”** u vrijeme korištenja godišnjeg odmora;

6. naknada plaće za vrijeme odsustva sa posla u skladu sa zakonom, kolektivnim ugovorom i dr;

7. naknada plaće za vrijeme odsustva **“zaposlenika”** sa posla radi obrazovanja i stručnog osposobljavanja i prekvalifikacije **“zaposlenika”**;

8. naknada plaće u slučajevima privremene spriječenosti za rad usljed bolesti do 42 dana;

9. naknada plaće zbog povrede na radu ili oboljenja od profesionalne bolesti, koja se isplaćuje iz sredstava pravnog, odnosno fizičkog lica kod kojeg je osiguranik zaposlen;

“10. Bruto-plaća, odnosno naknada plaće “zaposlenika” koji samostalno obavlja privrednu, profesionalnu ili drugu djelatnost kao osnovno zanimanje, s tim da ta osnovica ne može biti niža od najniže plaće po Kolektivnom ugovoru ili drugom propisu ;^{viii}

“11. 50% od najniže plaće isplaćene u Federaciji Bosne i Hercegovine prema posljednjem objavljenom podatku Federalnog zavoda za statistiku za zaposlenike u tekstilnoj, kožnoj i industriji obuće”^{ix}

“12. 50% od najniže plaće isplaćene u Federaciji Bosne i Hercegovine prema posljednjem objavljenom podatku Federalnog zavoda za statistiku za zaposlenika koji samostalno obavlja privrednu, profesionalnu ili drugu djelatnost kao osnovno zanimanje, za nisko akumulacione djelatnosti tradicionalnih esnafskih zanata utvrđene posebnim propisom kantonalne skupštine”^x

13. “Najniža plaća za zaposlenika u Federaciji Bosne i Hercegovine za osobe koje se bave zemljoradnjom kao jedinim ili glavnim zanimanjem, a do utvrđivanja osnovice od strane nadležnih organa iz člana 1. ovog zakona.”^{xi}

14. primanja od autorskih prava i primanja vrhunskih sportista, s tim da ta osnovica ne može biti niža od prosječne mjesečne bruto-plaće zaposlenih na teritoriji Federacije po posljednjem objavljenom podatku;

15. ostala primanja i naknade fizičkih lica koja nisu obveznici doprinosa po drugom osnovu, u skladu sa propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju, zdravstvenom osiguranju i osiguranju od nezaposlenosti.

Član 7.

(1) Osnovica iz člana 6. tač. 1. do 9. ovog zakona je bruto - plaća, odnosno naknada plaće “zaposlenika”, utvrđena u skladu sa zakonom ili drugim propisima, **“s tim da osnovica za obračun doprinosa ne može biti niža od najniže plaće utvrđene Općim kolektivnim ugovorom.”^{xii}**

(2) Osnovica iz člana 6. tač. 1. do 9. ovog zakona, za obveznika koji je na teritoriji Federacije zaposlen kod pravnog ili fizičkog lica - nerezidenta Federacije je **“njegova bruto plaća, s tim da ta osnovica ne može biti niža od prosječne bruto plaće zaposlenih na teritoriji Federacije, prema posljednjem objavljenom podatku Federalnog zavoda za statistiku za decembar ili posljednji mjesec u kojem je objavljen, tj. mjesec koji je kasniji od ova dva, u kalendarskoj godini koja je neposredno prethodila godini u kojoj se vrše plaćanja, s tim da će način obračunavanja i plaćanja propisati federalni ministar finansija-federalni ministar financija Pravilnikom o načinu obračunavanja i uplate doprinosa”^{xiii}**

(3) Za obveznika koji je u radnom odnosu sa poslodavcem-rezidentom Federacije, a koji je upućen na rad ili stručno usavršavanje u inostranstvo, kao i za obveznika zaposlenog u inostranstvu kod inostranog poslodavca, osnovicu doprinosa iz člana 4. tačka 1. ovog zakona čine **“njegova bruto plaća, s tim da ta osnovica ne može biti niža od prosječne bruto**

plaće zaposlenih na teritoriji Federacije, prema posljednjem objavljenom podatku Federalnog zavoda za statistiku za decembar ili posljednji mjesec u kojem je objavljen, tj. mjesec koji je kasniji od ova dva, u kalendarskoj godini koja je neposredno prethodila godini u kojoj se vrše plaćanja, s tim da će način obračunavanja i plaćanja propisati federalni ministar finansija-federalni ministar financija Pravilnikom o načinu obračunavanja i uplate doprinosa".^{xiv}

(4) Izuzetno od stava 4. ovog člana, osnovicu, stopu i način obračunavanja i plaćanja doprinosa za penzijsko-invalidsko i zdravstveno osiguranje "**zaposlenika**" na radu u inostranstvu odrediće Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, na prijedlog resornog ministarstva i nosioca osiguranja.

Član 8.

(1) Osnovicu doprinosa iz člana 4. tačka 2. ovog zakona čini bruto-plaća i druga lična primanja "**zaposlenika**" u radnom odnosu kod pravnih ili fizičkih lica - rezidenata Federacije i s njima izjednačenih osiguranika, iz čl. 6. i 7. ovog zakona.

(2) Doprinosi iz stava 1. ovog člana imaju karakter troškova poslovanja.

(3) Doprinosi iz člana 4. tačka 3. ovog zakona, obračunavaju se na osnovicu utvrđenu u skladu sa propisima iz oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja, zdravstvenog osiguranja i osiguranja od nezaposlenosti.

Član 9.

(1) Doprinosi iz člana 4. tač. 1. i 2. ovog zakona ne plaćaju se na primanja utvrđena Zakonom o porezu na plaću ("Službene novine Federacije BiH", "**br. 26/96, 27/97, 12/98, 29/00, 54/00 i 16/01**"^{xv}) na koja se ne plaća porez na plaću.

(2) Izuzetno, doprinosi iz člana 4. tačka 3. ovog zakona, za pojedine kategorije osiguranika obuhvaćene stavom 1. ovog člana, plaćaju se u skladu sa propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju, zdravstvenom osiguranju i osiguranju od nezaposlenosti.

V - STOPE DOPRINOSA

Član 10.

Najviše stope doprinosa mogu iznositi:

a) za penzijsko i invalidsko osiguranje:

1. iz ličnih primanja i drugih primanja osiguranika 17%,
2. na isplaćena lična primanja na teret poslodavca 7%.

Na isplaćena lična primanja zaposlenih kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, poslodavac plaća dodatni doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje po stopi od:

- 2% za osiguranike raspoređene na radno mjesto na kojem se 12 mjeseci efektivnog rada računa kao 14 mjeseci staža osiguranja;

- 3% za osiguranika raspoređenog na radno mjesto na kojem se 12 mjeseci efektivnog rada računa kao 15 mjeseci staža osiguranja;

- 6% za osiguranika raspoređenog na radno mjesto na kojem se 12 mjeseci efektivnog rada računa preko 15 mjeseci staža osiguranja.

b) za zdravstveno osiguranje:

1. iz ličnih primanja i drugih primanja osiguranika 13%
2. na isplaćena lična primanja na teret poslodavca "4%".^{xvi}

c) za osiguranje od nezaposlenosti:

1. iz ličnih primanja i drugih primanja osiguranika 2%

2. na isplaćena lična primanja na teret poslodavca
“0,5%”.^{xvii}

VI - OBRAČUN I UPLATA DOPRINOSA

Član 11.

“(1) Obračun i uplatu doprinosa za obveznike doprinosa iz člana 4. Zakona vrši isplatilac plaće i drugih ličnih primanja-rezident Federacije prilikom svake isplate i to:

a) na plaće, naknade plaća i druga lična primanja zaposlenika po osnovu redovnog rada i izvan redovnog rada, doprinosi se obračunavaju “i plaćaju” na dan njihove isplate. xviii

b) na svoju plaću, fizičko lice koje samostalno obavlja privrednu, profesionalnu ili drugu djelatnost kao osnovno zanimanje, koje se bavi zemljoradnjom kao jednim ili osnovnim zanimanjem, kao i ono koje je zaposleno kod nerezidenta Federacije i ostali obveznici doprinosa dužni su sami obračunavati i plaćati doprinose do 7. u mjesecu za protekli mjesec;

c) za obveznika koji je na teritoriji Federacije BiH zaposlen kod nerezidenta Federacije, obračun i uplatu doprinosa može vršiti i pravno ili fizičko lice-nerezident Federacije i to do 7. u mjesecu za protekli mjesec.

(2) Prilikom isplate svake plaće i drugog primanja isplatilac je dužan zaposleniku-obvezniku doprinosa, iz člana 4. tačka 1. Zakona o doprinosima, izdati jedan primjerak obračuna bruto-plaće i doprinosa”. xix

“Član 11a.

Isplatioci plaća i drugih ličnih primanja i fizička lica iz člana 1. stav 1. tač. b) i c) ovog zakona, dužni su za svaku isplatu plaće sačiniti specifikaciju o isplati primanja i obračunu i uplati poreza i doprinosa i dostaviti je zajedno sa dokazima o izvršenoj isplati “neto plaće, poreza na plaću i doprinosa iz i na plaću i druga lična primanja” nadležnoj

ispostavi Porezne uprave Federacije BiH istog dana, a najkasnije narednog dana po izvršenoj isplati “istih”.^{xx}

Član 11b.

“Poslodavac-isplatilac plaće i drugih ličnih primanja, kao i fizička lica iz člana 1. stav 1. tač. b) i c) ovoga zakona, doprinose iz plaća i doprinose na plaću usmjeravaju u skladu sa propisima odnosno podzakonskim aktima donesenim na osnovu ovog zakona odgovarajućem korisniku odnosno korisnicima, “s tim što se doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje obavezno plaća u korist Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje na račun propisan posebnim f ederalnim propisom”.^{xxi}

Član 12.

- (1) “Uplata doprinosa vrši se u KM.
- (2) Doprinosi se uplaćuju po vrsti na propisane uplatne račune putem ovlaštenih organizacija za obavljanje unutrašnjeg platnog prometa (OOPP)”.^{xxii}

Član 13.

Na iznose doprinosa obaveznog “**penzijskog i invalidskog osiguranja, zdravstvenog osiguranja i osiguranja od nezaposlenosti**”^{xxiii} koji nisu plaćeni u propisanom roku plaća se kamata po stopi “**propisanoj Zakonom o visini stope kamate na javne prihode**”^{xxiv} dnevno za svaki dan zakašnjenja.

Član 14.

Kontrolu obračuna i uplate doprinosa vrši Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine i Finansijska policija – Finansijska policija, svako iz svog djelokruga.

“Član 14a.

(1) U slučaju neplaćanja doprinosa u roku, nadležna Porezna uprava će donijeti rješenje o prinudnoj naplati.

(2) Na osnovu ovog rješenja, Porezna uprava može zahtijevati prinudnu naplatu doprinosa prijenosom dugovanog iznosa sa bilo kojeg računa isplatioca plaća, otvorenog kod OOPP, na propisane uplatne račune javnih prihoda, kao i naplatu iz cjelokupne imovine isplatioca plaća.

Član 14b.

Nadzor nad obračunavanjem i plaćanjem doprinosa iz plaće i na plaću provodi Porezna uprava Federacije BiH.

Član 14c.

Evidencije o obračunatim i uplaćenim doprinosima iz plaća i na plaće vodi organizaciona jedinica Porezne uprave na čijem području se nalazi sjedište isplatioca-pravnog lica i fizičkog lica koje samostalno obavlja djelatnost, odnosno prebivalište fizičkog lica iz člana 1. stav 1. tač. b) i c) ovog zakona.”^{xxv}

VII - KAZNENE ODREDBE

Član 15.

(1) “Novčanom kaznom većom od utvrđenih doprinosa iz plaće i na plaću kaznit će se za prekršaj pravno lice i fizičko lice koje samostalno obavlja djelatnost, ako u roku, utvrđenom ovim zakonom, ne uplati doprinose na plaću i iz plaće i to:

do dvostrukog iznosa neplaćenih doprinosa za zakašnjenje duže od 30 dana;

do trostrukog iznosa neplaćenih doprinosa za zakašnjenje duže od 60 dana;

do peterostrukog iznosa neplaćenih doprinosa za zakašnjenje duže od 90 dana.

(2) Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom do 2.000 KM”. xxvi

Član 16.

(1) “Novčanom kaznom u visini do deseterostrukog iznosa manje obračunatih i uplaćenih doprinosa na plaću i iz plaće kaznit će se pravno i fizičko lice koje samostalno obavlja djelatnost za koju Porezna uprava Federacije BiH utvrdi da je kao isplatilac plaće obračunalo i uplatilo doprinose ispod stvarnih iznosa.

(2) Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom do 2.000 KM”. xxvii

Član 17.

“Novčanom kaznom u visini do dvostrukog iznosa utvrđenog doprinosa na plaću i iz plaće kaznit će se za prekršaj fizičko lice-zaposlenik, iz člana 1. stav 1. tač. b) ovog zakona, za koje Porezna uprava Federacije BiH utvrdi da u zakonom propisanom roku nije platilo doprinose na plaću i iz plaće na svoja primanja koja se, prema odredbama ovog zakona, smatraju plaćom, “odnosno fizičko lice-zaposlenik iz člana 11. stav 1. tačka c) ovog zakona, za koje Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine utvrdi da u zakonom propisanom roku nije platilo doprinose iz plaće na svoja primanja koja se prema odredbama ovog zakona smatraju plaćom”^{xxviii}.

“Član 17a.

Novčanom kaznom od 1.000 do 5.000 KM kaznit će se pravno lice i fizičko lice koje samostalno obavlja djelatnost, ako kao isplatilac plaće Poreznoj upravi Federacije BiH ne dostavi u propisanom roku specifikaciju plaća ili drugih ličnih prihoda sa obračunatim doprinosima i dokazima o isplati plaća i uplati doprinosa”.^{xxix}

VIII - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 18.

Do osnivanja i početka rada nosilaca osiguranja po federalnim propisima, doprinosi su prihodi nadležnih postojećih nosilaca osiguranja.

Član 19.

Obavezni doprinosi za druge namjene na teritoriji Federacije, izuzev obaveznih doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje od nezaposlenosti, mogu se uvoditi samo ovim zakonom.

Član 20.

Uputstvo o načinu obračuna i uplate doprinosa donijet će Federalni ministar finansija - Federalni ministar financija u roku od deset dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 21.

Danom stupanja na snagu ovog zakona na teritoriji Federacije prestaje primjena propisa kojima je do dana stupanja na snagu ovog zakona bilo uređeno obračunavanje i plaćanje doprinosa na teritoriji Federacije.

Član 22.

Do utvrđivanja stopa doprinosa iz člana 1. stav 2. ovog zakona, primjenjivaće se stope propisane članom 10. ovog zakona.

Član 23.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".^{xxx}

NAPOMENE UZ PREČIŠĆENI TEKST ZAKONA O DOPRINOSIMA

ⁱ Zakon o doprinosima usvojio je Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma

od 8, 9. i 29. jula 1998. godine i na sjednici Doma naroda od 30. jula 1998. godine, a objavljen je u “Službenim novinama Federacije BiH”, broj 35/98. Izmjene i dopune ovog zakona izvršene su pet puta, koje su objavljene u “Službenim novinama Federacije BiH”, br. 54/00, 16/01, 37/01, 1/02 i 17/06.

ⁱⁱ Prečišćeni tekst Zakona o doprinosima obuhvaća:

- Zakon o doprinosima iz jula 1998. godine (“Službene novine Federacije BiH”, broj 35/98.),

- te njegove izmjene i dopune, izvršene pet puta, i to:

1) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima, koji je donio Visoki predstavnik posebnom Odlukom, objavljen u “Službenim novinama Federacije BiH”, br. 54/00,

2) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima, objavljen u “Službenim novinama Federacije BiH”, br. 16/01,

3) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima, objavljen u “Službenim novinama Federacije BiH”, br. 37/01,

4) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima, objavljen u “Službenim novinama Federacije BiH”, br. 1/02,

5) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima, objavljen u “Službenim novinama Federacije BiH”, br. 17/06.

Napomena: Prečišćeni tekst Zakona o doprinosima, koji sam pripremio u ovoj knjizi, nema službeni karakter, ali može korisno poslužiti za internu upotrebu. Inače, prečišćene tekstove zakona, koje usvaja Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednicama Predstavničkog doma i na sjednicama Doma naroda, utvrđuju Zakonodavno-pravna komisija Predstavničkog doma Parlamenta Federacije i Zakonodavno-pravna komisija Doma naroda Parlamenta Federacije, na osnovu ovlaštenja, utvrđenog posebnim odredbama poslovnika o radu ovih domova, odnosno zakonom o izmjenama zakona, čiji se prečišćeni tekst utvrđuje. Prečišćeni tekst zakona, koga su utvrdile ove komisije, ima službeni karakter i objavljuje se u “Službenim novinama Federacije BiH”. Inače, u zakonodavnoj praksi izgrađena su određena opća pravna pravila o prečišćenom tekstu zakona i drugih pravnih propisa, a naročito:

1) *Ako je zakon ili drugi pravni propis mijenjan više puta radi čega njegova upotreba postaje nepregledna, priprema se njegov prečišćeni tekst. Prečišćeni tekst ima službeni karakter ako ga je utvrdio nadležni organ na osnovu ovlaštenja, koje može biti opće ili posebno za svaki pravni propis. Ovakav prečišćeni tekst objavljuje se u službenom glasilu. Npr. na osnovu člana 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu, Odbor za zakonodavstvo Hrvatskog sabora 21. septembra 2004. utvrdio je prečišćeni tekst Zakona o radu, koji je objavljen u "Narodnim novinama", službenom glasilu Hrvatske.*

2) *Članovi prečišćenog teksta mogu, što znači ne moraju, dobiti novu numeraciju (označiti članove novim brojevima). U skladu s tim općim pravilom, u prečišćenom tekstu Zakona o doprinosima, ako bi ga utvrđivale ovlaštene komisije, mogle bi označiti članove novim brojevima, npr. dodani novi članovi: "Član 11a. i Član 11.b., označili bi se sa novim brojevima: "Član 12." i, "Član 13.", a naredni članovi, takođe, dobijaju novu numeraciju. S obzirom da ovaj prečišćeni tekst nisu utvrdile ovlaštene komisije, članovi prečišćenog teksta nisu dobili novu numeraciju.*

3) *U prečišćenom tekstu mogu se ispravljati greške, učinjene omaškom u izvornom pravnom propisu ili njegovim izmjenama i dopunama.*

4) *Iz prečišćenog teksta mogu se izostaviti bespredmetni propisi, ali to treba biti vidljivo.*

5) *Ako je ustavni sud neku odredbu poništio, u prečišćenom tekstu, takođe, mora biti vidljivo.*

6) *Ako je u izvornom pravnom propisu označen sadržaj, mora se on navesti i u njegovom prečišćenom tekstu. Sadržaj se može označiti i kad ga u izvornom pravnom propisu nije bilo. (Vidi bliže: Mihajlo i Đuro Vuković, Znanost o izradi pravnih propisa, Nomotehnika, "Informator", Zagreb, 1997., str. 124)*

ⁱⁱⁱ U članu 1. iza stava 1. dodan je novi stav 2., koji glasi kao u prečišćenom tekstu. Dosadašnji stav 2. Postao je stav 3. Ova izmjena izvršena je članom 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima ("Sl. novine Federacije BiH", br. 17./06.).

^{iv} U članu 2. stav 2. riječi: "županije – kantoni" zamjenjene su riječju "kantoni". Ova izmjena izvršena je članom 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima ("Sl. novine Federacije BiH", br. 16./01.).

^v U članu 5. stav 2. al. 2. i 3., u drugom redu iza riječi “ugovorom” dodane su riječi: “evidentiranim kod Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine”. Ove izmjene izvršene su članom 2. st. 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 17./06.).

^{vi} U članu 5. stav 2. alineja 1., u drugom redu riječ “radnik” zamjenjena je riječju “zaposlenik”. Ova izmjena izvršena je članom 2. stav 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 17./06.);

^{vii} U članu 6. stav 1. u tač. 1., 3., 4., 7., 10. i 11. riječ “radnik” u različitim padežima zamjenjena je riječju “zaposlenik” u odgovarajućem padežu. Ova izmjena izvršena je članom 3. st. 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 17./06.).

^{viii} *Napomena: U članu 6. tačka 10. mjenjana je tri puta, i to: prvo, članom 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 16/01), zatim, članom 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 1/02), te članom 3. stav 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 17./06.);*

^{ix} *Napomena: U članu 6. tačka 11. mjenjana je dva puta, i to: prvo, članom 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 16/01), zatim, članom 3. stav 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 17./06.);*

^x U članu 6. iza tačke 10. dodane su nove tač. 11. i 12. koje glase kao u prečišćenom tekstu. Ove izmjene izvršene su članom 3. st. 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 17./06.);

^{xi} U članu 6. stav 1., tačka 11., koja je zadnjim izmjenama postala tačka 13., izmjenjena je članom 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 16./01.).

^{xii} U članu 7. stav 1. mjenjan je članom 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 17./06.);

^{xiii} Čl. 2. st. 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 1/02);

^{xiv} Čl. 2. st. 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 1/02);

^{xv} U članu 9. stav 1. mijenjan je članom 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 1./02).

^{xvi} Čl. 4. st. 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 16./01.);

^{xvii} Čl. 4. st. 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 16/01);

^{xviii} Čl. 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 1./02);

^{xix} Čl. 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 37./01);

^{xx} Član 11a. dodan je članom 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 37./01.). Član 11a. mjenjan je članom 5. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 1./02.);

^{xxi} Član 11b. mjenjan je članom 5. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 17/06).

Napomena: Član 11b. dodan je članom 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 37/01).

^{xxii} Član 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 37/01);

^{xxiii} Član 5. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 16/01);

^{xxiv} Član 6. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 1/02);

^{xxv} Član 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 37/01);

^{xxvi} Član 5. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 37/01);

^{xxvii} Član 6. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 37/01);

^{xxviii} Član 17. mjenjan je članom 5. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 37/01), zatim članom 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 1/02);

^{xxix} Član 8. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (“Sl. novine Federacije BiH”, br. 37/01).

^{xxx} **VAŽNA NAPOMENA:** Vlada Federacije BiH u novembru 2007. godine utvrdila je Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima i dostavila ga Parlamentu Federacije BiH na razmatranje i usvajanje. Ako bi se predložene izmjene i dopune ovog zakona prihvatile, prema članu 18. predloženog zakona, ovaj zakon primjenjivat će se tek od prvog siječnja 2009. Prijedlog ovog zakona glasi:

**“PRIJEDLOG ZAKONA
O IZMJENAMA I DOPUNAMA
ZAKONA O DOPRINOSIMA**

Član 1.

U Zakonu o doprinosima (“Službene novine Federacije BiH“ br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02 i 17/06) u članku 4. dodaje se novi stav 1. koji glasi:

„Doprinosi za obvezna osiguranja (u daljnjem tekstu: obvezni doprinosi) prema ovom Zakonu su:

-
1. za penzijsko/mirovinsko i invalidsko osiguranje;
 - 1.1. doprinosi za penzijsko/mirovinsko i invalidsko osiguranje,
 - 1.2. dodatni doprinos za penzijsko/mirovinsko i invalidsko osiguranje, za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem,
 2. doprinos za osnovno zdravstveno osiguranje;
 3. doprinos za osiguranje u slučaju nezaposlenosti.“

Dosadašnji stav 1. postaje stav 2.

Član 2.

U članu 5. st. 1., 2., 3. i 4. iza brojke „4“ dodaju se riječi: „stav 2.“

U stavu 1. podtačke 6. i 8. brišu se.

Podtačka 7. postaje podtačka 6.

Iza podtačke 6. dodaje se nova podtačka 7., koja glasi:

„- koja ostvaruje primitke od drugih vrsta samostalne djelatnosti i povremenog nesamostalnog rada, sukladno propisima o porezu na dohodak;“

Dosadašnje podtačke 9. i 10. postaju podtačke 8. i 9.

U stavu 3. podtačka 2. iza riječi „zanimanje“, dodaju se riječi „sukladno sa propisima o porezu na dohodak.“

Iza podtačke 2. dodaju se nove podtačke: 3., 4. i 5. koje glase:

„- fizička osoba koja se bavi poljoprivredom i šumarstvom, kao jedinim ili glavnim zanimanjem;

- trgovac pojedinac čija je samostalna djelatnost upisana u registar kod nadležnog organa;

- pravna ili fizička osoba, isplatitelj primitaka po osnovi drugih vrsta samostalne djelatnosti i povremenog nesamostalnog rada.“

Član 3.

U članu 6. u prvom redu iza broja „4“ dodaju se riječi: „stav 2.“, a u tač. 1., 2. i 14. riječ „bruto“ briše se.

Tačke 10., 12. i 14. brišu se.

Tač. 11. mijenja se i glasi:

„11. iznimno, umnožak prosječne plaće iz člana 6a. stav 2. i koeficijenta 0,25 za zaposlenike u tekstilnoj, kožnoj i industriji obuće kojima se isplaćuje najniža plaća po Općem kolektivnom ugovoru: u

tekstilnoj, kožnoj, industriji obuće i nisko akumulacijskim djelatnostima tradicionalnih esnafskih zanata utvrđenih posebnim propisom kantonalne skupštine.

Tačka 13. mijenja se i glasi:

„13. svaki pojedinačan primitak od članstva u predstavničkim tijelima vlasti, ako taj primitak nije obuhvaćen osnovicom iz člana 6. tač. 1. - 9., s osnove članstva u skupštini, nadzornom odboru privrednog/gospodarskog društva, člana upravnog odbora, upravnog vijeća i drugih njima odgovarajućih tijela drugih pravnih osoba, člana povjerenstva i odbora tih tijela, stečajnog upravitelja i suca porotnika, koji nema svojstvo zaposlenika na sudu, primitak, umanjen za porezno priznati iznos izdatka za povremene djelatnosti znanstvenika, umjetnika, stručnjaka, novinara, sudskih vještaka, trgovačkih putnika, akvizitera, sportskih sudaca i delegata i po osnovi drugih djelatnosti koje se obavljaju uz neku osnovnu samostalnu ili nesamostalnu djelatnost.

U tački 14. u trećem redu riječi: „po posljednjem objavljenom podatku“ zamjenjuju se riječima: „iz člana 6a. stav 2. ovoga Zakona.“

Tač. 11., 13. i 15. postaju tač. 10., 11. i 12.

Član 4.

Iza člana 6. dodaje se član 6a. koji glasi:

„Član 6a.

Plaća iz čl. 6., 7. i 8. ovoga Zakona je novčani i svaki drugi primitak, bez obzira na oblik isplate, oporeziv prema propisima o porezu na dohodak, koji je s osnove radnog odnosa poslodavac isplatio ili je bio dužan isplatiti zaposleniku prema odredbama Zakona o radu, kolektivnom ugovoru i drugim propisima iz oblasti rada, a sastoji se od doprinosa iz osnovice, poreza na dohodak i iznosa koji se isplaćuje zaposleniku s te osnove.

Prosječna plaća je prosječan iznos mjesečne plaće isplaćen po jednom zaposleniku u Federaciji u razdoblju siječanj - rujna tekuće godine, koji objavljuje Federalni zavod za statistiku, a sastoji se od iznosa doprinosa iz osnovice, poreza na dohodak i iznosa koji se isplaćuje zaposleniku i služi za utvrđivanje mjesečne osnovice i najniže mjesečne osnovice iz člana 6. tačka 10. i člana 8. stav 2. ovoga Zakona za obračunavanje doprinosa u kalendarskoj godini koja slijedi iza godine na koju se odnosi prosječna plaća.“

Član 5.

U članu 7. u st. 2. do 4 riječi: “prema posljednjem objavljenom podatku Federalnog zavoda za statistiku,, zamjenjuju se riječima „sukladno članu 6a. stav 2.“, a preostali dio teksta briše se.

U članu 7. stav 5. briše se.

Član 6.

U čl. 7., 8. i 11. riječ: „bruto“ briše se.

U članu 8. st. 1 i 3. iza brojke “4“ dodaju se riječi: “stav 2“.

Iza stava 1. dodaju se novi st. 2. i 3. koji glase:

„Osnovica za obračun doprinosa poduzetnika je:

- a) umnožak prosječne plaće iz člana 6a. stav 2. i koeficijenta 1,1 ukoliko poduzetnik s osnove obavljanja samostalne djelatnosti slobodnog zanimanja prema propisima o porezu na dohodak, dohodak s te osnove utvrđuje na temelju poslovnih knjiga, sukladno propisima o porezu na dohodak;
- b) umnožak prosječne plaće iz člana 6a. stav 2. i koeficijenta 0,65 ukoliko poduzetnik s osnove obavljanja samostalne djelatnosti obrta, sukladno propisima o porezu na dohodak, dohodak utvrđuje na temelju poslovnih knjiga;
- c) umnožak prosječne plaće iz člana 6a. stav 2. i koeficijenta 0,55 ukoliko osiguranik s osnove obavljanja samostalne djelatnosti obrta ili samostalne djelatnosti slobodnog zanimanja, sukladno propisima o porezu na dohodak, dohodak s te osnove plaća prema paušalno utvrđenom dohotku;
- d) iznimno, umnožak prosječne plaće iz člana 6a stav 2. i koeficijenta 0,25 za poduzetnike koji samostalno obavljaju privrednu/gospodarsku, profesionalnu ili drugu djelatnost, kao osnovno zanimanje, za nisko akumulacijske djelatnosti tradicionalnih esnafskih zanata utvrđene posebnim propisom kantonalne skupštine, ukoliko osiguranik s osnove obavljanja samostalne djelatnosti obrta, u skladu s propisima o porezu na dohodak, dohodak s te osnove plaća prema paušalno utvrđenom dohotku;
- e) umnožak prosječne plaće iz člana 6a. stav 2. i koeficijenta 0,25, ukoliko poduzetnik s osnove obavljanja djelatnosti poljoprivrede i šumarstva ne plaća porez na dohodak ili ukoliko porez na dohodak plaća prema paušalno utvrđenom dohotku;

-
- f) umnožak prosječne plaće iz člana 6a. stav 2. i koeficijenta 0,35, ukoliko poduzetnik s osnove obavljanja djelatnosti poljoprivrede i šumarstva porez na dohodak, dohodak s te osnove utvrđuje na temelju poslovnih knjiga, sukladno propisima o porezu na dohodak;

Osnovica doprinosa za obveznike iz člana 5. stav 3. podtačka 6. su primitci koji se isplaćuju fizičkim osobama – rezidentima po osnovi drugih vrsta samostalnih djelatnosti i povremenog nesamostalnog rada.

Dosadašnji st. 2. i 3. postaju st. 4. i 5.

U stavu 4. riječi: “ stav 1. ,, mijenjaju se u riječi: ,, st.1.,2. i 3.,,

Član 7.

U članu 9. stav 1. mijenja se i glasi:

„Doprinosi iz člana 4. stav 2. tač. 1. i 2. ovoga Zakona ne plaćaju se na ostala primanja i naknade iz radnog odnosa, na koja se ne plaća porez na dohodak, sukladno propisima o porezu na dohodak.“

U stavu 2. ovoga člana iza brojke “4“ dodaju se riječi: “stav 2“.

Član 8.

Član 10. mijenja se i glasi:

“Najviše stope doprinosa prema osnovici:

1. na teret obveznika doprinosa, iz osnovice (član 6. tač. 1. do 10. i 12. i član 7.):

- 17,00 % za penzijsko/mirovinsko i invalidsko osiguranje;
- 12,50 % za osnovno zdravstveno osiguranje;
- 1,50 % za osiguranje od nezaposlenosti.

2. na teret poslodavca, na osnovicu (član 6. tač. 1. do 10. i 12. i član 8.):

- 6,00 % za penzijsko/mirovinsko i invalidsko osiguranje;
- 4,00 % za osnovno zdravstveno osiguranje;
- 0,50 % za osiguranje od neuposlenosti.

3. na osnovicu, za dodatni doprinos za penzijsko/mirovinsko i invalidsko osiguranje i to:

- a) 2,00 % za osiguranike raspoređene na radno mjesto na kojem se 12 mjeseci efektivnog rada računa kao 14 mjeseci staža;
- b) 3,00 % za osiguranike raspoređene na radno mjesto na kojem se 12 mjeseci efektivnog rada računa kao 15 mjeseci staža;

c) 6,00 % za osiguranike raspoređene na radno mjesto na kojem se 12 mjeseci efektivnog rada računa preko 15 mjeseci staža.“.

4. Poseban doprinos za zdravstveno osiguranje, za zdravstvenu zaštitu u inozemstvu, iz člana 7. stav 4. ovoga Zakona odredit će Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, na prijedlog Federalnog ministarstva financija - Federalnog ministarstva finansija.

Član 9.

Iza člana 10. dodaju se čl. 10a. i 10b. koji glase:

„Član 10a.

Iznimno, prema osnovici iz člana 6. tačka 11. ovoga Zakona obračunavaju se doprinosi:

1. na teret osiguranika, iz osnovice po stopi:
 - 4,00 % za osnovno zdravstveno osiguranje;
2. na teret isplatitelja primitka, na osnovicu po stopi:
 - 6,00% za penzijsko/mirovinsko i invalidsko osiguranje.

Član 10b.

Iznimno, doprinosi prema osnovici iz člana 8. stav 2. obračunavaju se na osnovicu po stopama:

- 23,00 % za penzijsko/mirovinsko i invalidsko osiguranje;
- 16,50 % za osnovno zdravstveno osiguranje;
- 2,00 % za osiguranje od nezaposlenosti.,,

Član 10.

U članu 11. stav 1. na početku dodaje se nova rečenica koja glasi:

„Doprinosi se obračunavaju pri obračunu plaće.“

U stavu 1. riječi „Obračun i,, brišu se, iza brojke “4“ dodaju se riječi „stav 2“, a iza riječi “isplate,, dodaju se riječi „fizička osoba-rezident Federacije, koja samostalno obavlja privrednu/gospodarsku, profesionalnu ili drugu djelatnost kao osnovno zanimanje, nositelj zajedničke djelatnosti, ukoliko više osoba zajednički obavljaju samostalnu djelatnost, sukladno propisima o porezu na dohodak, isplatitelj primitaka iz osnove obavljanja drugih vrsta samostalne djelatnosti i povremenog nesamostalnog rada i ostali obveznici doprinosa,“.

U tački a) riječi: “obračunavaju i,, brišu se , a umjesto riječi: „na dan njihove isplate,, dodaju se riječi: “pri isplati plaće i primitka.“

U tački b) riječi: „na svoju plaću“ zamjenjuju se riječima: “na osnovicu iz člana 8. stav 2. ovoga Zakona, ispred riječi „koja,„ dodaje se riječ „ili“; riječi: „kao i „zamjenjuju se riječima: „na svoju plaću“.

U stavu 1. tač. b) i c) riječ „zemljoradnjom“ zamjenjuje se riječima: „poljoprivredom i šumarstvom“, a brojka „7“ zamjenjuje se brojkom „10.“

Stav 2. mijenja se i glasi:

„Prilikom svake isplate plaće i drugog primitka, isplatitelj je dužan zaposleniku, odnosno obvezniku doprinosa iz člana 5. ovoga Zakona izdati jedan primjerak obračuna plaće, odnosno primitka, koji sadrži doprinose, porez na dohodak i iznos koji se isplaćuje s te osnove.“

Iza stava 2. dodaju se novi st. 3., 4., 5., 6., 7. i 8. koji glase:

„Isplatitelj, odnosno obveznik plaćanja doprinosa dužan je podatke o uplaćenim doprinosima, uplaćenom porezu na dohodak i isplaćenju plaći, odnosno primitku za svakog obveznika, dostaviti obvezniku doprinosa i nadležnoj jedinici Porezne uprave do kraja siječnja tekuće godine za proteklu godinu.

Doprinosi po stopama iz člana 10. ovoga Zakona obračunavaju se pri obračunu plaće i dospijevaju za plaćanje istodobno s isplatom plaće.

Ako obveznik obračunavanja doprinosa iz stava 1. ovoga člana ne isplati ili ne isplati u cijelosti plaću za prethodni mjesec u mjesecu u kojem je dospjela isplata plaće, dužan je obračunati doprinose prema iznosu dospjele, a ne isplaćene plaće do zadnjeg dana mjeseca u kojem je dospjela isplata plaće.

Doprinosi obračunati sukladno stavu 5. ovoga člana dospijevaju za plaćanje najkasnije do zadnjeg dana u mjesecu u kojem je plaća dospjela za isplatu.

Doprinosi po stopi iz člana 10a. ovoga Zakona obračunavaju se prije isplate primitka osiguraniku, a dospijevaju za plaćanje istodobno s isplatom primitka osiguraniku.

Osiguraniku se prava iz penzijskog/mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, te osiguranja za slučaj nezaposlenosti ne mogu umanjiti ni ukinuti u slučaju da obveznik obračunavanja i plaćanja doprinosa nije obračunao, odnosno uplatio ili djelomično uplatio dospjele doprinose sukladno st. 4. i 5. ovoga člana, ukoliko posebnim zakonom nije drukčije uređeno.“

Član 11.

Član 11a. mijenja se i glasi:

„Isplatitelji plaća, drugih osobnih primanja i fizičke osobe iz člana 11. stav 1. ovoga Zakona dužni su za svaku isplatu plaće, odnosno primitka sačiniti specifikaciju o uplati doprinosa i poreza na dohodak i isplati primanja i dostaviti je uz dokaze o izvršenom pojedinačnom plaćanju doprinosa i poreza nadležnoj ispostavi Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine istog, a najkasnije narednog dana od dana isplate plaće, odnosno primitka“.

U članu 11b. riječi :“ iz plaće „ zamjenjuju se riječima: „ iz osnovice „ ,a riječi :“ na plaću „ ,zamjenjuju se riječima :“ na osnovicu“.

Član 12.

Član 14. mijenja se i glasi:

„Kontrolu obračuna i uplate doprinosa vrši Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine.“

Član 13.

Član 14b. briše se, a član 14c. postaje član 14b.

Iza člana 14b. dodaje se novi član 14c. koji glasi:

„Član 14c.

OOPP koja vrši prijenos sredstava s računa obveznika plaćanja doprinosa dužna je u slučaju, kada istodobno s isplatom plaće ili primitka prema odredbama člana 11. st. 1., 4. i 7. ovoga Zakona nisu uplaćeni obvezni doprinosi, o tome obavijestiti ispostavu Porezne uprave nadležnu prema sjedištu obveznika plaćanja doprinosa u roku od osam dana od dana isplate plaće ili primitka.“

Član 14.

Čl. 15., 16., 17. i 17a. mijenjaju se i glase:

„Član 15.

Novčanom kaznom u visini od 2.000,00 KM do 10.000,00 KM, kaznit će se za prekršaj:

1. poslodavac, ako ne obračuna doprinose pri obračunu plaće, a najkasnije do zadnjeg dana u mjesecu u kojem je plaća dospjela za isplatu (član 11. st. 4. i 5.)
2. obveznik, fizička osoba, ako doprinose ne obračuna do 10-tog dana u mjesecu za prethodni mjesec (član 11. st. 1.b) i c)

-
3. isplatitelj primitka od druge samostalne djelatnosti ili od povremenog nesamostalnog rada, ako ne obračuna doprinose prije isplate primitka osiguraniku (član 11. stav 7.)

Novčanom kaznom od 500,00 KM do 2.000,00 KM kaznit će se za prekršaj iz stava 1. ovoga člana i odgovorna osoba u pravnoj osobi.

Član 16.

Novčanom kaznom u visini 1.000,00 KM do 5.000,00 KM, kaznit će se za prekršaj:

1. poslodavac, ako ne uplati doprinose istodobno s isplatom plaće, a najkasnije do zadnjeg dana u mjesecu u kojem je plaća dospjela za isplatu (član 11. st. 4.i 6.),
2. obveznik, fizička osoba, ako ne uplati doprinose do 10. dana u mjesecu za prethodni mjesec (član 11. st. 1.b) i c)),
3. isplatitelj primitka od druge samostalne djelatnosti ili od povremenog nesamostalnog rada, ako ne uplati doprinose prije isplate, a najkasnije istodobno s isplatom primitka (član 11. stav 7.),
4. pravna osoba i fizička osoba koja samostalno obavlja djelatnost, ako kao isplatitelj plaće Poreznoj upravi Federacije BiH ne dostavi u propisanom roku specifikaciju plaća ili drugih osobnih primitaka s obračunatim doprinosima i dokazima o isplati plaća i uplati doprinosa.

Novčanom kaznom u visini od 500,00 KM do 2.000,00 KM kaznit će se za prekršaj dužnik doprinosa – osiguranik, koji sam za sebe plaća doprinose, ako dospjele doprinose ne uplati u propisanom roku (član 11.tačka b).

Član 17.

Novčanom kaznom od 2.000,00 KM do 5.000,00 KM kaznit će se za prekršaj OOPP, koja vrši prijenos sredstava s računa obveznika plaćanja doprinosa, ako u propisanom roku nije obavijestila nadležnu ispostavu Porezne uprave o isplati plaće ili primitka, prema kojima nisu istodobno s isplatom plaćeni obvezni doprinosi (član 14c.)

Član 17a.

Obveznik plaćanja doprinosa kaznit će se za prekršaj prema članu 16. ovoga Zakona za prekršaj počinjen prvi put, a za prekršaj počinjen drugi

put, uz novčanu kaznu, može mu se izreći i mjera zabrane obavljanja djelatnosti u trajanju do jedne godine.“

Član 15.

Član 20. mijenja se i glasi:

„Federalni ministar financija će u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona donijeti pravilnik o načinu obračunavanja i plaćanja doprinosa.

Federalni ministar financija do 31. prosinca tekuće godine objavljuje za sljedeću kalendarsku godinu iznose osnovica za obračun doprinosa u mjesečnom iznosu, koje su propisane kao umnožak prosječne plaće i koeficijenta iz člana 6. tačka 10. i člana 8. stav 2.

Izuzetno od odredbe stava 2. ovoga člana, federalni ministar financija do 31. prosinca 2008. objavljuje iznose osnovica za obračun doprinosa u mjesečnom iznosu iz člana 6. tačka 10., član 8. stav 2. i član 7. st. 2.,3.i 4. ovoga Zakona za 2009.“

Član 16.

Član 21. mijenja se i glasi:

„Doprinosi se obračunavaju prema propisima koji vrijede u vrijeme nastanka obveze za plaćanje.“

Član 17.

Član 22. mijenja se i glasi:

„Iznimno od odredbe člana 21. ovoga Zakona prema osnovicama koje se odnose na razdoblje do zaključno 31. prosinca 2008., doprinosi se obračunavaju i dospijevaju za plaćanje prema propisima koji su vrijedili do 31. prosinca 2008.“

Član 18.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objavljivanja u „Službenim novinama Federacije BiH“, a primjenjivat će se od prvog siječnja 2009.“

I. U Obrazloženju ovog prijedloga zakona, navedeno je da su ciljevi njegovog donošenja:

„Izmjena ovoga Zakona vrši se u cilju usaglašavanja i prilagodbe zakonskih rješenja u ovome Zakonu s rješenjima danim u Zakonu o porezu

na dohodak. Naime, uvodi se novi sistem oporezivanja plaća u Federaciji Bosne i Hercegovine, a oporezivanje plaća vrši se jedinstveno s obračunom i plaćanjem doprinosa.

Obračun doprinosa i poreza na plaću integralni su dio sistema opterećenja plaća, a ostvareni prihodi po oba temelja imaju status izravnih poreza, odnosno javnih prihoda. Kako bi se omogućila neometana primjena ta dva zakona neophodno je prethodno izvršiti njihovo usaglašavanje i osigurati istodobno stupanje na snagu ta dva zakona.

Ovim izmjenama se definira plaća svih oblika organiziranja i svih kategorija zaposlenika u privrednom/gospodarskom sektoru u svrhu oporezivanja, odnosno izravnog opterećenja plaćanjem poreza i doprinosa, jedinstveno u okviru sistema iz oblasti doprinosa, dohotka i općih propisa iz oblasti rada. Definirana je plaća u sistemu obveznika poreza na dohodak, poduzetnička plaća u sektoru samostalne djelatnosti obveznika koji plaćaju porez na dobit, te prosječna plaća kada služi kao osnovica za obračun obveza na plaću.”

II. U obrazloženju predloženih izmjena ovog zakona, kao obrazloženje pojedinih predloženih rješenja navodi se:

“Članom 1. propisuju se vrste doprinosa: doprinosi obaveznog penzijskog/mirovinskog osiguranja i staž osiguranja s povećanim trajanjem, zatim doprinos za osnovno zdravstveno osiguranje i osiguranje u slučaju nezaposlenosti.

Članom 2. proširuje se mogućnost obaveznog plaćanja doprinosa i na zaposlene u oblasti šumarstva. Do sada su bili samo zaposleni u oblasti poljoprivrede, zatim trgovci pojedinci i druge vrste samostalne djelatnosti koji se po prvi put uvode u sistem doprinosa kao obveznici.

Članom 3. propisuju se osnovice za zaposlene u niskoakumulativnim djelatnostima i osnovica za obračun doprinosa iz osnova druge djelatnosti koje se obavljaju uz neku osnovnu samostalnu ili nesamostalnu djelatnost.

Čl. 4. i 5. definira se plaća i prosječna plaća, te način utvrđivanja prosječne plaće. Također se vrši unutarnje usuglašavanje te odredbe s postojećim promjenama.

Članom 6. propisuju se osnovice za poduzetnike s osnove obavljanja samostalne djelatnosti obrta, poljoprivrede i šumarstva, te slobodnog zanimanja.

Članom 7. propisuje se oslobođanje od obaveze obračunavanja i plaćanja doprinosa iz primanja i drugih prihoda osiguranika, sukladno propisima o porezu na dohodak.

Članom 8. utvrđuju se najviše stope doprinosa i stope dodatnog doprinosa koji se računa za beneficirani staž.

Članom 9. utvrđuju se stope iz i na primitke iz osnove druge djelatnosti koje se obavljaju uz neku osnovnu samostalnu ili nesamostalnu djelatnost, kao i stope na osnovicu za obračun doprinosa poduzetnika.

Čl. 10. i 11. propisuju se rokovi za obračun i plaćanje doprinosa i obaveza izdavanja pismenog dokumenta o obračunu plaće i obaveza na plaću, te obaveza dostavljanja specifikacije o uplati doprinosa, poreza na dohodak i isplati primanja i dokaza o izvršenim plaćanjima Poreznoj upravi isti dan, najkasnije narednog dana po izvršenoj isplati plaće.

Također se propisuje obaveza uplate doprinosa na primitke iz člana 6. tačka 12. ovoga Zakona prije isplate primitka osiguraniku.

Čl. 12. i 13. propisuje se nadležnost Porezne uprave da vrši kontrolu obračuna i uplate doprinosa i obaveza banke, koja vodi račun obveznika plaćanja doprinosa da obavijesti Poreznu upravu ukoliko s isplatom plaća nisu uplaćeni doprinosi.

Članom 14. propisuju se novčane kazne za obveznike plaćanja doprinosa za prekršaje, u slučaju neobračunavanja doprinosa u propisanim rokovima, zatim kazne u slučaju neplaćanja doprinosa u propisanim rokovima, kazna za ovlaštene organizacije platnog prometa ukoliko ne obavijeste nadležnu ispostavu Porezne uprave u propisanom roku da je od strane obveznika plaćanja doprinosa izvršena isplata plaće, a istodobno nisu uplaćeni i doprinosi.

Članom 15. utvrđuje se obaveza donošenja provedbenog propisa, odnosno pravilnika o načinu obračunavanja i plaćanja doprinosa koji će sadržavati navedene izmjene, propisuje krajnji rok za utvrđivanje osnovice za obračun doprinosa onih kategorija obveznika koji će doprinose obračunavati na najnižu osnovicu.

Čl. 16. i 17. propisuju obaveznu primjenu propisa kod obračuna doprinosa, koji su vrijedili u vrijeme nastanka obaveze za plaćanje.

Članom 18. propisuje se vrijeme stupanja na snagu ovoga Zakona.”

Dodatak

REFORMA PENZIJSKOG SISTEMA

Strategija reforme penzijskog sistema u Federaciji Bosne i Hercegovine¹

- Nacrt -

Skraćenice i akronimi:

BiH	Bosna i Hercegovina
BDP	Bruto domaći proizvod
PDV	Porez na dodatu vrijednost
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
RS	Republika Srpska
FMRSP	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike
MRBIZ RS	Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske
FMZ	Federalno ministarstvo zdravstva
MZSZ RS	Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske
PU	Porezna uprava

¹ Nacrt Strategije reforme penzijskog sistema u Federaciji Bosne i Hercegovine u oktobru 2007. godine izradila je Ekspertna grupa za reformu penzijskog sistema u Federaciji BiH, koju je formirala Vlada Federacije BiH. O ovom dokumentu Savez samostalnih sindikata BiH organizovao je javnu raspravu, u okviru koje organizuje i raspravu, zakazanu za 17. decembra 2007. godine.

FZ PIO	Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje Federacije BiH
Fond PIO RS	Fond penzijsko-invalidskog osiguranja Republike Srpske
ZZOR FBiH	Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH
FZO RS	Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske
FZS	Federalni zavod za statistiku

1. Uvod i opšti kontekst reforme

Svaki reformski proces, pa tako i reforma penzijskog sistema, dugotrajan je i sveobuhvatan proces koji zahtjeva uključenje svih relevantnih interesnih grupa i opšti društveni konsenzus.

Penzijsko pitanje ne tiče se samo osoba koje su danas uživaoci penzijskih prava, već i svih onih koji će to postati u periodu od narednih dvadeset ili pedeset godina, kao i onih koji će u tom periodu biti osigurana lica koja će uplaćivati doprinose u penzijski fond.

Broj starih osoba (preko 65 godina) povećava se i u svjetskim razmjerama, što, s obzirom na demografsku situaciju u Federaciji Bosne i Hercegovine-Bosni i Hercegovini još više utiče na značaj ovog pitanja.

Ni jedna država na svijetu, pa time ni Bosna i Hercegovina, odnosno njeni entiteti, ne mogu zanemariti pitanje socijalnog položaja velikog dijela svojih građana koji nisu u mogućnosti da se sami izdržavaju.

Reformski proces u Federaciji Bosne i Hercegovine je već počeo, najprije kroz parametrijsku reformu koja je izvršena donošenjem Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju 1998. godine, te kroz značajno smanjenje prava i beneficija koje pruža penzijski sistem. Ovim Zakonom eliminisani su neki oblici prava koji su imali karakter socijalnih davanja, a koja su tradicionalno bila dio penzijskog sistema.

Danas se Federacija Bosne i Hercegovine i Bosna i Hercegovina nalazi pred najvažnijim dijelom reforme - izborom odgovarajućeg penzijskog sistema koji će ispuniti sve kriterije i zadovoljiti sve interesne grupe. Novi model bi trebao garantovati adekvatan nivo prava i pružiti socijalnu sigurnost svim korisnicima, a ujedno ne smije predstavljati opterećenje za poslodavce već treba da podstiče uključivanje osiguranika u sistem.

Rasprave o ovom segmentu reforme su već počele kroz implementaciju SITAP Projekta, odnosno projektnog zadatka 1.5f-Savjetnik za penzijsku politiku. U ovom projektu do sada su bili angažovani predstavnici resornih ministarstava i penzijskih fondova, a rezultate do kojih se došlo potrebno je predstaviti i ostalim učesnicima penzijskog sistema, kako bi se mogli uključiti i poslodavci (Udruženje poslodavaca i Privredna komora), zaposleni (sindikati), Vlada u širem smislu, penzioneri (udruženja penzionera), kao i ostale relevantne interesne grupe.

Studijske posjete, koje su imale za cilj upoznavanje penzijskih sistema u Velikoj Britaniji, Švedskoj, Austriji, Srbiji, Poljskoj provedene u okviru SITAP Projekta, dale su dobru podlogu kao i početne elemente za razmatranje.

Dokument Strategija reforme penzijskog sistema ima za cilj da proces reforme definiše, da postavi njegove ciljeve i zadatke i da služi kao opšti informativni materijal koji određuje način i dinamiku provedbe procesa reforme sa njenim krajnjim ishodom.

Jedan od podciljeva ovog dokumenta je vraćanje povjerenja u penzijski sistem. To se odnosi i na prevazilaženje predrasuda o kratkoročnim efektima reforme penzijskog sistema, s obzirom da je reforma dugotrajan i često bolan proces koji u kratkom roku obično donosi povećanje izdataka za penzije i dovodi do stvaranja dodatnih pritisaka na sistem javnih finansija. Očekivanje da će se reformom penzijskog sistema postići povećanje penzija u kratkom roku je nerealno i neostvarivo. Ovo tim prije što je osnovni cilj reforme penzijskog sistema - postizanje njegove dugoročne održivosti i osiguranje adekvatnog nivoa primanja građanima u poznijem životnom dobu (sprječavanje siromaštva).

1.1. Opšte stanje u ekonomiji BiH i Federacije BiH u kontekstu reforme

Ekonomsku situaciju u BiH određuju sljedeći faktori: (1) Nizak bruto domaći proizvod, (2) Visoka stopa (registrovane) nezaposlenosti, (3) Visok trgovinski deficit, (4) Visok stepen neformalne ekonomske aktivnosti.

U periodu nakon 1996. godine, u BiH se prilila značajna inostrana pomoć (preko 6 milijardi dolara u periodu 1996-2002)², koja je uglavnom utrošena na obnovu infrastrukture i tehničku pomoć. Ulaganja u ekonomske aktivnosti učestvovala su ispod 10%. U godinama nakon 2000, priliv strane donatorske pomoći (grantovi) se smanjuje, i uglavnom se nadoknađuje kreditima međunarodnih finansijskih institucija. Iako BiH trenutno na servisiranje (otplatu) dugova troši 1,7% BDP, može se očekivati da će se ovaj indikator pogoršati sa dospijanjem dugova nakon isteka *grace* perioda.

BDP BiH po stanovniku je dosegao 4671 KM. Prosječna godišnja stopa rasta BDP je 6,2%, što je u skladu sa Srednjoročnom razvojnom strategijom BiH. Nakon uvođenja PDV-a godišnja stopa inflacije (mjerena indeksom maloprodajnih cijena) iznosila je 7,4% u 2006. godini.

BiH ima visoku stopu trgovinskog deficita sa inostranstvom (35% BDP u 2006 godini, ili 6,7 milijardi KM). Iako izvoz BiH raste (u 2006. godini po prosječnoj stopi od oko 29%), deficit tekućeg računa u 2006. godini još uvijek je visok i iznosi oko 2,0 milijarde KM ili oko 11,4% BDP-a. Oko 61% deficita tekućeg računa u 2006 godini finansiran je putem suficita na kapitalnom i finansijskom računu koji iznosi 1,2 milijarde KM.³

² Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH

³ Centralna banka Bosne i Hercegovine, 2006. godina

Zvanična stopa nezaposlenosti je 43%⁴. Ova zvanična stopa nezaposlenosti ne obuhvata procjene neregistrovane zaposlenosti, već uključuje samo broj osoba koje su registrovane kod Zavoda za zapošljavanje. Procjene stvarne nezaposlenosti se kreću od 18%⁵ do 31%⁶.

Neformalne ekonomske aktivnosti su evidentno vrlo značajne u BiH. Procjene se kreću od 33% BDP⁷ do 50% BDP⁸.

Tabela 1. Osnovni ekonomski indikatori u BiH 2002-2006 godina

	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Nominalni BDP BiH, tekuće cijene (mil KM)	12.829	13.443	14.678	15.791	17.950
Realni BDP (stopa rasta u %)	5,5	3,0	6,0	5,5	6,2
Stopa rasta cijena na malo u BiH²⁾	0,4	0,6	0,4	3,8	7,4
Federacija BiH	-0,2	0,1	-0,3	3,0	6,9
Republika Srpska	1,7	1,8	1,9	5,2	
Budžet opšte vlade (u procentima od BDP-a)					
Prihodi	44,1	44,8	43,4	44,1	47,7
Rashodi	40,1	44,0	41,7	41,5	44,6
Saldo	-0,1	0,8	1,7	2,6	3,1
Spoljni dug	33,4	29,9	27,5	27,5	22,7
Saldo robne razmjene					
U milionima KM	-6.891,7	-7.180,0	7.193,0	-7.833,3	6.661,0
U milionima USD	-3.341,1	-4.157,0	-4.568,3	4.957,0	4.296,0
U procentima BDP-a	-53,7	-49,5	-45,6	-46,3	-34,9
Servisiranje spoljnog duga					
U milionima KM	237,0	254,0	227,0	230,0	270,0
U milionima USD	114,0	147,0	144,0	146,4	173,0
U procentima izvoza robe i usluga	7,0	6,7	4,8	4,1	3,3

Izvor: Centralna Banka BiH

⁴ Agencija za statistiku BiH

⁵ UNDP Early Warning System

⁶ Anketa o istraživanju radne snage u BiH LFS, Agencija za statistiku BiH, 2006

⁷ Centralna banka BiH, 2007

⁸ Aleksej Ponomorenko, Studija o neformalnom ekonomskom sektoru, Svjetska banka 2005.

Ekonomska situacija u Federaciji BiH se ne razlikuje značajnije od situacije na nivou BiH. Prosječna plaća u Federaciji BiH je nešto viša od prosjeka BiH (u decembru 2006 iznosila je 603,21 KM). Zvanična stopa nezaposlenosti u Federaciji BiH iznosi 44% (FZS). U odnosu na ranije godine zabilježen je i značajan rast investicija u 2006. godini (2,19 milijardi KM).⁹

1.2. Socijalni sistem u Federaciji BiH

Prema Aneksu 4. Dejtonskog mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu, a koji predstavlja Ustav Bosne i Hercegovine, cjelokupna oblast socijalne politike je u nadležnosti entiteta, s tim što je u Federaciji Bosne i Hercegovine ista u podijeljenoj nadležnosti ovog entiteta sa kantonima. Dakle, Bosna i Hercegovina nema jedinstven sistem penzijskog i invalidskog osiguranja. Jedina uloga državnog nivoa je koordinirajuća uloga Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine u izvršavanju poslova i zadataka iz oblasti socijalne politike.

Također, na državnom nivou zaključuju se Ugovori o socijalnom osiguranju, kao vid koordinacije između država u oblasti socijalnog osiguranja, u čemu učestvuju i entiteti.

Penzijsko i invalidsko osiguranje u Federaciji Bosne i Hercegovine uređeno je Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“ br: 29/98, 49/00, 32/01, 73/05 i 59/06), koji je stupio na snagu 30. 07. 1998. godine. Ovaj Zakon se zasniva na načelima uzajamnosti, generacijske solidarnosti i obaveznosti penzijskog i invalidskog osiguranja. Rizici koji su obuhvaćeni ovim osiguranjem su: starost, invalidnost, smrt i fizička onesposobljenost, a prava koja proističu iz ovih rizika su pravo na starosnu, invalidsku i

⁹ Federalni zavod za statistiku; Federacija u brojkama 2007. godima

porodičnu penziju, te novčana naknada za fizičku onesposobljenost. Ova prava su lična i neotuđiva, te se ne mogu prenositi na druga lica niti zastariti, izuzev zastare isplate primanja proisteklih iz ostvarenih prava. Ovim zakonom utvrđena je također, mogućnost dobrovoljnog osiguranja, za osobe koje nisu obavezno osigurane. Upravo ovaj Zakon predstavlja početak reforme penzijskog i invalidskog osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Sredstva potrebna za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, osiguravaju se iz doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje koji su uređeni Zakonom o doprinosima („Službene novine Federacije BiH“ br: 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02 i 17/06), prihoda po osnovu dobrovoljnog osiguranja, prihoda koje svojom djelatnošću ostvari nosilac osiguranja i drugih prihoda.

Povoljnije sticanje prava na penziju uređeno je posebnim propisima za koje se obezbjeđuju sredstva iz doprinosa, kao iz Budžeta Federacije BiH i Bosne i Hercegovine.

Stanje u oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, prema podacima Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje o izvršenoj isplati penzija za decembar 2006. godine je sljedeće: broj aktivnih osiguranika je 442.541, a broj penzionera je 314.462. Najniža penzija iznosi 189,00 KM, a primilo je 114.631 penzioner ili 36,45% od ukupnog broja penzionera. Najviša penzija iznosi 1.164,14 KM, a primilo je 340 penzionera ili 0,11% od ukupnog broja penzionera. Zajamčena penzija iznosi 242,33KM, a primilo je 5.397 penzionera ili 1,72% od ukupnog broja penzionera. Prosječna penzija iznosila je 256,92 KM što u odnosu na prosječnu isplaćenu plaću u Federaciji Bosne i Hercegovine (603,19KM) iznosi 42,59% Broj vojnih penzionera po Uredbi o povoljnijim uvjetima za sticanje prava

na starosnu penziju vojnih osiguranika vojske Federacije Bosne i Hercegovine je za decembar 2006. godine 4.723 sa prosječnom penzijom u iznosu od 550,60KM. Penzijsko i invalidsko osiguranje prema pozitivnim propisima finansira se iz doprinosa za ovo osiguranje čija je stopa 24% na bruto plaću (iz plaće 17% i na plaću 7%) u Federaciji BiH, odnosno 24% na neto plaću u Republici Srpskoj. Aktivnostima poreskih i inspeksijskih organa u Federaciji Bosne i Hercegovine kao i većom disciplinom obveznika uplate doprinosa postignuto je da prihodi Federalnog zavode za penzijsko i invalidsko osiguranje prikupljenih po osnovu doprinosa za PIO rastu i da se penzije isplaćuju redovno, svakog mjeseca.

Tabela 2. Ostvareni prihodi od doprinosa

Godina	Prihodi od doprinosa	Mjesečni prosjek	Index rasta prihoda
2002	691.873.780	57.656.148	100,00
2003	730.843.664	60.903.638	105,63
2004	801.260.090	66.771.674	109,63
2005	851.561.055	70.963.424	106,28
2006	980.148.744	81.679.062	115,10

Prosječna godišnja stopa rasta prihoda od doprinosa iznosila je 9,91%. Rast prihoda iskazan u apsolutnim pokazateljima na mjesečnom nivou je porastao sa 57.656.148 KM na prosječni mjesečni iznos od 81.679.062KM.

Iz navedenih razloga, penzije u Federaciji Bosne i Hercegovine od 01.01.2002. godine (od kada egzistira Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje), isplaćuju se na zakonskom nivou - koeficijent 1,00. Od 01.09.2003.

godine isplatu penzija prati blagi rast, pa je koeficijent porastao na 1,06 i zaključno sa decembrom 2006. godine, koeficijent za obračun i isplatu penzija je iznosio 1,35.

Tabela 3. Koeficijenti za obračun i isplatu penzija

PERIOD ISPLATE	ISPLATNI KOEFICIJENT
od 01.01.2002. do 31.08.2003. godine	1,00
od 01.09.2003. do 30.06.2004. godine	1,06
od 01.07.2004. do 31.12.2004. godine	1,10
od 01.01.2005. do 30.09.2005. godine	1,16
od 01.10.2005. do 31.12.2005. godine	1,18
od 01.01.2006. do 31.05.2006. godine	1,21
od 01.06.2006. do 30.09.2006. godine	1,25
od 01.10.2006. do 30.11.2006. godine	1,31
od 01.12.2006. do 31.03.2007. godine	1,35
od 01.04.2007. do 31.05.2007. godine	1,42
od 01.06.2007. do 31.07.2007. godine	1,45
od 01.08.2007. do	1,49

Iako se iznos penzija blago povećavao, penzije su u nominalnom iznosu niske i ne omogućavaju obezbjeđenje zadovoljavanja materijalnih i životnih potreba njihovih korisnika. Podatak da penziju do iznosa 250,00 KM prima 192.117 penzionera što čini 61,09% od ukupnog broja penzionera, potvrđuje navedenu konstataciju.

Kako se može vidjeti u Tabeli 4 (ispod), broj korisnika prava na penziju je rastao po prosječnoj godišnjoj stopi od 2,39%. Broj osiguranika je rastao po prosječno godišnjoj stopi 1,95%. Odnos broja osiguranika i broja penzionera iznosio je 1,41.

Tabela 4 – Kretanje prosječnih pokazatelja penzijskog sistema

	2002	2003	2004	2005	2006	Prosječna stopa rasta 200
Broj penzionera	286.093	289.730	298.331	306.681	314.462	
Stopa rasta br. penzionera	-	1,27%	2,96%	2,80%	2,53%	2,39%
Broj osiguranika	409.722	419.228	424.634	430.474	442.541	
Stopa rasta br. Osig.	-	2,32%	1,29%	1,38%	2,80%	1,95%
Izdaci za penzije	666.497.747	684.204.392	749.958.985	840.281.306	929.376.976	
Stopa rasta	-	2,65%	9,61%	12,04%	10,60%	8,72%
Prosječna penzija	186,16	199,32	208,81	224,38	256,92	
Stopa rasta	-	7,06%	4,76%	7,46%	14,50%	8,45%
Prosječna plaća	483,00	524,00	534,00	558,00	603,00	
Stopa rasta	-	8,49%	1,91%	4,49%	8,06%	5,74%
Odnos penzija / pr.plata	38,54	38,04	39,12	40,21	42,61	

Na nepovoljan odnos broja osiguranika i broja penzionera pored ostalog, uticala je visoka stopa nezaposlenosti u Federaciji Bosne i Hercegovine, a dijelom i date mogućnosti za odlazak u prijevremenu penziju.

Prosječna ostvarena plaća u Federaciji Bosne i Hercegovine rasla je po prosječnoj godišnjoj stopi od 5,74% , a prosječna stopa rasta isplaćenih penzija iznosila je 8,45%. Penzije su brže rasle od rasta isplaćenih plaća u navedenom periodu.

Tabela 5 – Projekcija osnovnih pokazatelja penzijskog sistema do 2010 godine

	2006	2007	2008	2009	2010
Broj penzionera	314.462	321.977	329.672	337.551	345.624
Broj osiguranika	442.541	451.170	459.967	468.936	478.080
Izdaci za penzije	929.376.976	1.010.418.645	1.098.527.150	1.194.318.717	1.298.463.309
Visina prosječne penzija	256,92	278,65	302,20	327,74	355,43
Visina prosječne plaće	603,00	638,00	674,00	713,00	754,00
Odnos penzija / pr.plaće	42,61%	43,67%	44,83%	45,97%	47,14%

1.3. Projekcija održivosti penzijskog sistema u FBiH

U tabeli ispod je napravljena projekcija održivosti penzijskog sistema pod pretpostavkom da ne dođe do reforme penzijskog sistema. Projekcija simulira kretanja broja penzionera, broja osiguranika, ukupnih izdataka za penzije, nivoa penzija i bruto domaćeg proizvoda BDP.

U izradi projekcija 2007-2027, napravljene su sljedeće ključne pretpostavke:

- Podaci o kretanju broju penzionera, broja osiguranika, ukupnih izdataka za penzije, nivoa penzije i bruto domaćeg proizvoda BDP su stvarni podaci. Izvori podataka su Zavod za statistiku, Zavod za zapošljavanje i Zavod za PIO/MIO.
- U Federaciji BiH prosječna stopa rasta broja penzionera je u periodu 2002-2006 je bila 2.39% godišnje. Ista stopa je korištena u projekciji 2007-2027.
- U Federaciji BiH prosječna stopa rasta broja osiguranika je u periodu 2002-2006 je bila 1.95% godišnje. Ista stopa je korištena u projekciji 2007-2027.

- Ukupni izdaci za penzije u Federaciji BiH su se povećavali po prosječnoj godišnjoj stopi od 8.72% u periodu 2002-2006. Iako se broj penzionera povećava po nižoj stopi (2.39%), primijenjena je stopa od 8.72% godišnje zbog očekivanog povećanja nivoa penzija, te očekivanja povećanja troškova penzijskog sistema (nove penzije po odlukama vlade, uvođenje modernih tehnologija i procesa u penzione fondove, racionalizacija osoblja u penzijskim fondovima i sl).
- Nivo isplaćenih penzija u periodu 2002-2006 se povećavao po prosječnoj godišnjoj stopi od 8,45%. Ista stopa je korištena u projekciji 2007-2027.
- Projiciran je rast BDP u Federaciji BiH od 5.5% godišnje. Ova stopa je u skladu sa Srednjoročnom razvojnom strategijom.

God.	Federacija BiH						
	Broj penzionera	Broj osiguranih osoba	Odnos osiguranih osoba/penzionera	Ukupni izdaci za penzije	Nivo penzionih davanja	BDP Federacije BiH u hiljadama	Ukupni izdaci za penzije kao % BDP
2002	286.093	409.722	1,43	666.497.747	186,16	8.672.704	7,69%
2003	289.730	419.228	1,45	684.204.392	199,32	8.976.944	7,62%
2004	298.331	424.634	1,42	749.958.985	208,81	9.612.710	7,80%
2005	306.681	430.747	1,40	840.281.306	224,38	10.121.032	8,30%
2006	314.462	442.541	1,41	929.376.976	256,92	12.058.195	7,71%
2007	321.978	451.171	1,40	1.010.418.648	278,63	12.721.396	7,94%
2008	329.673	459.968	1,40	1.098.527.154	302,17	13.421.072	8,19%
2009	337.552	468.938	1,39	1.194.318.722	327,71	14.159.231	8,43%
2010	345.620	478.082	1,38	1.298.463.315	355,40	14.937.989	8,69%
2011	353.880	487.405	1,38	1.411.689.316	385,43	15.759.579	8,96%
2012	362.338	496.909	1,37	1.534.788.624	418,00	16.626.355	9,23%
2013	370.997	506.599	1,37	1.668.622.192	453,32	17.540.805	9,51%
2014	379.864	516.477	1,36	1.814.126.048	491,63	18.505.549	9,80%
2015	388.943	526.549	1,35	1.972.317.839	533,17	19.523.354	10,10%
2016	398.239	536.816	1,35	2.144.303.954	578,22	20.597.139	10,41%
2017	407.757	547.284	1,34	2.331.287.259	627,08	21.729.982	10,73%
2018	417.502	557.956	1,34	2.534.575.508	680,07	22.925.131	11,06%
2019	427.480	568.837	1,33	2.755.590.493	737,53	24.186.013	11,39%
2020	437.697	579.929	1,32	2.995.877.984	799,86	25.516.243	11,74%
2021	448.158	591.237	1,32	3.257.118.544	867,44	26.919.637	12,10%
2022	458.869	602.767	1,31	3.541.139.281	940,74	28.400.217	12,47%
2023	469.836	614.521	1,31	3.849.926.626	1.020,24	29.962.229	12,85%
2024	481.065	626.504	1,30	4.185.640.228	1.106,45	31.610.151	13,24%
2025	492.563	638.721	1,30	4.550.628.056	1.199,94	33.348.710	13,65%
2026	504.335	651.176	1,29	4.947.442.822	1.301,33	35.182.889	14,06%
2027	516.389	663.874	1,29	5.378.859.836	1.411,30	37.117.948	14,49%

Iz navedenog tabelarnog prikaza proizlazi da je penzijska reforma neophodna, jer bi u suprotnom stalno rasla izdvajanja za isplatu penzija kao procenat od BDP-a.

1.4. Šta je do sada napravljeno u reformi penzijskog sistema?

Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju iz 1998. godine predstavlja prvi korak u promjeni penzijskog i invalidskog sistema u Federaciji Bosne i Hercegovine. Izvršena je značajna parametrijska reforma i restrikcija prava u penzijskom i invalidskom osiguranju, čime je osigurano da se iz tekućih doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje ne finansiraju prava koja imaju socijalni karakter, nego samo prava koja proističu iz rada i osiguranja, i to:

- značajno su pooštreni uvjeti za sticanje prava na starosnu penziju što se odnosilo na pomjeranje starosne granice sa 55 (žene) odnosno 60 (muškarci) godina života na 65 godina, bez obzira na spol osiguranika.
- Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju regulira samo ostvarivanje prava na isplatu penzija (starosnu, invalidsku (samo za potpuni gubitak radne sposobnosti) i obiteljsku (uvedena restrikcije na uvjete po stažu umrlog i za članove porodice)) i naknada za fizičku onesposobljenost prouzrokovanu radom (samo za uzroke invalidnosti povreda na radu i/ili profesionalna bolest).

Isto tako došlo je i do promjena kod utvrđivanja penzijskog osnova. Do 2005. godine penzijski osnov se utvrđivao na osnovu prosjeka plaća koje je osiguranik ostvario u 15 uzastopnih godina osiguranja, koje su za osiguranika bile najpovoljnije. Od 2005. godine penzijski osnov postepeno se povećava za svaku godinu do 2015. godine, tako da će se od

2015. godine penzijski osnov utvrđivati na osnovu prosjeka plaća ostvarenih za 40 godina osiguranja, odnosno za ukupan staž osiguranja. Znači da se u ovoj godini za penzijski osnov uzima mjesečni prosjek plaća koje je osiguranik ostvario u 21 godini osiguranja, a već 2008. godine za 23 godine osiguranja, itd. do 2015. godine.

Isto tako, došlo je do značajnog smanjenja procenta za utvrđivanje visine starosne penzije tako da postepenim smanjivanjem procenata od penzijskog osnova od maksimalnih 85% u 2000. godini, do maksimalnih 75% od 2005. godine i dalje.

U cilju finansijske održivosti sistema penzijskog i invalidskog osiguranja izvršene su suštinske promjene u usklađivanju (isplati) penzija, tako da se isplata istih vrši mjesečno prema ostvarenim prihodima nosioca osiguranja.

Sve navedene restrikcije imale su za cilj da se sistem penzijskog i invalidskog osiguranja učini finansijski održivim. Međutim, iako su u predhodnom periodu napravljeni značajni reformski koraci glavni dio reforme penzijskog sistema tek predstoji. Kako bi se obezbjedila dugoročna finansijska održivost penzijskog sistema, kao i njegova veća stabilnost i obuhvat, potrebno je uvesti nove oblike penzijskog osiguranja kao što su dobrovoljni oblici penzijskog osiguranja, kapitalizirano penziono osiguranje i sl.

1.5. Projekat SITAP

Značajni reformski koraci započeli su prihvatanjem Projekta tehničke pomoći za socijalno osiguranje - SITAP. Ovo je projekat Svjetske banke u našoj zemlji, koji se finansira iz kredita međunarodne asocijacije za razvoj (IDA u iznosu od 7 miliona US\$) i granta Odjeljenja za međunarodni razvoj iz

Velike Britanije (DFID u iznosu od 1.73 miliona US\$). Iz budžeta oba entiteta Bosne i Hercegovine izdvojena su sredstva u ukupnoj vrijednosti od 0.94 miliona US\$. Ukupna vrijednost projekta za oba entiteta iznosi 9.67 miliona US\$, od čega je 40% sredstava namijenjeno Republici Srpskoj, a 60% sredstava Federaciji BiH i to za sisteme penzijskog i invalidskog osiguranja i zdravstvenog osiguranja.

Osnovni cilj ovog projekta je jačanje efektivnosti i efikasnosti sistema penzijskog i zdravstvenog osiguranja obezbjeđenjem visoko kvalitetne tehničke pomoći i obuke pri implementaciji postojećih reformi i pomoć za dizajniranje opcija za buduće reforme socijalnog osiguranja. Rezultat toga treba biti finansijski održiv sistem socijalnog osiguranja, njegova veća stabilnost i obuhvatnost.

Ovim projektom definirani su pravci reforme postojećeg penzijskog sistema koja se provodi uz utvrđenu dinamiku i po predviđenim fazama. Predviđeno je da se ovaj projekat implementira u periodu od četiri godine, paralelno u oba entiteta Bosne i Hercegovine. Implementacije projekta započela je u oktobru 2003. godine i trajaće do decembra 2007. godine.

U Federaciji Bosne i Hercegovine Projekt SITAP implementiraju Federalno ministarstvo zdravlja, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalno ministarstvo finansija, Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje, Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije Bosne i Hercegovine i Poreska uprava Federacije Bosne i Hercegovine.

Kroz usluge Savjetnika za penzijsku politiku (angažovanih u periodu od maja 2004. godine do oktobra 2007. godine) i

konsultanta za aktuarsku analizu i obuku, sa institucijama oba entiteta Bosne i Hercegovine, obezbjeđuje se podrška u analizi sadašnjeg i definisanju budućeg okvira penzijske politike. To uključuje podršku entitetskim institucijama u formulisanju srednjoročne strategije za penzijsku reformu, zasnovanoj na evaluaciji postojećeg sistema i opcija reformi, te pružanje dalje podrške pri pripremi budućeg modela reforme sistema međugeneracijske solidarnosti i pripremi pravnog okvira za regulisanje dobrovoljno finansiranih penzija.

2. SWOT analiza

Akronim SWOT je skraćenica od engleskih riječi Strengths (snage), Weaknesses (slabosti), Opportunities (šanse) i Threats (prijetnje), i alat je strateške analize koji se obično provodi u svrhu pripreme strategije i planova. SWOT analiza produkt je zajedničkog rada osoblja Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, Ministarstva za rad i boračka pitanja Republike Srpske i penzijskih fondova, kao i konsultanata na projektu SITAP 1.5f pod-komponente - Savjetnik za penzijsku politiku. SWOT analiza predstavlja sveobuhvatnu listu početnih elemenata u kontekstu reforme penzijskog sistema u Bosni i Hercegovini.

2.1. Snage

- Već izvršena parametrijska reforma iz 2000. godine kojom su finansijski stabilizovani penzijski fondovi (član 51. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, prema kojem je mjesečna isplata penzija zavisna od prikupljenih sredstava za isplatu penzija za tekući mjesec).
- Uvođenje Poreza na dodatu vrijednost PDV.

- Postoji opšti konsenzus i porast svijesti o potrebama za reformom postojećeg sistema. Postoji odlučnost i motivisanost za sprovođenje reforme unutar sistema.
- Sistem je djelimično prilagođen novim društveno-ekonomskim uslovima.
- Postojanje institucionalnog okvira (penzijskog fonda i ministarstava) kao jednog od preduslova za uspješnu reformu penzijskog sistema.
- Pобољшanje nivoa naplate i proširenje obuhvata osiguranih.
- U zadnjih 10 godina iz sistema penzijskog i invalidskog osiguranja su isključena davanja socijalnog karaktera, a prava su svedena na penzije (starosne, invalidske, porodične) i naknadu za fizičku onesposobljenost čiji je uzrok povreda na radu ili profesionalna bolest, što je preduslov za uspješnu reformu penzijskog sistema.
- Jačanje institucija pravnog sistema i njihova efikasnost.
- Postojanje tripartitnog socijalnog dijaloga.

2.2. Slabosti

- Netačna i neefikasna evidencija podataka o obveznicima plaćanja doprinosa.
- Nedovoljna materijalno-tehnička opremljenost fondova i ministarstava posebno u info-tehnologijama.
- Nedovoljno obučeni-edukovani kadrovi za praćenje razvoja, opšte ekonomske i aktuarske analize i politike. Nepovoljna kvalifikaciona struktura kadrova u institucijama penzijskog sistema.
- Nepostojanje posebne organizacione jedinice u penzijskim fondovima koja bi se isključivo bavila reformom penzijskog sistema.
- Disharmonija propisa iz penzijskog i invalidskog osiguranja sa primarnim (ključnim) zakonima koji su vezani za sistem penzijskog i invalidskog osiguranja

(Zakon o poreskoj upravi, Zakon o doprinosima, Zakon o matičnoj evidenciji).

- Ne postoje strateški poslovni planovi za sprovođenje politike i zakonodavstva strukturne reforme, iz kojih bi proistekli planovi razvoja ministarstava i penzijskih fondova.
- Nedostatak podataka i projekcija o stanovništvu. Nije izvršen popis stanovništva u Bosni i Hercegovini, što je preduslov za izradu analize koja treba da odgovori kako i kojim putem vršiti reformu penzijskog sistema.
- Opterećenost postojećeg sistema davanjima koja nemaju za osnov staž osiguranja (Član 94. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju).
- Spor proces tranzicije.
- Nejedinstven informacioni sistem, kako unutar Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje, tako i u sklopu penzijskog sistema Bosne i Hercegovine.
- Period rata je u penzijskom i invalidskom osiguranju stvorio period sa nedovoljno uplaćenim ili potpuno neuplaćenim doprinosima za penzijsko i invalidsko osiguranje.

2.3. Šanse

- Spremnost političkih struktura da se vrše promjene u sistemu (na pozicijama ekonomske, ne političke koristi).
- Porast svijesti o neophodnosti reforme sistema.
- Upoznavanje sa praksama i iskustvima drugih zemalja u oblasti penzijske reforme.
- Zapošljavanje mladih i kvalifikovanih kadrova, u sprezi sa korištenjem iskustva postojećih kadrova u penzijskom sistemu.

- Neke aktivnosti u sklopu reforme penzijskog sistema mogle bi se početi sukcesivno primjenjivati, ukoliko bude postojala politička volja.

- Uvođenje Poreza na dohodak (prethodna dva poreza otvaraju mogućnost za uvođenje sistema socijalne sigurnosti po principu jednakih prava).

- Rast ekonomske aktivnosti, proizvodnje i zaposlenosti.

- Snažno prisustvo međunarodnih institucija (Međunarodna banka za obnovu i razvoj EBRD, Međunarodni Monetarni Fond MMF, Svjetska Banka, itd.).

- Dolazak stranih investitora, jačanje privatnog sektora.

- Funkcionisanje tržišta vrijednosnih papira.

- Informatičke mogućnosti danas.

2.4. Prijetnje

- Ukoliko se ne sinhronizuje kompletna aktivnost na reformi penzijskog sistema u svim segmentima društva, cijela reforma može doći u pitanje. Outputi SITAP projekta i ostalih projekata mogu završiti u arhivi kao «mrtvo slovo na papiru», dok bi za iste i dalje postojala nastala kreditna obaveza.

- Nefunkcionalno društveno uređenje.

- Emigracija stanovništva i starenje stanovništva, odlazak obrazovane i stručne radne snage.

- Nepovoljna populaciona politika.

- Povećanje broja korisnika penzijskih beneficija, pad broja osiguranika.

- Neuvezanost i nekoordinacija sa ostalim institucijama u državi.

- Nerazvijeno tržište kapitala.

- Tranzicijski troškovi.

3. Ciljevi reforme penzijskog sistema u Federaciji BiH i Bosni i Hercegovini – očekivani rezultati reforme

Svaki proces, pa tako i reforma penzijskog sistema, pokreće se radi ostvarenja određenog cilja. Procesi koji se pokreću bez jasno definisanog cilja, strategije i taktike (plana akcije), teško se mogu dovesti do kraja, a istima je gotovo nemoguće upravljati i kontrolisati ih.

Reforma penzijskog sistema se pokreće prije svega u cilju rješavanja dugoročnih problema, i može dati rezultate tek u srednjoročnom i dugoročnom periodu. Ciljeve reforme penzijskog sistema u BiH i FBiH možemo podijeliti na opšte i specifične ciljeve reforme.

3.1. Opšti ciljevi reforme

A. obezbjeđenje dugoročne održivosti

Kao što se može vidjeti u uvodnom dijelu dokumenta, postoji nepovoljan odnos između broja osiguranika (onih koji „pune“ penzijske fondove) i broja penzionera (onih koji su korisnici penzijskih fondova), a može se očekivati da će se taj odnos u budućnosti pogoršavati radi nepovoljnih demografskih trendova, kao što su starenje stanovništva (population ageing) i drugih razloga. Iako trenutna rješenja (koeficijent isplate) mogu osigurati fiskalnu održivost penzijskog sistema (penzije se isplaćuju na osnovu raspoloživih sredstava), dugoročna davanja iz penzijskog sistema postala bi socijalno neodrživa (penzije bi bile nedovoljne za podmirenje minimalnih životnih troškova).

B. razvoj finansijskog tržišta

Reforma penzijskog sistema podrazumijevat će uvođenje novih oblika osiguranja, kao što su kapitalizirana (funded) osiguranja i sl. Ovakva rješenja značila bi priliv sredstava iz osiguranja na finansijsko tržište, što bi populariziralo ovaj oblik investiranja i dovelo do razvoja finansijskog tržišta.

C. veće uključenje osiguranika i obuhvat penzijskim sistemom

Trenutni obuhvat penzijskim sistemom je dosta nizak, i postoji veliki dio populacije koji nije uključen u bilo koji oblik osiguranja. Reforma penzijskog sistema povećala bi uključivanje zaposlenih iz neformalnog sektora, kao i obezbjeđenje primanja za one grupe stanovništva u poznijoj životnoj dobi koji sada nemaju nikakvih primanja (npr. oni koji su navršili 65 godina života, ali im nisu uplaćivani doprinosi, pa ne mogu ostvariti pravo na penziju po sadašnjim zakonskim rješenjima).

D. sprječavanje socijalne ugroženosti u poznijem životnom dobu i osiguranje dohotka u starosti za sve grupe stanovništva

Obezbjeđenje dodatnih oblika osiguranja, kao i osnaživanje prvog stuba, osiguralo bi socijalno adekvatniji dohodak za osobe u poznijem životnom dobu, te eliminisalo ili smanjilo prijetnju siromaštvom za ovu grupu stanovništva.

E. reforma penzijskog sistema u sklopu obezbjeđenja preduslova za ulazak u EU

U sklopu zadovoljavanja Maastrichtskih kriterija za priključenje evropskim integracijama, kao jedan od uslova pojavit će se smanjenje izdataka javnog finansiranja i

budžetskog deficita. Reforma penzijskog sistema će u dugoročnom periodu dovesti do smanjenja budžetskih izdvajanja za penzije.

3.2.3.2. Specifični ciljevi reforme

- a)a) Vraćanje povjerenja u penzijski sistem kod osiguranika i korisnika. Sistem treba biti posmatran kao stabilno sredstvo dugoročnog obezbjeđenja

Evidentan je nedostatak povjerenja u penzijski sistem, kako kod starijih, tako i kod mlađih generacija. Reforma penzijskog sistema bi pomogla da se penzijskom sistemu povрати kredibilitet, te da sistem ponovo bude posmatran kao izvor sigurnosti i obezbjeđenja u starosti.

- b)b) Stvaranje snažnog penzijskog fonda koji će zadovoljiti potrebe klijenata

Reforma penzijskog sistema i otvaranje tržišne utakmice u drugom i trećem stubu, indirektno će dovesti do osnaživanja penzijskog fonda iz prvog stuba, te veću orijentaciju prema klijentima i korisnicima.

- c)c) Harmonizovano funkcionisanje sistema socijalnog osiguranja

Potrebno je obezbijediti bolje i efikasnije funkcionisanje resornih ministarstava i institucija sistema socijalnog osiguranja. Potrebno je izvršiti racionalizaciju svih institucija socijalnog sektora, kao i pratećih institucija (npr. poreske uprave i sl.). Neophodno je izvršiti harmonizaciju funkcionisanja institucija, uskladiti baze podataka, te definisati protok sredstava i informacija kroz institucije sistema.

d)d) Poboljšanje uslova za razvoj privatnog sektora i poslovnog okruženja, smanjenje troškova rada

Prebacivanjem dijela troškova za penzije na Budžet, ublažava se opterećenje javnog sistema međugeneracijske solidarnosti i stvara mogućnost za smanjenje stope doprinosa, a time i smanjenje troškova rada. Niži troškovi rada utiču na poboljšanje poslovnog okruženja, omogućavaju efikasnije poslovanje i razvoj privatnog sektora.

4. Model penzijskog sistema

4.1 Model penzijskog sistema

Kroz projekat SITAP, zajedničkim radom konsultanta – Savjetnika za penzijsku politiku, i osoblja resornih ministarstava i penzijskih fondova/zavoda, identifikovane su promjene koje je potrebno napraviti na postojećem sistemu, kao i potreba za nadgradnjom sistema i uvođenjem novih oblika penzijskog osiguranja. Tako se došlo se do prijedloga novog penzijskog modela koji je obrazložen u tekstu kako slijedi.

Prvi stub:

Obavezno penzijsko osiguranje predstavlja prvi stub penzijskog sistema. Prava u ovom stubu penzijskog osiguranja se finansiraju iz tekućih javnih prihoda. Stopa doprinosa je jednaka za sve učesnike u sistemu. Time je u finansiranju zadržan princip solidarnosti, a u pravima princip preraspodjele. Pravila za ostvarivanje prava na penziju i za određivanje visine penzije ostaju jednaka (nema zaoštavanja kriterija).

Postojeći nivo ukupnih i pojedinačnih primanja iz penzijskog sistema ostaje jednak. Obavezno penzijsko osiguranje se sastoji iz dva dijela (komponente):

- (a) socijalne (ili „minimalne penzije“ prikazane na grafu 1) i
- (b) dijela koji zavisi od zarade (visine plaće) u aktivnom periodu osiguranja.

Predlaže se da se socijalna/minimalna penzija kao pravo proširi (u dužem tranzicijskom periodu) i na one koji ne ostvaruju pravo na penziju po trenutnim zakonskim rješenjima – osobe koje su bile osigurane na manje od 20 godina, osobe koje su bile osigurane, ali im iz različitih razloga nisu uplaćeni doprinosi, osobe koje su bile aktivne ali nisu bile uključene u sistem obaveznog osiguranja, i osobe koje nikada nisu bile osigurane.

Proširivanje obuhvata sistema na populaciju koja po sadašnjim pravilima sistema ne ostvaruje pravo na penziju zahtjeva promjene u izvorima finansiranja. Prava iz nultog penzijskog stuba (i za sadašnje korisnike penzijskih prava i za korisnike koji bi stekli prava po novom predloženom rješenju) finansiraće se iz opštih poreza. Istovremeno se otvara mogućnost smanjenja stope doprinosa za alikvotni dio prihoda iz doprinosa.

Socijalna karakteristika penzije iz nultog stuba bila bi osnov za promjenu pravila za valorizaciju penzija (*pension adjustment*). Najprimjereniji način indeksacije je vezivanja rasta penzija na rast cijena.

Dio penzijskog primanja iznad minimalnog primanja, vezivao bi se na rast prosječnih plaća (na godišnjem nivou), korigovano za koeficijent odnosa između rasta broja penzionera i rasta broja aktivnih osiguranika.

Potrebno je pažljivo odrediti adekvatan prelazni (tranzicijski) period za implementaciju, u skladu sa finansijskim mogućnostima i socijalnom prihvatljivošću (*social acceptability*).

Za određene kategorije (npr. osiguranici koji se po prvi put osiguravaju u sistemu, ili oni koji imaju atipična zanimanja) predlaže se način određivanja penzijskog osnova na osnovu uplaćenih doprinosa a ne na osnovu evidentiranih zarada.

Nosilac prvog stuba (sistema obaveznog penzijskog osiguranja) bio bi sadašnji nosilac penzijskog i invalidskog osiguranja.

Drugi stub:

Drugi stub penzijskog osiguranja obuhvatio bi:

(a) osobe za koje njihovi poslodavci, kroz kolektivni dogovor, uplaćuju premiju za dodatno penzijsko osiguranje,

(b) osobe kojima se prema sadašnjem uređenju staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem (beneficirani penzioneri)¹⁰, a za koje poslodavac uplaćuje dodatni doprinos,

(c) osobe koje su penzionisane pod povoljnijim uvjetima po različitim propisima.

Za prvonavedene, učešće (ulazak u osiguranje) je na dobrovoljnoj osnovi, ali nakon dogovora poslodavaca i zaposlenih, učešće u ovoj šemi postaje obavezno, dok je za drugonavedenu kategoriju osiguranika (beneficirani) učešće u drugom stubu obavezno. U oba slučaja, premiju/doprinos

¹⁰ Za ovu kategoriju predlaže se formiranje fonda koji bi služio kao fond za premoštavanje (bridging). Osiguranici bi iz ovog fonda primali sredstva do ispunjavanja opštih uslova. Npr. ako se osoba penzionise sa starosti od 55 godina, primala bi penziju iz ovog fonda do ostvarenja opštih uslova (65 godina). Nakon toga bi prešla na opšte uslove.

uplaćuju poslodavci na individualni penzijski račun osiguranika, odakle se nakon odlaska u penziju isplaćuju rente.

Treća komponenta, ostvarivanje prava na penziju pod povoljnijim uvjetima u skladu sa propisima, takođe bi bila dio drugog penzijskog stuba, ali ova komponenta ne bi funkcionisala po kapitalnom načinu (funded) finansiranja, već bi se ova vrsta korisnika prava objedinila na jedinstven račun, čije bi se beneficije (prava) finansirale iz Budžeta do trenutka sticanja općih uvjeta za ostvarivanje prava na penziju, kada bi ovi osiguranici prešli u redovno penzijsko osiguranje (prvi stub). Ovaj račun bi se mogao voditi kao zaseban kod postojećeg nosioca osiguranja (Zavoda za PIO/MIO).

Nosioci drugog stuba penzijskog osiguranja¹¹ su penzijski fondovi – finansijski posrednici, ili drugi finansijski posrednici (koji mogu biti formirani iz sektora današnjih investicionih fondova, osiguravajućih društava ili banaka).

Zbog predviđenih ograničenja u raspoloživim sredstvima u prvom stubu, potrebno bi bilo da se što više osiguranika uključi u kolektivne šeme, te je zbog toga potrebno predvidjeti stimulanse za poslodavce (npr. poreske olakšice i sl.).

Treći stub:

Treći stub penzijskog osiguranja je dobrovoljan, i spada u individualno penzijsko osiguranje (ili dugoročnu štednju). Neki oblici ovakvog osiguranja već postoje u BiH (šeme dugoročne štednje i police životnog osiguranja), ali ih je potrebno ugraditi u legislativu i nadzirati od strane države. I ovdje nosioi osiguranja mogu biti formirani iz sektora

¹¹ Osim za komponentu koja je penzionisana po odredbama pod povoljnijim uslovima.

današnjih investicionih fondova, osiguravajućih društava ili banaka.

Graf 1: Grafički prikaz predloženog modela penzijskog sistema

U cjelini, predloženi penzijski model bi izgledao kako je prikazano na grafu 1. Penzijski model bio bi detaljno razrađen u javnim raspravama i analizama, te može postati predmetom izmjena i prilagođavanja na osnovu razgovora sa vladom, sindikatima, udruženjima poslodavaca, akademskom zajednicom i ostalim interesnim grupama.

Primjer:

Napomena: U dole navedenom primjeru nalazi se ilustracija funkcionisanja predloženog penzijskog modela, sa stanovišta finansiranja i penzijskih primanja. Iznosi su preuzeti iz aktuarskih proračuna koji su za dodatno kolektivno osiguranje napravljeni na osnovu dole navedenih pretpostavki i zaokruženi su. Navedeni iznosi ne predstavljaju obećanja niti garanciju visine penzionih primanja. U daljnjem radu potrebno je napraviti detaljne aktuarske proračune za moguće kombinacije dodatnih i obaveznog osiguranja. U izračun isplate rente nije uračunat mogući porez na rente.

Aktivni osiguranik koji je već 10 godina u sistemu osiguranja, te do sticanja prava na penziju ima još 30 godina, ima bruto platu od 1240 KM¹². Osoba izdvaja 240 KM doprinosa za prvi stub penzijskog osiguranja, te prima neto platu u iznosu od 1000 KM. Osoba je takođe osigurana u drugom stubu, kroz kolektivnu penzionu šemu. Premiju za drugi stub penzijskog osiguranja, u visini od 50 KM, uplaćuje poslodavac na individualni račun penzijskog osiguranika za drugi stub. Neto plata osobe ostaje ista (1000 KM). Aktivni osiguranik, na bazi individualne odluke, je takođe odlučio da se dodatno osigura penzionim osiguranjem iz trećeg stuba, za koji plaća mjesečnu premiju u visini od 50 KM. Zbog poreskih olakšica za učešće u dodatnom osiguranju njegov raspoloživi dohodak, iako je platio premiju od 50 KM, se smanjuje samo za 25 KM.

Nakon odlaska u penziju, penzijska primanja ove osobe će se sastojati iz tri komponente: (a) penzijska primanja iz prvog stuba od 500 KM; (b) penzijska primanja iz drugog stuba

¹² Za potrebe primjera, sistem doprinosa je pojednostavljen i reduciran isključivo na penziono osiguranje.

(kolektivne šeme), u visini od 90 KM mjesečno; (c) penzijska primanja iz trećeg stuba, u visini od 90 KM mjesečno. Dakle, ukupna penzijska primanja ove osobe će iznositi 680 KM mjesečno. Pretpostavke za izračunavanje dodatnih penzija su jednake za drugi i treći stub, i podrazumijevaju 2% godišnjeg realnog povrata na uložena sredstva, i 2% povrata na sredstva u vrijeme isplate penzija.

Osnovne promjene u odnosu na sadašnje stanje su:

- (a) promjena filozofije, obuhvata, načina i izvora finansiranja, naročito za minimalne penzije iz nultog stuba – penzija nije više samo radno pravo, već dobija i socijalni karakter, te se može ostvariti po drugim osnovama;**
- (b) za nove osiguranike, penzijski osnov bi se direktno vezao za visinu uplaćenih doprinosa, čime bi penzijski sistem promijenio karakter na sistem koji zavisi od doprinosa (*defined contribution*¹³);**
- (c) uvodi se način finansiranja penzijskog sistema sa kapitalskim pokrićem;**
- (d) uvodi se mogućnost izmještanja penzija ostvarenih po osnovu staža koji se računa s uvećanim trajanjem beneficiranih penzija¹⁴ izvan sadašnjeg uređenja (premještanje u drugi stub);**
- (e) u sistem penzijskog osiguranja uključuju se i finansijski posrednici, te se formiraju nove institucije – operatori, regulatori i supervizori;**

¹³ Kao jedna od osnovnih promjena, predlaže se vezivanje visine prava i uplaćenih doprinosa. Ovo znači da bi penzije trebalo računati prema doprinosima, ne na osnovu zarada.

¹⁴ Vidjeti pojašnjenje iznad.

**(f) u dijelu sistema koji je kapitaliziran, skupljanjem
finansijskih doprinosa omogućava se razvoj
finansijskog tržišta.**

4.1. Ostali modeli penzijskog sistema koji su razmatrani

Osim penzijskog modela (interno nazvan „Bijeljinski penzioni model“) koji je elaboriran u dijelu 4.1., tim koji radi na reformi penzijskog sistema razmatrao je i druge modele - opcije za reformu. Modela o kojem se najčešće govori kao o mogućem rješenju je „model Svjetske banke“¹⁵.

Ovakav model je primijenjen u Hrvatskoj i u Mađarskoj. Osnovni efekti ovog modela su povećanje budžetskih izdvajanja za prvi stub i formiranje i razvoj posebnih finansijskih posrednika u drugom stubu. Uvođenje drugog stuba po metodologiji Svjetske Banke u BiH se ne preporučuje. Zbog postojećeg teškog fiskalnog položaja penzijskog osiguranja, smanjenje prihoda iz doprinosa za tekuće finansiranje značajno bi ugrozilo finansiranje prava iz prvog stuba.

Razmatrani su i modeli koji se primjenjuju u zemljama EU. Europska Unija u drugi stub svrstava i dodatna kolektivna osiguranja (profesionalne penzije). Među rješenjima postoje

¹⁵Prema modelu Svjetske Banke, u kojem isto tako postoje tri stuba, gdje je prvi stub obavezno osiguranje, a drugi i treći stub su obavezno i dobrovoljno dodatno kapitalski pokriveno osiguranje. Drugi stub prema terminologiji Svjetske Banke je osiguranje koje je izdvojeno iz obaveznog osiguranja sa tekućim PAYG finansiranjem, i prenijeto na kapitalski način finansiranja sa individualnim računima osiguranika. Dijelom doprinosa koji se uplaćuju na individualne račune upravljanju privatni penzioni fondovi. To osiguranje ne spada u dodatno, pa se zbog smanjivanja doprinosa u penzioni fond sa tekućim finansiranjem pojavljuju problemi tranzicionog deficita.

velike razlike i većina modela je neprimjenjiva na nivo ekonomskog razvoja i opštu situaciju u BiH.

Razmatran je model Slovenije, odakle je preuzeta ideja o uređenju dodatnog kolektivnog osiguranja i o proširivanju penzijskih primanja i na osobe koje nisu bile u sistemu obaveznog osiguranja.

Razmatran je Švedski model penzijskog osiguranja, kao i model penzijskog osiguranja u Velikoj Britaniji. Švedski model penzijskog osiguranja podrazumijeva visok stepen razvoja finansijskog tržišta, fondova i znanja o finansijskom tržištu kod stanovništva (drugi stub, tzv. „PPM“). Prvi stub penzijskog sistema organizovan je na način „uslovno defnisanih doprinosa“ (NDC), i ovo rješenje se predlaže kao jedna od mogućnosti za atipične osiguranike i nove osiguranike u prvom stubu. Funkcionisanje drugog stuba preko posredne javne agencije („Premium Pension Authority PPM“) može se primijeniti za obavezno dodatno i kolektivno osiguranje državnih službenika.

Iz Austrijskog modela preuzet je način transformacije dijela sadašnjih životnih osiguranja u individualno penzijsko osiguranje u trećem stubu. Razmatrana je i mogućnost povezivanja otpremnina sa kapitalnim oblicima dodatnog osiguranja.

Penzijski model Velike Britanije zasniva se na državnoj penziji (slična nultom stubu iz modela koji se predlaže) i privatnim penzijskim šemama. U uređenju državnih penzija, postiže se cjelokupan obuhvat populacije. Ovaj model je teško primjenjiv u BiH zbog neuporedivo niskog razvoja finansijskog tržišta u BiH, ali se neki aspekti iz ovog modela mogu primijeniti u modifikovanom obliku (državna penzija).

Iz njemačkog penzijskog sistema preuzeta je ideja kombinovanog određivanja valorizacionog mehanizma preko usklađivanja stope rasta penzija u zavisnosti od stope rasta plata, i od promjena u odnosu između broja aktivnih osiguranika i broja penzionera.

Tim koji radi na reformi penzijskog sistema razmatrao je i druga rješenja i modele, posebno dobre prakse iz zemalja u tranziciji. Iz svih analiziranih slučajeva izvučene su pouke, a dobre prakse i pouke su inkorporirane u rješenje koje se predlaže kao model u BiH.

5. Budžetske i fiskalne posljedice uvođenja novog modela

Nova struktura penzijskog sistema, koji je sada zasnovan na više komponenti (stubova), nameće i iziskuje promjene u finansiranju penzijskog sistema. Glavni uticaj promjena je u strukturi rashoda i strukturi prihoda.

5.1. Procjena uticaja na strukturu rashoda

U slučaju uvođenja reforme penzijskog modela po predloženom (ili sličnom) modelu, prava iz penzijskog sistema bi se podijelila na: (1) prava iz javnog sistema; (2) prava iz dodatnog i privatno finansiranog, te privatno upravljano (dobrovoljnog) sistema.

Penzije iz dodatnog penzijskog sistema određuju se u zavisnosti od uplaćenih premija i aktuarskih proračuna, uvažavajući očekivano trajanje života (prema aktuarskim tablicama). Ova penziona prava ne vuku za sobom budžetske i/ili fiskalne posljedice pa se zbog toga u procjenama javnog finansiranja penzija i ne obrađuju¹⁶. Korisnici prava i

¹⁶ U detaljnijim proračunima, garancije koje su u nekim šemama dodatnog osiguranja date od strane zakonodavca, uključene su u takozvane prikrivene

poslodavci sami odlučuju o uplati sredstava i korištenju istih, a država u ovom slučaju igra ulogu nadzora i regulatora. Na osnovu prethodnih izvještaja i uvida konsultanata, ova uloga se može dodijeliti postojećim institucijama, kao što su Ministarstva finansija, Komisija za vrijednosne papire/hartije od vrijednosti ili Agencija za nadzor osiguravajućih društava, uz relativno mali angažman dodatnih resursa.

Promjene u javnom i obaveznom dijelu penzijskog sistema sa stajališta rashoda dosta su velike i imaju i velike posljedice na nivo, obim i strukturu rashoda. U „Bijeljinskom modelu“ predviđa se podjela sadašnje starosne penzije na „minimalnu penziju“ i penziju koja zavisi od zarade.

„Minimalna penzija“ kao osnovno primanje za sve građane nakon dostizanja starosne granice od 65 godina (ili više)¹⁷ bila bi osnovni (nulti) stub. Obuhvat ovog sistema, kao i izdaci za finansiranje istog, odredili bi se na osnovu realnih finansijskih mogućnosti. Grupe stanovništva koju su obuhvaćene mogu se razlikovati, od svih rezidenata BiH (bez obzira na državljanstvo iznad 65 godina), svih državljana BiH iznad 65 godina, radnika na čekanju, radnika koji su navršili starosnu granicu za penzionisanje ali im nisu uplaćeni doprinosi iz različitih razloga, poljoprivrednika, te ljudi koji nikad nisu radili. Obuhvat minimalne penzije će razmatrati i predložiti Radna grupa za reformu penzijskog sistema, a biće predmet javne i parlamentarne rasprave. U zavisnosti od postavljenih kriterija, broj ljudi obuhvaćenih ovom penzijom može se značajno razlikovati.

obaveze (implicit liabilities) i utiču na izračun fiskalne održivosti (fiscal sustainability).

¹⁷ Granicu treba utvrditi nakon rasprave i proračuna posljedica.

Drugi dio prvog stuba se može organizovati (sistemski) na različite načine. Dvije glavne opcije su (1) ostaviti sadašnje uređenje, ili (2) uvesti sistem uslovno definisanih doprinosa, sa individualnim penzionim računima. Penzija iz javnog sistema u zavisnosti od zarade (sistem unaprijed određenih prava - DB tj. sadašnje uređenje) ili u zavisnosti od uplaćenih doprinosa (sistem uslovno definisanih doprinosa – NDC) imala bi iste karakteristike kao sadašnja penzija. Bitna napomena: sve reforme penzijskog sistema ne smanjuju postojeća prava, te bi država trebala garantovati postojećim penzionerima da reforma neće ići na štetu postojećih korisnika. U dužem vremenskom periodu i „minimalna penzija“ i penzija u zavisnosti od zarade mogla bi mijenjati visinu (naročito „minimalna penzija“), ali je generalno potrebno predvidjeti širi obuhvat od postojećeg.

U donjoj tabeli su pretpostavke broja i udjela različitih vrsta penzija, koje utiču na broj mogućih korisnika „minimalne penzije“. Drugi dio pretpostavki vezan je na kretanja populacionih trendova. Za Federaciju BiH uzeta je procjena broja stanovnika iznad 60 godina (Izvor: Federalni Zavod za statistiku), uz pretpostavku da će se ova populacija uvećati za 12%, a ukupno stanovništvo za 4%. Iz kombinacije ovih pretpostavki pripremljeni su varijantni proračuni o visini sredstava za „minimalne penzije“¹⁸.

Bitna napomena: uvođenje „minimalne penzije“ se ne treba i ne može realizirati odjednom i odmah. Obuhvat se može razlikovati, te je za univerzalni obuhvat (sve navedene grupe), za mjesečni iznos „minimalne penzije“ od 100 KM, ukupan rashod u jednoj godini oko 300 miliona KM. Ako bi minimalna

¹⁸ Svi navedeni i upotrebljeni parametri su pretpostavke i procjene, te su prema tome i proračuni podložni diskusiji, a rezultati se u zavisnosti od prihvaćene varijante mogu dosta razlikovati.

penzija iznosila 50 KM mjesečno, ukupan rashod bi bio 150 miliona KM godišnje.

	u godini								
	2004			2010			2015		
BUDŽETSKI IZDACI ZA MINIMALNE PENZIJE POD RAZLIČITIM PRETPOSTAVKAMA									
obuhvat stanovnika stariji od 65 godina u kombinaciji sa osiguranjem kod visine minimalne penzije	100%	50%	25%	100%	50%	26%	100%	50%	38%
godišnje	0,6 hiljade KM								
stanovnici, koji već primaju penzije	96.701	48.350	23.984	106.993	53.497	28.235	116.402	58.201	44.245
stanovnici, kojima bi mogla biti dodijeljena "minimalna penzija"	56.552	28.276	14.027	53.035	26.517	13.996	55.531	27.766	21.108
svi iznad 65	153.253	76.627	38.011	160.028	80.014	42.231	171.933	85.967	65.353
godišnje	1,2 hiljade KM								
stanovnici, koji već primaju penzije	193.402	96.701	47.969	213.986	106.993	56.471	232.804	116.402	88.491
stanovnici, kojima bi mogla biti dodijeljena "minimalna penzija"	113.105	56.552	28.053	106.069	53.035	27.992	111.063	55.531	42.216
svi iznad 65	306.507	153.253	76.022	320.055	160.028	84.462	343.867	171.933	130.707

5.2. Finansiranje rashoda – promjene u strukturi prihoda

Trenutne budžetske doznake (transferi) sa Federalnog Budžeta prema Federalnom zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje se odnose samo na obaveze nastale uvođenjem posebnih propisa za ostvarivanje prava na penziju u kojima je jasno kao izvor sredstava za isplatu definiran Budžet FBiH.

Ako bi budžet bio u stanju da finansira polovinu visine „minimalne penzije“ za one koji već primaju penziju, a finansiraju se iz tekućih obaveznih doprinosa, moglo bi dovesti do eventualnog smanjenja visine stope doprinosa (uz nepromijenjen iznos drugih obaveznih davanja) za tri do četiri posto ili za jedan procentualni poen u visini doprinosa.

Finansiranje „minimalne penzije“ je složen i zahtjevan javno-finansijski poduhvat, jer se moraju istovremeno odrediti (nova) pravila za korisnike socijalne pomoći i za valorizaciju obje podvrste penzija. Dodatni izazov je da se ove dvije promjene kombinuju sa smanjenjem prihoda od obaveznih doprinosa. Kao što se vidi iz projekcije, operacija nije

finansijski nemoguća, ali je za provođenje iste potreban detaljan plan i priprema, i postepeno uvođenje ovakvih finansijskih aranžmana¹⁹.

¹⁹ Pošto se u Federaciji BiH očekuje uvođenje novog sistema oporezivanja ličnog dohotka, potrebno je pratiti i analizirati podatke poreske uprave o prilivima po ovom osnovu, te razmotriti korištenje ovih izvornih prihoda za potrebe penzionog sistema (konkretno minimalnih penzija). Isti princip se odnosi i na poreza na ličnu imovinu. Alternativa korištenju ovih izvora bilo bi korištenje PDV-a ili drugih izvornih prihoda.